

Α'
Γυμνασίου

Γλώσσα

Τετράδιο Σπουδής α τεύχος

 ΑΡΝΟΣ
Online Education

Δ. ΓΛΗΝΟΣ
1882-1943

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ & ΑΣΚΗΣΕΩΝ

★ **100%** ★
επιτυχία
Μέθοδος
ΑΡΝΟΣ

Περιεχόμενα

1 ^η Ενότητα: Οι πρώτες μέρες σε ένα νέο σχολείο	5
2 ^η Ενότητα: Επικοινωνία στο σχολείο.....	24
3 ^η Ενότητα: Ταξίδι στον κόσμο της φύσης.....	44
4 ^η Ενότητα: Φροντίζω για τη διατροφή και την υγεία μου	67
5 ^η Ενότητα: Γνωρίζω τον μαγικό κόσμο του θεάτρου και του κινηματογράφου ...	94

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

1^η Ενότητα: Οι πρώτες μέρες σε ένα νέο σχολείο

Α'. Ασκήσεις Κειμένων

1. α') Να .... στο σχολείο.

Αρχικά συναισθήματα: ανάμεικτα → χαρά και αγωνία· θάρρος από τη συμπεριφορά και τις ευχές της μητέρας του, αλλά και δισταγμοί, ανησυχία, φόβος.

Οι φόβοι γίνονται **τρόμος όταν φτάνει στο σχολείο**:

- ο πατέρας τον χαϊδεύει για πρώτη φορά
- ο πατέρας ζητά από τον δάσκαλο να δέρνει αλύπητα τον γιο του για να «τον κάνει άνθρωπο»
- τρομακτικό παρουσιαστικό δασκάλου με τη βίτσα.

Τελικά συναισθήματα: δυσάρεστα, άσχημα, αρνητικά.

β') «έχω εδώ το ...είπε ο δάσκαλος κι έδειξε τη βίτσα». Ποια ... του δασκάλου;

Αντίληψη για τη «σωστή διαπαιδαγώγηση» από τα λόγια του δασκάλου:

«εργαλείο που κάνει τους ανθρώπους» = βίτσα = βία, σωματικές τιμωρίες/ποινές.

Παιδαγωγική αντίληψη συνώνυμη με την **αυταρχική εκπαίδευση**.

Στόχος: πειθάρχηση, τυφλή υπακοή μαθητών (όχι καλλιέργεια ανεξάρτητης σκέψης, ορθής κρίσης, ελεύθερης γνώμης). **Σύμβολο αυταρχικής διαπαιδαγώγησης = βίτσα** (κομμάτι λεπτού, σκληρού κλαριού, με το οποίο οι δάσκαλοι χτυπούσαν στο χέρι τους «άτακτους» μαθητές).

2. α') Να χωρίσετε σε ... αυτές.

1η ενότητα: «*Με τα μαγικά πάντα μάτια, ... και με κοίταξε με καμάρι*»: Η αναχώρηση του πρωτάρη μαθητή για το σχολείο με την ενθάρρυνση της μητέρας του.

2η ενότητα: «*Ήμουν σαν ένα μικρό καταστολισμένο σφαγάρι... κάμε το σταυρό σου*»: Η διαδρομή με τον πατέρα προς το σχολείο· η αρχική ανησυχία του μικρού μαθητή

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

γίνεται φόβος.

3η ενότητα: «Ο δάσκαλος πρόβαλε στο κατώφλι... είπε ο δάσκαλος κι έδειξε τη βίτσα»: Η πρώτη συνάντηση με το δάσκαλο και η παράδοση του μικρού μαθητή σε αυτόν από τον πατέρα· ο φόβος επιβεβαιώνεται.

β') «Το κρέας ... προς τον δάσκαλο;

Τα λόγια του πατέρα προς τον δάσκαλο σημαίνουν ότι δεν πρέπει να λυπηθεί καθόλου τον μικρό μαθητή και γιο του. Παροτρύνει τον δάσκαλο να τον δέρνει αλύπητα, για να τον «κάνει άνθρωπο», ακόμη και αν αφήσει μόνο τα... κόκαλά του σώα! Βλέπουμε ότι ο πατέρας όχι μόνο δεν είναι αντίθετος στην παραδοσιακή αυταρχική αγωγή, αλλά τη θέλει όσο πιο σκληρή γίνεται.

Β'. Ασκήσεις στη θεωρία

1. Στο παραπάνω απόσπασμα του κειμένου «Η Νέα Παιδαγωγική» να βρείτε:

α') Στο προηγούμενο απόσπασμα του κειμένου «Η Νέα Παιδαγωγική» πομπός του μηνύματος είναι ο πατέρας του μικρού μαθητή και δέκτης του μηνύματος είναι ο δάσκαλος.

1. β') Το μήνυμα που απευθύνει ο πατέρας στον δάσκαλο είναι να εξαντλήσει τη σκληρότητά του επάνω στον μικρό μαθητή για χάρη της «σωστής διαπαιδαγώγησής» του. Σκοπός του μηνύματος είναι να εφησυχάσει ο δάσκαλος, ξέροντας ότι ο πατέρας δεν θα εναντιωθεί στις μεθόδους της αυταρχικής αγωγής, και μάλιστα ότι συμφωνεί με αυτές.

2. Αφού παρατηρήσεις ... στις ερωτήσεις:

α') Ποιος ...μήνυμα;

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Πομπός του αρχικού μηνύματος είναι ο πατέρας-πουλί, ενώ πομπός του δεύτερου μηνύματος είναι ο γιος-πουλί, με αποτέλεσμα να παίρνουν αντίστοιχα τον ρόλο του δέκτη του αρχικού και του τελικού μηνύματος. Κώδικας επικοινωνίας είναι ο προφορικός λόγος, ο γλωσσικός κώδικας, σε συνδυασμό με τις χειρονομίες (τη «γλώσσα του σώματος»), όπως μπορούμε να καταλάβουμε από την κίνηση της φτερούγας του γιου-πουλιού. Το μήνυμα του πατέρα-πουλιού είναι η έκφραση του άμεσου παραπόνου του προς τον γιο-πουλί ότι δεν του ανταποδίδει την αγάπη του. Το μήνυμα του γιου-πουλιού επιβεβαιώνει το παράπονο του πατέρα, αφού μιλά στοργικά, αλλά μόνο έμμεσα και για... έναν φίλο του.

2. β') Η επικοινωνία δεν είναι επιτυχημένη και καταλήγει να γίνεται αστεία, επειδή οι δύο «ομιλητές» χρησιμοποιούν με διαφορετικό τρόπο το ρήμα «δείχνω» αλλά και την έννοια της στοργής: Ο πατέρας-πουλί χρησιμοποιεί μεταφορικά το ρήμα αυτό για να φανερώσει την αγάπη του στον γιο-πουλί. Εκείνος όμως φαίνεται να αδιαφορεί! Αντίθετα, χρησιμοποιεί το ρήμα «δείχνω» κυριολεκτικά, για να υποδείξει το σπίτι κάποιου φίλου του, για τον οποίο φαίνεται ότι αισθάνεται πραγματικά στοργή!

3. Να .... ακολουθούν:

α'. Η επικοινωνία της Αστραδενής με τη δασκάλα της δεν είναι επιτυχημένη, σε βαθμό μάλιστα τέτοιο, ώστε οι υπόλοιποι μαθητές να χτυπιούνται από τα γέλια πάνω στα θρανία τους λόγω της χαρακτηριστικής έλλειψης συνεννόησης!

β'. Ο κώδικας επικοινωνίας που χρησιμοποιούν η Αστραδενή και η δασκάλα της είναι ο προφορικός λόγος, ο γλωσσικός κώδικας.

γ'. Το ύφος της δασκάλας δείχνει αμηχανία, έκπληξη και κάποια δυσαρέσκεια, καθώς αμφιβάλλει για το αν το όνομα «Αστραδενή» είναι χριστιανικό και δείχνει να δυσανασχετεί γι' αυτό. Ο λόγος της γίνεται κάπως απότομος, μη φιλικός. Αυτή η στάση, μια παράδοση εμμονή με το όνομα της νεαρής μαθήτριάς, φανερώνει ένα είδος δυσαρέσκειας από την πλευρά της δασκάλας, που δυσκολεύει την επικοινωνία της με την Αστραδενή.

4. α'. Τι είδους ... συνδυάζει;

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Η αφίσα της άσκησης είναι ένα πολυτροπικό κείμενο που γνωστοποιεί τη διεξαγωγή ενός σχολικού διαγωνισμού για την ανακύκλωση, ο οποίος συνοδεύεται από έπαθλα. Συνδυάζει τον γραπτό γλωσσικό κώδικα και την εικόνα.

β'. Ποιο μήνυμα ... καταφέρνει;

Το μήνυμα που θέλει να περάσει η αφίσα είναι η μεγάλη σημασία της ανακύκλωσης για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Αυτό το κατορθώνει μιλώντας στους νέους με τρόπο σύγχρονο, καθώς θέλει να ευαισθητοποιήσει κυρίως τους μαθητές, και δημιουργώντας κίνητρα με τη μορφή χρηματικού επάθλου. Ταυτόχρονα υπογραμμίζει τη σημασία που έχει η συλλογική κινητοποίηση για την ανακύκλωση, αφού το έπαθλο προορίζεται για ολόκληρο σχολείο, και όχι για μεμονωμένα άτομα.

Γ'. Ασκήσεις σε Γραμματική και Συντακτικό

1. Να χαρακτηρίσετε ... αιτιολογήσετε τις επιλογές σας.

- **Με κρατούσε ο πατέρας.**

Η πρόταση είναι **απλή**, γιατί έχει τη μορφή:

ρήμα = κρατούσε

υποκείμενο = ο πατέρας

αντικείμενο = με

Έχει δηλαδή **μόνο** τους **κύριους όρους**.

- **Η μητέρα μου μού είχε δώσει ένα κλωνί βασιλικό.**

Η πρόταση είναι **επαυξημένη**, γιατί έχει τη μορφή:

ρήμα = είχε δώσει

υποκείμενο = η μητέρα

αντικείμενο (άμεσο) = ένα κλωνί

αντικείμενο (έμμεσο) = μού

προσδιορισμοί = μου, βασιλικό

Έχει δηλαδή, εκτός από τους κύριους όρους, και προσδιορισμούς.

- **(Εγώ) ένωθα μέσα μου περφάνια και φόβο.**

Η πρόταση είναι **ελλειπτική, σύνθετη και επαυξημένη**, γιατί έχει τη μορφή:

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ρήμα = ένιωθα

υποκείμενο = (Εγώ): λείπει

αντικείμενα = περφάνια, φόβο

προσδιορισμοί = μέσα μου

Έχει δηλαδή δύο (ισότιμα) αντικείμενα και προσδιορισμούς, ενώ της λείπει το υποκείμενο.

- **Κοντοστάθηκα.**

Η πρόταση είναι **ελλειπτική**, γιατί έχει τη μορφή:

ρήμα = κοντοστάθηκα

υποκείμενο = (εγώ): λείπει

Έχει δηλαδή μόνο ρήμα, ενώ της λείπει το υποκείμενο. (Το ρήμα της είναι αμετάβατο και δεν χρειάζεται αντικείμενο ή κατηγορούμενο ως συμπλήρωμα.)

- **Το κρέας δικό σου.**

Η πρόταση είναι ελλειπτική, γιατί έχει τη μορφή:

ρήμα = (είναι): λείπει

υποκείμενο = το κρέας

κατηγορούμενο = δικό σου

Έχει δηλαδή υποκείμενο και κατηγορούμενο, ενώ της λείπει το (συνδετικό) ρήμα.

2. Να χαρακτηρίσετε ...τους.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

1. απλή.
2. επαυξημένη.
3. ελλειπτική.
4. ελλειπτική.
5. ελλειπτική.
6. επαυξημένη.
7. απλή.
8. απλή.

3. Να μετατρέψετε ... επαυξημένες.

1. Το **φεινό** ... **πολλή ζέστη**.
2. Η γιαγιά της αγόρασε στη Μαρία, **την εγγονή της**, ένα **ασημένιο** δακτυλίδι.
3. Ο **Μανιάτης** Γιάννης Ρίτσος ήταν **κορυφαίος** ποιητής.
4. Η μητέρα της **Γιώτας** φαινόταν **σήμερα πολύ** θυμωμένη.
5. Ο πατέρας του **Δημήτρη** μαγείρεψε **χθες πεντανόστιμες** φακές.
6. Η Ακαδημία, **το πνευματικό αυτό ίδρυμα**, βράβευσε **επίσημα** τον **σπουδαίο** ποιητή.
7. Η ομορφιά της **φύσης** τής έκοψε **απότομα** τη λαλιά.
8. Ο Αγαμέμνονας, **ο βασιλιάς των Μυκηνών**, θυσίασε την Ιφιγένεια **στην Αυλίδα**.

4. Να προσθέσετε .... που λείπουν.

1. **Εμείς** πήγαμε βόλτα.
2. **Μπείτε** στη σειρά σας όλοι!
3. **Εγώ** είμαι 14 χρονών. **Εσύ πόσων χρονών είσαι;**
4. Προσοχή, **υπάρχει** κίνδυνος!
5. Χωρίς προβλήματα **γίνεται** η κίνηση των αυτοκινήτων.
6. Καύσωνας **θα υπάρξει** αύριο, η θερμοκρασία **θα φθάσει** στους 39 βαθμούς.
7. **Εσύ** είσαι φαντασμένη!

5. Να ... σε απλές ... προτάσεις.

1. Ο καθηγητής είναι αυστηρός.
2. Η Ζωή πέρασε τις εξετάσεις.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

3. Η φωτιά έκαψε το τετράγωνο.
4. Ο διαιτητής σφύριξε τη λήξη.
5. Η ηρωίδα περιγράφει τα γεγονότα.
6. Ο Διονύσιος Σολωμός είναι ποιητής.
7. Ο διευθυντής ανακοίνωσε στα παιδιά τους κανόνες.

6. Να ... ελλειπτικών προτάσεων.

1. **εμείς.**
2. **αυτοί (ή οι τουρίστες ή οι ορειβάτες κ.λπ.).**
3. **εμείς.**
4. **εσύ.**
5. **αυτοί (ή αυτές ή τα παιδιά ή οι φίλοι κ.λπ.).**

7. Να .... επιφωνηματικές).

1. προστακτική.
2. αποφαντική.
3. ερωτηματική.
4. επιφωνηματική.
5. προστακτική.
6. αποφαντική.
7. προστακτική.

8. Να ..., προστακτικές, επιφωνηματικές).

1. ερωτηματική.
2. αποφαντική.
3. δύο αποφαντικές προτάσεις: «Ποτέ δε θυμόμουν», «να μ' έχει χαδέψει».
4. προστακτική.
5. αποφαντική.

9. Να βρείτε ποιες .... καταφατικές (Κ).

1. Δύο Κ προτάσεις: «Σιγά σιγά ο Λάμπρος κατάφερε», «να μας κερδίσει».

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

2. Α.
3. Α.
4. Τρεις προτάσεις: οι δύο πρώτες («Ήσυχασε», «είπε η γιαγιά») είναι Κ, η τρίτη («δεν έφτασε και η συντέλεια του κόσμου!») είναι Α.
5. Δύο Κ προτάσεις: «Είχα αδυνατίσει», «φορούσα και σιδεράκια».
6. Α.

10. Να βάλετε ... επιλογή σας.

1. ; (ερωτηματική πρόταση για παροχή πληροφορίας)
2. ! (επιφωνηματική πρόταση, ως έκφραση έντονου συναισθήματος θαυμασμού)
3. . (αποφαντική πρόταση, απλή παροχή πληροφορίας)
4. ! (προστακτική πρόταση: απαγόρευση σε έντονο ύφος' αν διατυπώνεται σε ήπιο ύφος, μπορούμε να βάλουμε τελεία αντί θαυμαστικού)
5. ; (ερωτηματική πρόταση για παροχή πληροφορίας)
6. ! (επιφωνηματική πρόταση, ως έκφραση έντονου συναισθήματος ενθουσιασμού)
7. ; (ερωτηματική πρόταση για παροχή πληροφορίας)
8. ! (επιφωνηματική πρόταση, ως έκφραση έντονου συναισθήματος απογοήτευσης)
9. . (δύο προτάσεις –«Κάθε πρωί ξυπνώ στις 7.00' », «για να πάω σχολείο»– αποφαντικές, απλή παροχή πληροφοριών)
- 10.

11. Να συμπληρώσετε ...παραγράφου:

*ανταλλαγή μηνυμάτων .... πομπό, ... δέκτη ... μήνυμα: ... μεταδίδει ...
μήνυμα, ... δέχεται . .... επικοινωνούν ... κώδικες ... γλωσσικός*

Δ' . Ασκήσεις στο Λεξιλόγιο

1. Να ... των παρακάτω λέξεων:

κοντά (< κοντός) + στέκομαι

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

πολύς + βουή - εκ (εξ) + φράζω -επί + κοινωνώ - διά + αυλός -από + δέχομαι

2. Να σχηματίσετε ... συνθετικό.

1. **κοντός-χοντρός > κοντόχοντρος, κοντός-πιθάρι > κοντοπίθαρος, κοντός-οφθαλμός > κοντόφθαλμος.**
2. **πολύς-χρώμα > πολύχρωμος, πολύς-όροφος > πολυώροφος, πολύς-έθνος > πολυεθνικός.**
3. **εκ-μέταλλο > εκμεταλλεύομαι, εξ-άγω (< α.ε. ἄγω = οδηγώ) > εξάγω, εκ-τιμώ > εκτιμώ.**
4. **επί-ροή > επιρροή, επί-αρμόζω (< α.ε. ἀρμόπτω = ταιριάζω) > εφαρμόζω, επί-στρατός > επιστρατεύω.**
5. **διά-φέρω > διαφέρω, διά-σπέρνω > διάσπαρτος, διά-έρχομαι > διέρχομαι.**
6. **από-ελπίζω > απελπίζω, από-ορμή (< α.ε. ὄρμη) > αφορμή, από-γη > απογειώνω.**
- 7.

3. Να βρείτε ... λέξεων:

μιλώ: **λέω, εκφράζω, δηλώνω, προφέρω, ψιθυρίζω, φωνάζω, αναφέρομαι, υποστηρίζω, ισχυρίζομαι, διαδίδω.**

επικοινωνώ: **συνομιλώ, συζητώ, κουβεντιάζω, συνδιαλέγομαι, συνεννοούμαι, συγκοινωνώ.**

πομπός: **αποστολέας.**

εκφράζω: **λέω, δηλώνω, προφέρω, αναφέρομαι, υποστηρίζω, ισχυρίζομαι, φανερώνω.**

δέκτης: **αποδέκτης, λήπτης, παραλήπτης.**

παιδεία: **εκπαίδευση, αγωγή, διαπαιδαγώγηση, μόρφωση, καλλιέργεια, κουλτούρα.**

επιστολή: **γράμμα, γραφή.**

μήνυμα: **αγγελία, αναγγελία, ανακοίνωση, γνωστοποίηση, κοινοποίηση, διάδοση, φήμη, βαθύτερο νόημα, ειδοποίηση, προειδοποίηση.**

γλώσσα: **λόγος, ομιλία, διάλεκτος, λαλιά, ιδίωμα, ντοπιολαλιά.**

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

δίαυλος: **κανάλι, μέσο (τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό), πλατφόρμα (επικοινωνίας), αγωγός.**

4. Να δημιουργήσετε ..., μήνυμα.

1. **επικοινωνώ:** Τα νησιά και οι παραθαλάσσιες περιοχές **επικοινωνούν** ευκολότερα μεταξύ τους με επιβατηγά πλοία.

2.: Έλαβα μια **επιστολή** από τον φίλο μου τον Δημήτρη ύστερα από πολύ καιρό, στην οποία μου έγραφε τα νέα του.

3.: Το σχολείο παρέχει εκπαίδευση, αλλά ολοκληρωμένη **παιδεία** αποκτούμε με ανώτερες σπουδές.

4.: Το βαθύτερο νόημα της ταινίας ήταν το **μήνυμα** «καμία ανοχή στον ρατσισμό».

5. Συγκοινωνώ ή επικοινωνώ; ...και συγκοινωνώ.

α'. Οι επικοινωνιακοί σύμβουλοι του πρωθυπουργού ασχολούνται με τη θετική εικόνα του προς το λαό.

β'. Η επικοινωνιακή πολιτική αυτού του κόμματος πείθει τους πολίτες.

γ'. Τα προβλήματα της κοινωνίας δημιούργησαν τα επαγγέλματα του συγκοινωνιολόγου και του επικοινωνιολόγου.

δ'. Η αύξηση των οχημάτων δυσκολεύει τη συγκοινωνία στις σύγχρονες πόλεις.

ε'. Ο ρυθμός της ζωής μας δεν ευνοεί την επικοινωνία ανάμεσα στους ανθρώπους.

6. Η λέξη επικοινωνία ... χρησιμοποιώντας καθεμιά από τις παραπάνω σημασίες.

(1) Αντιμετωπίσαμε δυσκολίες στην **επικοινωνία** μας, επειδή παρουσίασε βλάβη το δίκτυο της κινητής τηλεφωνίας.

(2) Διαφέρουμε τόσο πολύ στις απόψεις μας, που είναι αδύνατη η **επικοινωνία** μεταξύ μας.

(3) Έχω απομονώσει το καθιστικό, ώστε να μην έχει **επικοινωνία** με την κουζίνα.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

7. α') Αφού διαβάσετε ... 1 και 2, να βρείτε: ... χρησιμοποιούν.

(1) Στο Κείμενο 1 αρχικός πομπός είναι ο μυλωνάς και αρχικός δέκτης ο μικρούλης Χανς, ενώ στη δεύτερη παράγραφο αντιστρέφονται οι ρόλοι τους. Στο Κείμενο 2 στους ρόλους του πομπού και του δέκτη εναλλάσσονται η συγγραφέας και η Λίλη, με πρώτο πομπό τη συγγραφέα.

(2) Τα τέσσερα πρόσωπα που συμμετέχουν στην επικοινωνία στα Κείμενα 1 και 2 χρησιμοποιούν τον γλωσσικό κώδικα επικοινωνίας (με τη μορφή του προφορικού λόγου/διαλόγου).

β') Να χαρακτηρίσετε ... ποιότητα.

πρόταση	δομή	περιεχόμενο	ποιότητα
(1)	ελλειπτική και επαυξημένη	ερωτηματική	καταφατική
(2)	ελλειπτική και επαυξημένη	αποφαντική	καταφατική
(3)	ελλειπτική και επαυξημένη	αποφαντική	αρνητική
(4)	ελλειπτική και επαυξημένη	αποφαντική	καταφατική
(5)	ελλειπτική και επαυξημένη	επιφωνηματική	καταφατική

Ε'. Παραγωγή Γραπτού Λόγου

1. Ήρθατε ... συναισθήματά σας.

[τόπος, ημερομηνία ολογράφως]

[προσφώνηση:] Αγαπητό μου ημερολόγιο / Αγαπημένε μου φίλε,...

[Πρόλογος, σύντομα:] Σκέψεις και συναισθήματα πριν από την πρώτη μέρα στο γυμνάσιο: *ανυπομονησία, αγωνία, περιέργεια, χαρά, όνειρα, ελπίδες,...*

[Κύριο Μέρος, αναλυτικά:] 1-2 παράγραφοι: *Εντυπώσεις, σκέψεις και συναισθήματα* στις πρώτες ημέρες στο νέο σχολείο από:

- ✓ **κτήριο:** μεγάλο, σύγχρονο, περιποιημένο,...
- ✓ **μαθήματα:** διαφορές από τα μαθήματα του δημοτικού: δυσκολότερα, πιο πολλή μελέτη, βαθύτερες και πλατύτερες γνώσεις, περισσότερες απαιτήσεις, ποια προτιμώ περισσότερο, ποια με δυσκολεύουν πιο πολύ,...
- ✓ **καθηγητές:** αυστηροί-φιλικόι, με βαθιές γνώσεις στο αντικείμενό τους, ενδιαφέρον για τη μετάδοσή τους στους μαθητές, τρόπος διδασκαλίας, βοήθεια στους πιο αδύνατους μαθητές,...

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

- ✓ **συμμαθητές:** νέες γνωριμίες, φιλικές σχέσεις, συζητήσεις και παιχνίδια/αστεία στα διαλείμματα,...

[Επίλογος, σύντομα:] Συνολικές εντυπώσεις, σκέψεις και συναισθήματα από τις πρώτες ημέρες στο σχολείο, σύγκριση με όσα περίμενα πριν πάω στο γυμνάσιο.

[αποφώνηση/αποχαιρετισμός:] Σε χαιρετώ / Σε καληνυχτίζω / Φιλιά,...

→ Προτεινόμενο ύφος: *φιλικό, απλό/λιτό, με χιούμορ.*

2. Δραστηριότητα δημιουργικής γραφής:

Φαντάσου ... εμπειρίες, σχέση δασκάλου-μαθητή, σχέση γονέων-σχολείου-μαθητών/-τριών.

[Πρόλογος, σύντομα:]

- **κατατόπιση του αναγνώστη για το γεγονός:** πρώτη μέρα στο σχολείο, αναχώρηση από το σπίτι μαζί με τον αυστηρό πατέρα, συμπεριφορά μητέρας
- **αρχικά συναισθήματα (ανάμεικτα):** χαρά, περηφάνια, αγωνία, περιέργεια, ανησυχία.

[Κύριο Μέρος, αναλυτικά:]

1η παράγραφος: διαδρομή προς το σχολείο: αύξηση της ανησυχίας και της αγωνίας από τη συμπεριφορά του πατέρα: αυστηρότητα, σοβαρότητα, επισημότητα· αρχή φόβου.

2η παράγραφος: άφιξη στο σχολείο και επιβεβαίωση των φόβων:

Παράδοση από τον πατέρα στον δάσκαλο με το τρομακτικό παρουσιαστικό και τη βίτσα: τρόμος για την αυταρχική εκπαίδευση, για τη συνεργασία του πατέρα με τον δάσκαλο. Σκέψεις και συναισθήματα για τη «νέα παιδαγωγική» και τη σχέση δασκάλου-μαθητή και γονέων-σχολείου-μαθητών σε αυτό το πλαίσιο διαπαιδαγώγησης.

[Επίλογος, σύντομα:] **Συνολικές σκέψεις και συναισθήματα:** κριτική στην αυταρχική εκπαίδευση, επιθυμίες για τη σχολική ζωή και τη σχέση όσων συμμετέχουν σε αυτήν.

ΣΤ΄. Ας δούμε τι μάθαμε

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

1. Στο παραπάνω κείμενο .... η προφορική;

Στο κείμενο για εξάσκηση ([Μεγαλώνουμε]) η επικοινωνία είναι γραπτή, ανάμεσα στη συγγραφέα και στους αναγνώστες της.

2. Να βρείτε ... επικοινωνίας:

(α') Πομπός της επικοινωνίας είναι άμεσα η ηρωίδα της συγγραφέα, που αφηγείται τις αναμνήσεις της από τα σχολικά της χρόνια στο γυμνάσιο, και έμμεσα η ίδια η συγγραφέας, που γράφει το κείμενο.

(β') Δέκτης της επικοινωνίας είναι ο αναγνώστης του κειμένου.

(γ') Δίαυλος της επικοινωνίας είναι το γραπτό λογοτεχνικό κείμενο, συγκεκριμένα το μυθιστόρημα της Νένας Κοκκινάκη *Η Ζωίτσα, ένα αληθινό παραμύθι*.

3. Να βρείτε ....επιφωνηματική.

αποφαντική: Πήγαινα άλλωστε στο γυμνάσιο.

ερωτηματική: Πώς να το εξηγήσω αλλιώς;

επιφωνηματική: και νομίζει πως είναι αυτονόητο να τα μάθουμε κι εμείς!

4. Στο επόμενο ... αρνητικές:

καταφατικές προτάσεις: Άρχισα / να σκέφτομαι πιο πολύ / και κάπου κάπου να στενοχωριέμαι χωρίς κανένα λόγο / να κάνω με μία μόνο δασκάλα / μα με τόσους πολλούς καθηγητές / που ο καθένας είχε τις δικές του απαιτήσεις / και νόμιζε / πως εμείς είχαμε / να διαβάσουμε μόνο το δικό του μάθημα! / Εφτά ώρες την ημέρα, εφτά διαφορετικά μαθήματα / τα μόνα... είναι η γυμναστική και η ωδική.

αρνητικές προτάσεις: Τώρα πια δεν είχα / που δεν θέλουν διάβασμα.

5. Γράψε δύο επίθετα για καθεμία από τις λέξεις: ...λεκτικά σύνολα.

επιμελής, προσεκτικός.

λεκτική, θερμή.

αυστηροί, έμπειροι.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**1^ο Κριτήριο Αξιολόγησης (Γλώσσα)****1. Ποια ήταν ...τα συναισθήματά του. (μονάδες 12)**

Τα συναισθήματα του μαθητή που συντάσσει το κείμενο όταν πρωτοήρθε στο γυμνάσιο ήταν γενικά ευχάριστα. Ενθουσιαζόταν στην ιδέα ενός νέου ξεκινήματος («θα είχα την ευκαιρία να κάνω μια καινούρια αρχή») και της συντροφιάς με μεγαλύτερους και ωριμότερους συμμαθητές. Ένωσε βέβαια κάποια έκπληξη διαπιστώνοντας ότι οι παλιοί συμμαθητές του από το δημοτικό δεν ήταν όπως τους είχε φανταστεί («Μερικοί είχαν αλλάξει, προς το καλύτερο ή το χειρότερο, ενώ δεν το περίμενα, και το αντίθετο»). Ακόμη, του προκαλούσαν αρκετό άγχος το πλήθος και η αυστηρότητα των κανόνων διδασκαλίας στο γυμνάσιο («Θα μπορούσα να αναπνεύσω για τα επόμενα τρία χρόνια;»).

2. Γιατί η γιορτή ... μαθητή «ευλογία»; (μονάδες 10)

Ο μαθητής θεωρούσε τη γιορτή των Χριστουγέννων ευλογία, επειδή ήταν η μόνη χρονική περίοδος, έπειτα από αρκετό διάστημα σχολικής δουλειάς, που θα είχε την ευκαιρία να ξεκουραστεί. Όπως δηλώνει ο ίδιος στο κείμενο Δ', ενώ τα μαθήματα του άρεσαν πολύ αρχικά, μετά από κάποιον καιρό αισθάνθηκε αρκετά κουρασμένος και ένιωθε μεγάλη ανάγκη για ένα διάλειμμα, αρκετά μεγαλύτερο από δύο μέρες. Η δεκαπενθήμερη ανάπαυλα των Χριστουγέννων έφτασε στην πιο κατάλληλη στιγμή, όταν ο μαθητής είχε νιώσει και τη μεγαλύτερη κόπωση από τα σχολικά μαθήματα.

3. Να γράψετε ... του μαθητή. (μονάδες 12)

αυστηροί [όπως προκύπτει από τους κανόνες των καθηγητών στο κείμενο Β'], «επιβλητικοί» [κείμενο Γ'], ειδικοί [όπως προκύπτει από τις γνώσεις των καθηγητών στο κείμενο Γ'], ένθερμοι [όπως προκύπτει από τον ζήλο των καθηγητών για τη διδασκαλία στο κείμενο Γ'].

4. Να ..., ερωτηματικές, προστακτικές ή επιφωνηματικές. (μονάδες 16)

1. αποφαντική.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

2. προστακτική.
3. επιφωνηματική.
4. ερωτηματική.
5. Δύο αποφαντικές προτάσεις: «Οι συμμαθητές μου δεν ήταν», «όπως είχα προβλέψει».
6. προστακτική.
7. επιφωνηματική.
8. Δύο προτάσεις, η πρώτη («Φαντάζομαι») αποφαντική, και η δεύτερη («το ίδιο πιστεύουν και οι συμμαθητές μου!») επιφωνηματική.

5. Σε ένα .... στο γυμνάσιο. (μονάδες 50)

Μία παράγραφος (ενιαίο κείμενο): (1) Αρχικές προσδοκίες/ελπίδες, σκέψεις και συναισθήματα, πριν ακόμη πάω στο γυμνάσιο (σύντομα): περιέργεια, αγωνία, ανησυχία, χαρά, ανυπομονησία,... (2) Αναλυτικές εντυπώσεις, σκέψεις και συναισθήματα από τον σχολικό χώρο (κτήριο), από τους δασκάλους, τους συμμαθητές, τα μαθήματα, τη δουλειά για το σπίτι,....

– **Λέξεις-κλειδιά:** περιέργεια για τη νέα σχολική ζωή/πραγματικότητα, άρτια εξοπλισμένες εγκαταστάσεις (εργαστήρια, αίθουσες διδασκαλίας, αίθουσες εκδηλώσεων), αυστηροί-φιλικόι-βοηθητικοί καθηγητές, νέοι τρόποι διδασκαλίας, νέα/διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα (μαθήματα), βαθύτερες και πλατύτερες γνώσεις, εξειδικευμένες γνώσεις, νέες γνωριμίες/φιλίες, δύσκολα μαθήματα, ευχάριστα μαθήματα, όγκος δουλειάς για το σπίτι, ελάττωση ελεύθερου χρόνου, κούραση από τη μελέτη, χαρά για τη νέα γνώση.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

2^ο Κριτήριο Αξιολόγησης (Γλώσσα-Λογοτεχνία)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Α΄. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

1. Να εντοπίσετε στο...**προτάσεις**. (μονάδες 4)

ερωτηματικές: α΄) Τι να πρωτοδιαβάσω όμως; β΄) Τι να κάνω όμως;

επιφωνηματικές: α΄) Μεγάλος μπελάς! β΄) έλα που πρέπει να έχω και ελεύθερες ώρες για παιχνίδι και ξεκούραση!

2. Να εντοπίσετε ... (αρνητικές) **προτάσεις**. (μονάδες 4)

καταφατικές: α΄) Είμαι μαθητής της Α' Γυμνασίου. β΄) Ο χρόνος για τη μελέτη πολλαπλασιάστηκε.

αποφατικές (αρνητικές): α΄) Ώρες για παιχνίδι σχεδόν δεν υπάρχουν στο ημερήσιο πρόγραμμά μου. β΄) Δεν τα καταφέρνω.

3. Να αναγνωρίσετε τα είδη των παρακάτω προτάσεων του κειμένου Α΄ ως προς τα συστατικά (τη δομή), τη σημασία (το περιεχόμενο), την ποιότητα και τη σχέση τους με άλλες προτάσεις. (μονάδες 16)

πρόταση	συστατικά/δομή	σημασία/περιεχόμενο	ποιότητα	σχέση με άλλες
α΄	ελλειπτική και επαυξημένη	αποφαντική	καταφατική	κύρια
β΄	ελλειπτική	αποφαντική	καταφατική	δευτερεύουσα
γ΄	ελλειπτική ¹	αποφαντική	αποφατική	κύρια
δ΄	επαυξημένη	ερωτηματική	καταφατική	κύρια

4. Να γράψετε ... **έχουν πολύ λίγο ελεύθερο χρόνο.**» (μονάδες 12)

¹ Οι αποφατικές/αρνητικές προτάσεις μπορούν να θεωρούνται και **επαυξημένες**, όταν περιέχουν έναν **αρνητικό επιρρηματικό προσδιορισμό (δεν, μην)** όπως η συγκεκριμένη πρόταση. Ωστόσο, ορισμένοι φιλόλογοι εντάσσουν τον αρνητικό προσδιορισμό **δεν** ή **μην** στο ρηματικό λεκτικό σύνολο, δηλαδή τον θεωρούν συστατικό στοιχείο του ρήματος.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Οι περισσότεροι μαθητές στο γυμνάσιο έχουν πολύ λίγο ελεύθερο χρόνο.

– **Λέξεις-κλειδιά:** μεγάλος όγκος μελέτης στο σπίτι, αρκετά εξωσχολικά μαθήματα (π.χ. ξένες γλώσσες, ρομποτική), βοήθεια στους γονείς για τις δουλειές του σπιτιού, φροντίδα μικρότερων αδελφών.

– **Μέθοδος ανάπτυξης: αιτιολόγηση.**

5. Να ... είναι τόσο ωφέλιμος για τους νέους.» (μονάδες 14)

– **Λέξεις-κλειδιά:** θετικά αποτελέσματα αθλητισμού: σωματική υγεία, αγωνιστικές προσωπικότητες, ψυχική-συναισθηματική ευεξία, συμβολή στην κοινωνικοποίηση των νέων, καλύτερη ανταπόκρισή τους στις αυξημένες απαιτήσεις του σύγχρονου σχολείου.

– **Μέθοδος ανάπτυξης: αίτια και αποτελέσματα.**

Γ' αυτούς τους λόγους ο αθλητισμός είναι τόσο ωφέλιμος για τους νέους.

Β'. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

1. Στο ..... Είναι απαραίτητες οι παραπομπές στο κείμενο. (μονάδες 14)

Ομοιότητες	Διαφορά
1) γαλανά κύματα	1) απουσία ψαριών και δελφινιών στον πίνακα
2) πλοίο που ταξιδεύει στα κύματα	

Παρατηρούμε ότι στις δύο πρώτες στροφές του ποιήματος και στον πίνακα ο θαλασσινός κόσμος αποδίδεται με αρκετά όμοιο τρόπο:

Ομοιότητες: θάλασσα, μπάτης, κύματα, το ασημί χρώμα, το καράβι που σχίζει τα κύματα υπάρχουν και στον πίνακα και στο ποίημα.

Διαφορά: απουσία ψαριών, δελφινιών στον πίνακα.

Θαλασσινός κόσμος συνολικά: θάλασσα, μπάτης, γαλανά νερά, κύματα, καράβι, αφροί, ψαράκια, δελφίνι.

Χρώματα: γαλανά νερά, ήλιος, ασημένια κύματα, αφροί, χρυσοφτέρωτα ψαράκια. Κυριαρχία γαλανού, λευκού, φωτεινού χρωματισμού.

Κίνηση: ο μπάτης φυσά, τα ψαράκια παίζουν, το δελφίνι μας αφήνει (κινητικές εικόνες στο ποίημα).

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Συνολική εντύπωση: ευχάριστο στιγμιότυπο της φύσης, ζωηρή κίνηση, ειδυλλιακό τοπίο, όμορφα συναισθήματα, γαλήνη και αρμονία.

2. Στην τελευταία ... πίνακας: (μονάδες 16)

Η Παρομοίωση	
Τι παρομοιάζεται:	Με τι παρομοιάζεται;
τα караβάκια	με άσπρα προβατάκια
αρμενίζουν στη θάλασσα	σαν να βόσκουν («βόσκοντας γυρίζουν»)
τα κύματα	με βοσκή
(θαλασσινός) αέρας	με βοσκό

Στην τελευταία στροφή του ποιήματος τα μικρά караβάκια που αρμενίζουν στη θάλασσα παρομοιάζονται με μικρά πρόβατα που βόσκουν στον κάμπο. Η ζωηρή κίνηση των πλοίων παρομοιάζεται με τα χαρωπά πηδήματα των αρνιών πάνω στη χλόη, τα κύματα παρομοιάζονται με τη βοσκή τους, ενώ ο θαλασσινός άνεμος που κινεί τα μικρά ιστιοφόρα παρομοιάζεται με τον βοσκό των αρνιών. Η παρομοίωση αυτή παίζει και έναν ρόλο προσωποποίησης, καθώς μεταφέρει τις ιδιότητες των έμψυχων μικρών προβάτων στα άψυχα караβάκια.

3. Μπορείτε να επιλέξετε ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα:² (μονάδες 20)

... 60 περίπου λέξεων.

Εικόνες ποιήματος: ειδυλλιακή διάσταση, αρμονική συνύπαρξη όλων των μερών του θαλασσινού τοπίου. Απόλυτο ταίριασμα κίνησης, ήχων και χρωμάτων, αταραξία, γαλήνη, ισορροπία της φύσης.

Διάθεση ποιητή (Γ. Δροσίνης): αντίστοιχη με τη χαρούμενη ατμόσφαιρα του τοπίου: ευαισθησία, χαρά, γαλήνη, ψυχική αρμονία.

β') Να προσθέσετε ... 40 περίπου λέξεων.

(πρόταση απάντησης:) Συμμετοχή του ήλιου στη χαρούμενη διάθεση του θαλασσινού τοπίου: φωτεινός, ζεστός, χαρούμενος, ολόχρυσες ακτίνες, χρυσοπράσινοι αντικατοπτρισμοί κυμάτων, εκτυφλωτικό φως που φωτίζει το παιχνίδι των δελφινιών και των γλάρων.

² Υπενθυμίζεται ότι η έκταση του κειμένου, όταν δίνεται συγκεκριμένο όριο λέξεων, μπορεί να έχει απόκλιση ± 10% από το όριο αυτό. Άρα, το κείμενο α' πρέπει να κυμαίνεται ανάμεσα στις 54-66 λέξεις, ενώ το κείμενο β' ανάμεσα στις 36-44 λέξεις.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

2^η Ενότητα: Επικοινωνία στο σχολείο

Α'. Ασκήσεις Κειμένων

1. Ποιος ... άρθρο;

Ο σκοπός για τον οποίο γράφτηκε το άρθρο είναι να προτείνει τρόπους για την αντιμετώπιση των κτηριακών προβλημάτων που αντιμετωπίζει το 3ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης.

2. Ποιος ... οι δέκτες;

Ο πομπός είναι η συντάκτρια του άρθρου (Μ.Τ. Ιορδανίδου), πιθανώς μαθήτρια, και δέκτες είναι όσοι συμμετέχουν στη σχολική ζωή: οι μαθητές, οι εκπαιδευτικοί, οι υπεύθυνοι του Υπουργείου Παιδείας και οι γονείς.

3. Να ... δικό σας.

Εναλλακτικός τίτλος: «Πώς μπορεί να γίνει καλύτερο το κτήριο του σχολείου μας» ή «Τρόποι βελτίωσης του σχολείου μας».

Πλαγιότιτλοι:

– α' παράγραφος («Σήμερα, ... 3ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης»): Σκοπός του άρθρου: η έκθεση των προβλημάτων του σχολείου.

– β' παράγραφος («Θα ξεκινήσουμε... θα ικανοποιούσε τους μαθητές»): Τα κτηριακά προβλήματα του σχολείου.

– γ' παράγραφος («Κατά τη γνώμη των μαθητών, ... να εξοπλιστούν επαρκώς»): Προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων.

– δ' παράγραφος («Συνοψίζοντας... της κοινωνίας»): Σύνοψη: σημασία του σχολείου, έκφραση ελπίδας για εφαρμογή των προτάσεων των μαθητών.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Β'. Ασκήσεις στη θεωρία**1. Να γράψετε ... μεταξύ των δύο κειμένων.**

– **Γραπτός λόγος:** Το σχολείο μας αντιμετωπίζει αρκετά κτηριακά προβλήματα, όπως είναι η ανεπαρκής θέρμανση, η έλλειψη εργαστηρίων φυσικών επιστημών και οι φθορές των τοίχων. Η αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων απαιτεί την ενεργό συμμετοχή όλων των μελών τη σχολικής κοινότητας.

– **Προφορικός λόγος (π.χ., τμήμα διαλόγου):** – Μητέρα, το σχολικό μας κτήριο έχει πολλά προβλήματα. Το καλοριφέρ έχει χαλάσει, δεν έχουμε εργαστήρια Φυσικής και Χημείας και οι τοίχοι έχουν ξεβάψει και πέφτουν από αυτούς κομμάτια σοβάδες. Αν δεν προσπαθήσουμε όλοι μαζί –εννοώ οι μαθητές, οι καθηγητές, το Υπουργείο και οι γονείς–, τα προβλήματα αυτά θα μείνουν άλυτα.

– **Διαφορές γραπτού-προφορικού λόγου:**

α') **Γραπτός λόγος:** φροντισμένο λεξιλόγιο, υποτακτική σύνδεση προτάσεων («όπως είναι...»), συντομία και ακριβολογία στη διατύπωση.

β') **Προφορικός λόγος:** απλό-καθημερινό λεξιλόγιο, παρατακτική σύνδεση προτάσεων («και»), μεγαλύτερη έκταση με επεξηγηματικές λέξεις-φράσεις (π.χ.: «οι τοίχοι έχουν ξεβάψει και πέφτουν από αυτούς κομμάτια σοβάδες», αντί: «οι φθορές των τοίχων»).

2. Να γράψετε ... χαρακτηριστικά του.

– Άννα μου, μια χαρά ξεκίνησε η χρονιά. Οι καθηγητές δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για εμάς και στην τάξη υπάρχει ωραίο κλίμα. Κι ούτε και τα μαθήματα μου φαίνονται τόσο δύσκολα. Μόνο, να... Είναι πολλή, βρε παιδί μου, η δουλειά που έχουμε για το σπίτι και το διάβασμα με κουράζει πού και πού. Δεν ξέρω... Πώς τα βλέπεις εσύ τα πράγματα;

– Κι εγώ το ίδιο νομίζω, Σταυρούλα. Καλά είναι τα πράγματα γενικά, αλλά ναι.. Είναι μπόλικη η δουλειά για το σπίτι. Καμία σχέση με το δημοτικό! Κουράζομαι κάμποσο κι εγώ... Στενοχωριέμαι που δεν έχω αρκετό χρόνο για ξεκούραση και παιχνίδι, αλλά τι να κάνουμε; Μεγαλώσαμε κι οι απαιτήσεις μεγάλωσαν μαζί μας!

Σχολιασμός: Το είδος του λόγου που χρησιμοποιείται στον διάλογο είναι ο

προφορικός λόγος. Χαρακτηριστικά του είναι το απλό-καθημερινό λεξιλόγιο, η παρατακτική σύνδεση των προτάσεων, οι παύσεις και η ελλειπτικότητα (π.χ.: «Δεν ξέρω...», «Καμία σχέση με το δημοτικό!»), καθώς και η επαναληπτικότητα («και», «κι»).

3. Να γράψετε ... έπειτα την επιλογή του ύφους της επιστολής.

[Οδηγίες:

αρχή: τόπος, ημερομηνία

προσφώνηση: Αξιότιμε κε / Αξιότιμη κα Υπουργέ

Πρόλογος: Έκθεση του σκοπού της επιστολής: «Σας αποστέλλω αυτήν την επιστολή, για να σας ενημερώσω σχετικά με τα προβλήματα του σχολείου μου, που είναι το...».

Κύριο Μέρος: Αναλυτική αναφορά των προβλημάτων του σχολείου: κτήριο-πράσινο, μέσα-όργανα διδασκαλίας, επάρκεια χώρων, ειδικές αίθουσες, θέρμανση, συγκεκριμένοι κίνδυνοι κ.λπ.

Επίλογος: Διατύπωση γνώμης για τη σοβαρότητα των προβλημάτων και έκφραση ελπίδας για την επίλυσή τους με πρωτοβουλία του/της Υπουργού.]

–**Ύφος:** Επίσημο-τυπικό-ευγενικό, με χρήση β' πληθυντικού προσώπου, φροντισμένο (λόγιο) και λιτό. Αυτή η επιλογή ύφους δικαιολογείται από το ότι η επιστολή απευθύνεται σε πρόσωπο μεγαλύτερο στην ηλικία που κατέχει επίσημο κρατικό αξίωμα, καθώς και από το ότι οφείλουμε να σεβαστούμε τον πολύτιμο χρόνο του (άρα, πρέπει να αποφύγουμε τις φλύαρες και ανακριβείς εκφράσεις).

4. Η παράγραφος .... από:

α'. Θεματική Περίοδο.

β'. Λεπτομέρειες/Σχόλια.

γ'. Περίοδο Κατακλείδα.

5. Κάθε παράγραφος .... είναι:

α'. Σαφής σκοπός.

β'. Ενότητα.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

- γ'. Επαρκής ανάπτυξη.
- δ'. Αλληλουχία.
- ε'. Συνοχή-συνεκτικότητα.

6. Να συμπληρώσετε ..., μακριά)

Ο **προφορικός** λόγος είναι πιο άμεσος και **αυθόρμητος**. • Έχει διακοπές, επαναλήψεις, διορθώσεις. • Εμπλουτίζεται από στοιχεία όπως **χειρονομίες, εκφράσεις** προσώπου κ.τ.λ.

Ο **γραπτός** λόγος έχει χρόνο για να **προετοιμαστεί** προσεκτικά, να **οργανωθεί** και να διορθωθεί. • Χρησιμοποιείται συνήθως όταν **πομπός** και δέκτης βρίσκονται **μακριά** ο ένας από τον άλλο.

7. Να βάλετε στη ... παράγραφο.

Η διάρθρωση της κοινωνίας των κρατών της αρχαίας Μεσοποταμίας παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με την αντίστοιχη της αρχαίας Αιγύπτου. Αρχικά, στην κορυφή της ιεραρχίας βρισκόταν ο κληρονομικός βασιλιάς. Έπειτα, την τάξη των προνομιούχων αποτελούσαν οι ευγενείς, οι αξιωματούχοι του κράτους και οι ιερείς, ενώ τη μάζα του λαού οι γεωργοί, οι τεχνίτες και οι έμποροι. Τέλος, υπήρχαν πολλοί δούλοι, κυρίως αιχμάλωτοι πολέμου.

8. Να βρείτε τη δομή .φράσεις.

Δομή:

Θεματική Περίοδος: «Υπάρχουν δύο βασικοί λόγοι... μιας πράξης».

Λεπτομέρειες/Σχόλια: «Ο πρώτος λόγος είναι... και θα ξανακάνουμε τις πράξεις».

Κατακλείδα: Δεν υπάρχει.

Συνδετικές λέξεις/φράσεις: «Ο πρώτος λόγος», «Ο δεύτερος και βασικός λόγος», «Όταν», «Στην περίπτωση αυτή», «Αν λοιπόν».

9 . Ποιο είναι το θέμα του ... δηλώνουν.

Θέμα: Η υπεροχή του προφορικού λόγου σε σχέση με τον γραπτό λόγο, από χρονική και ποσοτική άποψη. (Χρονική άποψη: α' και β' παράγραφος· ποσοτική άποψη: γ' παράγραφος.)

Συνδεδειγμένες λέξεις:

α' παράγραφος:

«κατ' αρχάς από χρονική άποψη»: διαίρεση.

«Πράγματι»: επεξήγηση.

«Όταν»: χρονική σχέση-ακολουθία.

β' παράγραφος:

«Αντίθετα»: αντίθεση-σύγκριση.

«Αλλά και»: προσθήκη.

«πρέπει να περιμένει»: επανάληψη (νοηματική: «από χρονική άποψη», α' παράγραφος).

«Αντίθετα»: αντίθεση-σύγκριση.

γ' παράγραφος:

«και από ποσοτική άποψη»: διαίρεση.

«Επιπλέον»: προσθήκη.

«Επίσης, από διαχρονική άποψη»: προσθήκη.

10. Να εντοπίσετε ... έναν πλαγιότιτλο.

Α' παράγραφος:

Θεματική περίοδος: «Σε μερικές περιπτώσεις,... από την έλλειψη βροχών».

Λεπτομέρειες: «Για παράδειγμα,... ξεπερνούν τα 15.000.000».

Κατακλείδα: Δεν υπάρχει.

Πλαγιότιτλος: Παγκόσμιος ο κίνδυνος εξαφάνισης περιοχών από την έλλειψη βροχών.

Β' παράγραφος:

Θεματική περίοδος: «Οι Μινωίτες... θαυμαστό επίπεδο».

Λεπτομέρειες: «Η μινωική τέχνη έχει... και τους Μυκηναίους».

Κατακλείδα: Δεν υπάρχει.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Πλαγιότιτλος: Η υψηλή ποιότητα της μινωικής τέχνης.

Γ' παράγραφος:

Θεματική περίοδος: «Στα ομηρικά έπη η πολιτική αστάθεια είναι συνεχής».

Λεπτομέρειες: «Οι βασιλείς είναι πολυάριθμοι... και από τις ληστρικές επιδρομές».

Κατακλείδα: «Επομένως, η *Ιλιάδα* και η *Οδύσσεια*... μέχρι τον 8ο αιώνα π.Χ.»

Πλαγιότιτλος: Η πολιτική αστάθεια στα ομηρικά έπη ως απόδειξη για το ότι περιγράφουν μια κοινωνία μεταγενέστερη της μυκηναϊκής.

Δ' παράγραφος:

Θεματική περίοδος: «Οι Έλληνες έχουν... απέναντι στους ξένους: φιλοξενία».

Λεπτομέρειες: «Η φιλοξενία είναι μια αρετή... και από πού έρχεται».

Κατακλείδα: Δεν υπάρχει.

Πλαγιότιτλος: Φιλοξενία, μια πανάρχαια αρετή των Ελλήνων.

11. Να αναπτύξετε .... είναι η Φυσική.

Θεματική περίοδος: η ίδια.

Λεπτομέρειες/Σχόλια: α') Παραδείγματα/περιστατικά που αποδεικνύουν την ιδιαίτερη αγάπη μου στη Φυσική: ημέρες και ώρες ενασχόλησης με το σχολικό μάθημα, σχετικές εξωσχολικές δραστηριότητες (επισκέψεις σε εργαστήρια ή μουσεία, παρακολούθηση ντοκιμαντέρ κ.λπ.), διάβασμα βιβλίων Φυσικής πέρα από τα σχολικά κ.ά.

β') Λόγοι για τους οποίους αγαπώ ιδιαίτερα τη Φυσική: σημαντικές γνώσεις για τη λειτουργία του φυσικού κόσμου, σχέση τους με την καθημερινή ζωή και την υγεία μας, ακόνισμα του μυαλού με τις ωραίες ασκήσεις του μαθήματος κ.ά.

Κατακλείδα: Συμπέρασμα: Για όλους αυτούς τους λόγους αγαπώ τη Φυσική περισσότερο από όλα τα υπόλοιπα μαθήματα και ασχολούμαι με αυτήν όσο μπορώ περισσότερο.

12. Να γράψετε μία παράγραφο . τις παρακάτω:

[**Οδηγία:** Με οδηγούς τις λέξεις και τις φράσεις που μας δίνονται, μπορούμε να ταξινομήσουμε το περιεχόμενο της παραγράφου ως εξής: εκδηλώσεις και σοβαρότητα της βίας, αίτια/παράγοντες της βίας, αρνητικά αποτελέσματα της βίας, τρόποι αντιμετώπισης της βίας]. **Ενδεικτική απάντηση:**

Η βία είναι ένα ιδιαίτερα ανησυχητικό φαινόμενο, που πλήττει πολλές σύγχρονες κοινωνίες. Η *τέλεση πράξεων βίας* και η *αναπαραγωγή* τους, που εκδηλώνεται συχνά με τη μορφή *βανδαλισμών*, έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις σήμερα, γεγονός που οφείλεται σε πολλούς λόγους. Οι βίαιοι χαρακτήρες έχουν συνήθως ιδιαίτερη *ψυχοσύνθεση*, που χαρακτηρίζεται από *επιθετικότητα* και *ποικίλα συμπλέγματα*, αλλά και από την *τάση για εύκολο πλουτισμό*, που τους οδηγεί ακόμη και στο έγκλημα. Στην εξάπλωση της βίας συντελούν επίσης αρκετά αρνητικά κοινωνικά φαινόμενα. Τέτοια είναι ο *μιμητισμός*, που εκφράζεται ως τυφλή μίμηση βίαιων φαινομένων, οι *ακατάλληλες αξίες* που επικρατούν στον σύγχρονο πολιτισμό, η γενικευμένη *ιδιοτέλεια* και η *ανεπαρκής κοινωνική διαπαιδαγώγηση*. Αλλά και η *δυσλειτουργία* και η *αναξιοπιστία* αρκετών *θεσμών* (λ.χ. η *ανεπάρκεια* του *σωφρονιστικού συστήματος*), η *ανισότητα* και η *κοινωνική αδικία*, η *ανεργία* και η γενικότερη *καταπίεση* από τις αντίξοες κοινωνικές συνθήκες σε πολλές χώρες του κόσμου συνεργούν στην εξάπλωση της βίας. Στο ίδιο αποτέλεσμα οδηγούν και οι αρνητικές επιπτώσεις της *αστικοποίησης*, όπως η *αλλοτρίωση* και η *απανθρωπιά* πολλών κατοίκων των σύγχρονων μεγαλουπόλεων. Για την *πάταξη* του *εγκλήματος* και την *περιστολή της βίας* χρειάζεται να γίνουν εντατικές προσπάθειες από τα κράτη, που πρέπει να προσφέρουν *ολοκληρωμένη παιδεία* αλλά και δημιουργικά *ενδιαφέροντα* στους νέους ανθρώπους. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι η εξάπλωση της βίας είναι ένα σοβαρό πλήγμα κατά της αρμονικής κοινωνικής ζωής, οφείλεται σε πολυάριθμα αίτια και χρειάζεται να ληφθούν σημαντικά μέτρα για την αντιμετώπισή της.

13. Να βρείτε τα Σχόλια/Λεπτομέρειες που δεν ανήκουν στην επόμενη Θεματική

Περίοδο: Ο σύγχρονος αγρότης πρέπει να έχει πολλές ικανότητες.

Απάντηση:

- Έχει ανάγκη από την ηλεκτρική ενέργεια.
- Τα τρακτέρ του είναι πολύ χρήσιμα.

[Εξήγηση: Τα δύο προηγούμενα Σχόλια/Λεπτομέρειες δεν έχουν σχέση με τις ικανότητες, αλλά με τις ανάγκες του σύγχρονου αγρότη.]

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

14. Να αναπτύξετε την παρακάτω Θεματική Περίοδο σε παράγραφο: Από όλα τα αθλήματα μου αρέσει/αρέσουν πιο πολύ .....

Θεματική περίοδος: η ίδια προσθέτω το άθλημα / τα αθλήματα που προτιμώ περισσότερο.

Λεπτομέρειες/Σχόλια: α') Παραδείγματα/περιστατικά που αποδεικνύουν την ιδιαίτερη αγάπη μου στο συγκεκριμένο άθλημα / στα συγκεκριμένα αθλήματα: ώρες ενασχόλησης με αυτό/αυτά, σχετικές αθλητικές δραστηριότητες (πότε, πού, μαζί με ποιους αθλούμαι, ένταξη σε σύλλογο ή ομάδα κ.ά.), επισκέψεις σε σχετικούς αθλητικούς χώρους, παρακολούθηση αγώνων, ενημέρωση ή παρακολούθηση σχετικών εκπομπών κ.ά.

β') Λόγοι για τους οποίους αγαπώ ιδιαίτερα το συγκεκριμένο άθλημα / τα συγκεκριμένα αθλήματα: σημαντικές ωφέλειες για το σώμα και την υγεία, χαρά-διασκέδαση, εκτόνωση από την κούραση των μαθημάτων, ψυχική ενδυνάμωση, καλύτερη κοινωνικοποίηση και απόκτηση νέων φίλων κ.ά.

Κατακλείδα: Συμπέρασμα: Για όλους αυτούς τους λόγους αγαπώ το/τα ..... περισσότερο από όλα τα υπόλοιπα αθλήματα και ασχολούμαι με αυτό/αυτά όσο μπορώ περισσότερο.

15. Να οργανώσετε..., εξάλλου, τέλος, λοιπόν.

Σήμερα πέρασα μια πληκτική μέρα στο σχολείο. **Πρώτα πρώτα**, μετά το κουδούνι ακούσαμε μια βαρετή ομιλία. **Επιπλέον**, απουσίαζε ο μουσικός και στην ώρα του μπήκε ο μαθηματικός. **Στη συνέχεια, το πιο σπουδαίο**, έβρεχε και μείναμε μέσα στην τάξη την ώρα της γυμναστικής. **Ακόμη, εκτός από τα παραπάνω**, το μάθημα της Φυσικής μου φάνηκε ατελείωτο. **Τέλος**, στα Αρχαία λύναμε συνεχώς ασκήσεις. Το άκουσμα του κουδουνιού για το σχόλασμα ήταν πραγματική λύτρωση, **λοιπόν**.

16. Ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης της επόμενης παραγράφου; (Θα σας βοηθήσουν οι λέξεις με τα έντονα στοιχεία.)

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από τις Λεπτομέρειες/Σχόλια, η παράγραφος αναπτύσσεται με **δύο τρόπους**:

(α') διαίρεση (απλές δουλειές – πολύ πιο σύνθετες).

(β') παραδείγματα (όπως είναι, Για παράδειγμα, μάλιστα): η κατασκευή τμημάτων αυτοκινήτων ή ψυγείων (παράδειγμα για τις απλές δουλειές) – στοιχειοθετεί εφημερίδες, οδηγεί αυτόματα τα τρένα, εξορύσσει το κάρβουνο, οργώνει τα χωράφια, θερίζει τις σοδειές (παραδείγματα για τις πολύ πιο σύνθετες δουλειές).

17. Ποιος ... στοιχεία.)

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από τις Λεπτομέρειες/Σχόλια, η παράγραφος αναπτύσσεται με **ορισμό-επεξήγηση** (είναι, σημαίνει):

– Με το «είναι» δίνεται ο **ορισμός** της έννοιας «**Δημοκρατία**» (= η εξουσία του δήμου).

– Με το «σημαίνει» **ορίζεται-επεξηγείται** η έννοια «**Δήμος**» (= λαός, σύνολο ελεύθερων πολιτών, υπεύθυνων, οι οποίοι συμμετέχουν στη διαμόρφωση της δημόσιας ζωής), που περιλαμβάνεται στην έννοια «**Δημοκρατία**».

18. Ποιος είναι ... στοιχεία.)

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από τις Λεπτομέρειες/Σχόλια, η παράγραφος αναπτύσσεται με **αιτιολόγηση** (οφείλεται στο γεγονός ότι, Εξάλλου, Ένας άλλος λόγος): Η **θέση** της Θεματικής Περιόδου («Σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη εποχή, οι άνθρωποι κάνουν τουρισμό») αιτιολογείται με τρεις λόγους:

(α') «έχει ανεβεί σημαντικά το οικονομικό επίπεδο των ανθρώπων και υπάρχει έτσι η ευχέρεια να δαπανάται κάποιο ποσό για ταξίδια»

(β') «έχουν τελειοποιηθεί τα μέσα συγκοινωνίας, που προσφέρουν άνεση, πολυτέλεια και ασφάλεια» και

(γ') «η ανάγκη να αλλάξουν για λίγο περιβάλλον και να ξεφύγουν από τη μονοτονία της ζωής και το άγχος της εργασίας».

Γ'. Ασκήσεις στη Γραμματική

1. Να ...λέξεις: ...βελτίωση διαγραμματικός, ολωσδιόλου, επισφράγισμα,

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ευμετάβλητη, θρίαμβος.

βελ-τί-ω-ση, α-προ-σπέ-λα-στη, αυ-θορ-μη-τι-σμός, εν-θου-σι-α-σμός, α-προσ-δι-ό-ρι-στο, σάλ-πιγ-γες, σχο-λεί-ο, χαλ-κο-γρα-φί-α, θερ-μι-κός, ε-ξαγ-γε-λί-α, ε-νορ-χή-στρω-ση, εν-θου-σι-α-σμέ-νοι, συμ-φε-ρο-ντο-λό-γοι, ο-πτι-κός, ο-φθαλ-μός, ο-φθαλ-μι-α-τρέι-ο, πραγ-μα-το-ποι-ή-σι-μο, δι-α-γραμ-μα-τι-κός, ο-λωσ-δι-ό-λου, ε-πι-σφρά-γι-σμα, ευ-με-τά-βλη-τη, θρί-αμ-βος.

Δ'. Ασκήσεις στο Λεξιλόγιο

1. Να δημιουργήσετε ... παρακάτω:

σχολείο: παράγωγες λέξεις: σχολικός, σχολή, σχόλη, σχολάζω, σχόλασμα, σχόλιο, σχολιάζω, σχολιασμός, σχολαστικός / σύνθετες λέξεις: σχολάρχης, σχολαρχία, σχολιαρόπαιδο, σχολιογράφος, σχολιογραφία, σχολιογραφικός, αργόσχολος, διασχολικός, ενδοσχολικός, εξωσχολικός, προσχολικός.

δάσκαλος: παράγωγες λέξεις: δασκάλα, δασκαλεύω, δασκάλεμα, δασκαλάκος.

μαθητές: παράγωγες λέξεις: μαθήτρια, μαθητικός, μαθητάκος, μαθητούδι, μαθητεύω, μαθητεία / σύνθετες λέξεις: μαθητολόγιο, συμμαθητής, συμμαθήτρια.

εκπαίδευση: παράγωγες λέξεις: εκπαιδευτής, εκπαιδεύτρια, εκπαιδευτικός, εκπαιδευτήριο / σύνθετες λέξεις: μετεκπαίδευση, μετεκπαιδευτικός, συνεκπαίδευση, φιλεκπαιδευτικός.

βιβλίο: παράγωγες λέξεις: βιβλιάριο, βιβλιαράκι / σύνθετες λέξεις: βιβλιογραφία, βιβλιογραφικός, βιβλιοδεσία, βιβλιοδέτης, βιβλιοδετικός, βιβλιοκρισία, βιβλιοκριτικός, βιβλιολογία, βιβλιοπαρουσίαση, βιβλιοπώλης, βιβλιοπωλείο, βιβλιόσημο, βιβλιοστάτης, βιβλιοφάγος.

διδασκαλία: παράγωγες λέξεις: διδασκαλικός, διδασκαλείο / σύνθετες λέξεις: ρητοροδιδάσκαλος.

2. Να γράψετε τα ... λεκτικά σύνολα:

φιλόξενος: αφιλόξενος > **αφιλόξενο** περιβάλλον.

πλεονέκτημα: μειονέκτημα > συγκριτικό **μειονέκτημα**.

ευχάριστη: δυσάρεστη > **δυσάρεστη** εντύπωση.

δημόσια: ιδιωτική > **ιδιωτική** συνομιλία.

διάλογος: μονόλογος > **εσωτερικός μονόλογος.**

Ε΄. Παραγωγή Γραπτού Λόγου

1. Να στείλετε ...για να γράψετε το μείλ:

Πρόλογος: Ρωτούμε τι κάνει, ελπίζουμε να είναι καλά και γράφουμε γιατί στέλνουμε μείλ.

1η παράγραφος: Από τους καθηγητές του σχολείου ποιος είναι ο αγαπημένος σας, τι μάθημα κάνει και περιγράψτε τον (εξωτερικά και εσωτερικά): *κοντός, μέτριου αναστήματος, ψηλός, νέος, μέσης ηλικίας, ηλικιωμένος, εκφράσεις προσώπου, χειρονομίες, τρόπος/συνήθειες ντυσίματος, συμπεριφορά (αυστηρός, σοβαρός, αστείος, φιλικός, απόμακρος,...), κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της εξωτερικής εμφάνισης ή της συμπεριφοράς.*

2η παράγραφος: Γιατί είναι ο αγαπημένος καθηγητής; Πώς κάνει το μάθημά του; Πώς είναι ο χαρακτήρας του; Και τι τον κάνει καλύτερο σε σχέση με τους υπόλοιπους; *Μεθοδικός, οργανωτικός, με σύστημα, βοηθάει τα παιδιά, επιμένει στα δύσκολα σημεία της ύλης,...* κάποιο χαρακτηριστικό περιστατικό, σχετικό με τον τρόπο διδασκαλίας του.

Επίλογος: Γράφετε συναισθήματα, σκέψεις και συμπεράσματα. Περιμένετε σύντομα την απάντηση του φίλου σας...

2. Συγγραφή έκθεσης με σχεδιάγραμμα:

Με βάση το παρακάτω σχεδιάγραμμα, ... καθηγητές σας.»

Εφαρμογή:

[**Οδηγία:** Προσπαθήστε να ακολουθήσετε το **σχεδιάγραμμα**. Προσοχή χρειάζεται η κατανομή των προτάσεών σας στα διάφορα μέρη και στις παραγράφους που απαρτίζουν το κείμενο.]

ΣΤ΄. Ας δούμε τι μάθαμε

1. Σε μια παράγραφο, ... υιοθετήσει το σχολείο σας.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Θεματική Περίοδος: Θα ήταν ωραίο να υιοθετούσε το σχολείο μας κάποια από τα χαρακτηριστικά του φινλανδικού σχολείου.

Λεπτομέρειες/Σχόλια: ζεστό δωρεάν γεύμα καθημερινά, δυνατότητα παραμονής των μαθητών σε ελεγχόμενο περιβάλλον μέχρι το απόγευμα, δημιουργικές δραστηριότητες και βοήθεια στο διάβασμα των μαθημάτων της επόμενης ημέρας, απόφαση από τα σχολεία κάθε περιοχής και από τον δήμο για τα σχολικά βιβλία που θα διδαχθούν, ενεργός συμμετοχή των παιδιών σε κάθε μάθημα, ο εκπαιδευτικός σε ρόλο καθοδηγητή, εκμάθηση περισσότερων ξένων γλωσσών στο γυμνάσιο, εκπαίδευση των μαθητών σε δημιουργικές ασχολίες παράλληλα με τα μαθήματα.

Κατακλείδα: Σημασία και αξία αυτών των στοιχείων του φινλανδικού σχολείου, ελπίδα ότι μπορούν να εφαρμοστούν και στο ελληνικό σχολείο.

2. Τι είναι εκείνο ... με επιχειρήματα.)

Θεματική Περίοδος: Αρκετά στοιχεία κάνουν ξεχωριστό το φινλανδικό σχολείο, αλλά το σημαντικότερο κατά τη γνώμη μου είναι η ενεργός συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα.

Λεπτομέρειες/Σχόλια: *Επιχειρήματα για την υποστήριξη της θέσης μου:* Η ενεργός συμμετοχή των μαθητών είναι εξαιρετικά ωφέλιμη: μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τα μαθήματα, βιωματική σχέση με τις σχολικές γνώσεις, καλύτερη κατανόηση της ύλης, απόκτηση πληρέστερων γνώσεων, καλύτερες επιδόσεις-βαθμολογίες, βελτίωση της ψυχολογίας, χαρά από το μάθημα, θετική στάση των μαθητών για το σχολείο.

Κατακλείδα: Σημασία-αξία αυτού του χαρακτηριστικού: συμβολή στην εξέλιξη των μαθητών, στην ολόπλευρη καλλιέργειά τους και στη δημιουργία χαρούμενων πολιτών αργότερα.

3. Ποια είναι η ... του κειμένου 1;

Θεματική περίοδος: Δεν υπάρχει.

Λεπτομέρειες: «Πέρα από τα συνηθισμένα μαθήματα,... η ξυλουργική και η ραπτική».

Κατακλείδα: Δεν υπάρχει.

4. Να συλλαβίσετε ...ξυλουργική, ραπτική.

Απάντηση: φιν-λαν-δό-που-λα, γυ-μνά-σι-ο, πε-ρι-ο-ρί-ζε-ται, αρ-μό-δι-ο, εκ-μά-θη-σης, συμ-με-το-χή, συ-μπε-ρι-λαμ-βά-νο-νται, χει-ρο-τε-χνί-ες, μα-γει-ρι-κή, ξυ-λουρ-γι-κή, ρα-πτι-κή.

5. «Οι λίγοι .... την επαυξημένη πρόταση σε ελλειπτική.

Απάντηση: *Επιδοτούνται από το κράτος.*

6. «Τα φινλανδόπουλα ... και σε επιφωνηματική.

Απάντηση:

ερωτηματική: Τα φινλανδόπουλα ξεκινάνε το σχολείο όταν είναι 7 ετών;

επιφωνηματική: Τα φινλανδόπουλα ξεκινάνε το σχολείο όταν είναι 7 ετών!

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**1^ο Κριτήριο Αξιολόγησης (Γλώσσα)****1. Να χωρίσετε το ... τους πλαγιοτίλους.**

1η παράγραφος: «Ο μύθος λέει... ο Αριστοτέλης και ο Ξενοφών»: Ο μύθος για τη γέννηση της Αφροδίτης στα Κύθηρα.

2η παράγραφος: «Τα Κύθηρα... καλοκαιρινός προορισμός»: Η θέση και η τουριστική σημασία των Κυθήρων.

3η παράγραφος: «Δεν είναι όμως μόνο... τα κάνει ακαταμάχητα»: Οι φυσικές ομορφιές των Κυθήρων.

4η παράγραφος: «Διάσπαρτα χωριουδάκια... το Αρχαιολογικό Μουσείο»: Τα σημαντικότερα χωριά και τα αρχαιολογικά αξιοθέατα των Κυθήρων.

5η παράγραφος: «Στο Καψάλι,... μερικά από τα πιο όμορφα χωριά του»: Τα ομορφότερα χωριά των Κυθήρων αναλυτικά.

2. Ποιο είναι ...κείμενο;

Το είδος του κειμένου είναι διαφημιστικό-τουριστικό. Τέτοια κείμενα μπορούμε να βρούμε κυρίως σε τουριστικούς οδηγούς.

3. Ποια είναι η ... θεά Αφροδίτη;

Σύμφωνα με την 1η παράγραφο του κειμένου, στα Κύθηρα γεννήθηκε κατά τον μύθο η θεά Αφροδίτη, όπως αναφέρουν αρκετοί αρχαίοι συγγραφείς (Όμηρος, Ηρόδοτος, Διόνυσος, Αριστοτέλης, Ξενοφών).

4. Να εντοπίσετε ...κατακλείδα).

Θεματική Περίοδος: δεν υπάρχει.

Λεπτομέρειες: «Στο Καψάλι,... μερικά από τα πιο όμορφα χωριά του».

Κατακλείδα: δεν υπάρχει.

5. Να γράψετε την ... 250 λέξεων.

[**Οδηγία:** Γράφουμε μια παράγραφο με μορφή ενιαίου κειμένου, που έχει την τυπική δομή της παραγράφου, προσπαθώντας να αξιοποιήσουμε τους πλαγιοτίτλους από την Παρατήρηση 1 και προσέχοντας ώστε να καταχωρήσουμε τις σημαντικότερες πληροφορίες-λεπτομέρειες από κάθε παράγραφο του κειμένου.]

Απάντηση:

Θεματική Περίοδος: Ένα από τα ομορφότερα ελληνικά νησιά είναι τα Κύθηρα.

Λεπτομέρειες/Σχόλια:

(α') Ο μύθος για τη γέννηση της θεάς Αφροδίτης στα Κύθηρα, όπως καταγράφεται από αρχαίους συγγραφείς.

(β') Η θέση και η τουριστική αξία των Κυθήρων για το καλοκαίρι λόγω των μεγάλων ακτών τους.

(γ') Οι άλλες φυσικές ομορφιές των Κυθήρων: βουνά, φαράγγια, ποτάμια, λίμνες, πανίδα.

(δ') Η πρωτεύουσα, τα αρχαιολογικά αξιοθέατα και τα σημαντικότερα χωριά των Κυθήρων.

Κατακλείδα: Για όλους αυτούς τους λόγους, τα Κύθηρα αποτελούν έναν από τους πιο αγαπημένους καλοκαιρινούς τουριστικούς προορισμούς.

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

2^ο Κριτήριο Αξιολόγησης (Γλώσσα-Λογοτεχνία)

Α'. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ:

1. α') ... τους.

β') Ποιο ... περίπου λέξεις.

α') 1η ενότητα: «Τώρα (η Λαμπέτη και ο Χορν) πρέπει να βρουν... μπορούν να κάνουν θαύματα στο ελληνικό θέατρο!»: Η συνεργασία Λαμπέτη, Χορν και Μουσουρή για το ανέβασμα θεατρικών παραστάσεων αποβαίνει αποτελεσματική. Οι δύο πρωταγωνιστές και ο θεατρικός επιχειρηματίας ανεβάζουν τρεις πολύ επιτυχημένες παραστάσεις στη θεατρική σκηνή του τελευταίου στην πλατεία Καρύτση.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

2η ενότητα: «Μόνο που τρία θαύματα είναι αρκετά... αυτή τη φορά το θαύμα χωράει μόνο δύο»: Η συνεργασία των ηθοποιών με τον Μουσούρη διακόπτεται και οι δυο τους σχηματίζουν δικό τους θίασο, που ανεβάζει παραστάσεις στο θέατρο «Κεντρικόν».

2. α') Να καταγράψετε ... πλαγιότιτλο.

β') Στην πρώτη παράγραφο ....αντίστοιχα λεκτικά σύνολα.

γ') Να συλλαβίσετε ..., εκφράζει, φυσιοδίφης.

α') 1η παράγραφος:

Θεματική Περίοδος: «Μια χαρούμενη συντροφιά... μια όμορφη καλοκαιρινή μέρα».

Λεπτομέρειες/Σχόλια: «Ένα αγόρι, ο Παύλος,... πώς η φύση δημιουργεί τόσο τέλειες μορφές».

Κατακλείδα: δεν υπάρχει.

Πλαγιότιτλος: Κάθε παιδί αντιμετωπίζει τα όμορφα θαλασσινά όστρακα διαφορετικά, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του.

2η παράγραφος:

Θεματική Περίοδος: «Κάθε παιδί εκφράζει... πάνω στη χρυσή άμμο».

Λεπτομέρειες/Σχόλια: «Αν θέλαμε να δώσουμε ένα όνομα... δηλαδή ένα έργο τέχνης».

Κατακλείδα: δεν υπάρχει.

Πλαγιότιτλος: Όλοι έχουμε πρακτικές, θεωρητικές-γνωστικές και καλλιτεχνικές πνευματικές ικανότητες· υπερισχύει μία από αυτές στον καθένα.

β') Η περιγραφή που υπάρχει στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 2 αφορά αντικείμενα: τα θαλασσινά όστρακα που ψάρεψε ο Παύλος. Τέσσερα από τα επίθετα που αξιοποιούνται στην περιγραφή είναι τα: όμορφα (για τα όστρακα), ρόδινα (για τα χρώματα), υπέροχο (για το ριζότο), τέλειο (για το σχήμα).

Λεκτικά σύνολα: όμορφα όστρακα, ρόδινα χρώματα, υπέροχο ριζότο, τέλειο σχήμα.

γ') άν-θρω-πο, πρό-σκλη-ση, ά-ναυ-δοι, ό-μορ-φη, θα-λασ-σι-νά, εν-δι-α-φέ-ρε-ται, εκ-φρά-ζει, φυ-σι-ο-δί-φης.

3. Τα δύο μη ....κείμενο να είναι 180-200 λέξεις.

Απάντηση:

[**Οδηγία:** Η απάντησή σας μπορεί να είναι είτε ένα ενιαίο κείμενο (μία παράγραφος) είτε ένα κείμενο χωρισμένο σε δύο ή τρεις παραγράφους.]. **Ενδεικτική απάντηση:**

1η παράγραφος:

Θεματική Περίοδος: Υπάρχουν πολλές δημιουργικές δραστηριότητες με τις οποίες μπορεί να ασχοληθεί στον ελεύθερο χρόνο του ένας μαθητής γυμνασίου.

Λεπτομέρειες/Σχόλια (αναφορά σε δημιουργικές δραστηριότητες): αθλητισμός-γυμναστική (ομαδικά/ατομικά αθλήματα), καλές τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική, μουσική, χορός), παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων ή κινηματογραφικών ταινιών ή ενδιαφερόντων τηλεοπτικών ντοκιμαντέρ (για τη φύση / το περιβάλλον, τις επιστήμες, την τέχνη / τον πολιτισμό, την Ιστορία κ.λπ.), εκδρομές με την οικογένεια σε αρχαιολογικούς χώρους ή στην ύπαιθρο, παιχνίδι με φίλους κατασκευές, μαγειρική κ.ά.

Κατακλείδα: Παρά τον λιγοστό ελεύθερο χρόνο μας ως μαθητές, είναι καλό να ασχολούμαστε με τέτοιες δημιουργικές δραστηριότητες όποτε μπορούμε.

2η παράγραφος:

Θεματική Περίοδος: Η ασχολία με δημιουργικές δραστηριότητες χαρίζει πολλά οφέλη στον μαθητή.

Λεπτομέρειες/Σχόλια (οι ωφέλειες από τις δημιουργικές δραστηριότητες): σωματική και ψυχική ευεξία, αναψυχή, ψυχαγωγία, ανανεωμένη δύναμη για την ανταπόκριση στις σχολικές υποχρεώσεις, γνώσεις, κοινωνικοποίηση, ικανοποίηση, χαρά, καλλιέργεια της προσωπικότητας.

Κατακλείδα: Για όλους αυτούς τους λόγους είναι καλό να ασχολούμαστε με δημιουργικές δραστηριότητες στον ελεύθερο χρόνο μας, ανάλογα βέβαια με τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις του καθενός.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Β΄. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ:**1. Πώς εναρμονίζεται η κατάσταση .... αυτήν την εναρμόνιση;****Να εξετάσετε συγκεκριμένα .... της φύσης ... (80 λέξεις).**

Η διάθεση των νέων στα δύο ποιήματα είναι χαρούμενη, ανάλαφρη, ανέμελη. Οι ποιητές την εναρμονίζουν με τη φύση: «Τζιτζίκια στήσαν το χορό», «Στήσαν χορό τρελό τα μελισσόπουλα» – «τα παιδιά... παίζουν παλαμάκια». Στο πρώτο ποίημα η φύση γίνεται τόπος ξεγνοιασιάς για τα παιδιά που παίζουν και πίκρας για τον «γέρο κόσμο» που μοχθεί· στο δεύτερο ποίημα εκφράζει το εφηβικό ερωτικό ξύπνημα. Εναρμονισμένη, επίσης, είναι η διάθεση των νέων και της φύσης στους πίνακες: δύο νεανικές συντροφίες χορεύουν και παίζουν σε τοπία φωτεινά, πρόσχαρα, όπου κυριαρχούν τα ανοιξιάτικα χρώματα.

(αριθμός λέξεων: 87)

2. α΄) Στη δεύτερη στροφή ... παρομοίωση αυτή;**β΄) Στην πρώτη στροφή ... κινητικές; Να ... απάντησή σας.**

α΄) [Οδηγία: Για την απάντησή σας μπορείτε να συμβουλευθείτε τα στοιχεία σχετικά με την *αντίθεση* που υπάρχουν στο εισαγωγικό σημείωμα το οποίο συνοδεύει τα δύο ποιήματα.]

Στη δεύτερη στροφή του ποιήματος του Ρίτσου μια πεταλούδα παρομοιάζεται με κάλυμμα για τον ήλιο («αντήλιο») και με «μαντιλάκι», που σκεπάζει και περιπαίζει («έπαιζε και κρυφόγνεφε») την «πίκρα» του «γέρου κόσμου». Με αυτήν την παρομοίωση-προσωποποίηση από τον κόσμο της φύσης ο ποιητής τονίζει την αντίθεση ανάμεσα στην ανεμελιά και τη χαρά των παιδιών που παίζουν, και στη μελαγχολική διάθεση του «γέρου κόσμου» που μοχθεί και αγωνίζεται. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Ρίτσος αντιπαραθέτει την αισιοδοξία και την ξεγνοιασιά των νέων στην απαισιοδοξία και στη θλίψη των ηλικιωμένων. Μάλιστα, ίσως θέλει γενικότερα να εκφράσει την αντίθεση ανάμεσα στην ελπίδα, που την εκπροσωπούν οι νέοι, και στην απογοήτευση από τις αστοχίες των μεγαλύτερων, οι οποίες ευθύνονται για τις άσχημες καταστάσεις που επικρατούν στον κόσμο.

β΄) Οι εικόνες που κυριαρχούν στην πρώτη στροφή του ποιήματος του Ελύτη είναι κινητικές, όπως φαίνεται από τα ρήματα τα οποία χρησιμοποιεί ο ποιητής: στήσαν

χορό τρελό (τα μελισσόπουλα), ιδρώνει (ο ήλιος), τρέμει (το νερό), σιγοπέφτουνε (σουσάμια φωτιάς), λυγίζουνε (στάχια ψηλά). Μάλιστα, με αυτές τις κινητικές εικόνες ο Ελύτης προσωποποιεί τα στοιχεία της φύσης αποδίδοντάς τους ανθρώπινες ιδιότητες, θέλοντας έτσι να αντιστοιχίσει τη χαρούμενη, ανέμελη διάθεση των εφήβων με την πρόσχαρη εικόνα της φύσης.

3. Μπορείτε να επιλέξετε ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα:

α') Σε ένα ενιαίο κείμενο ... ζωγραφικούς πίνακες.

Ή (δεύτερη επιλογή):

β') Να δημιουργήσετε ... των δύο ποιημάτων.

Απάντηση:

α') *Θεματική Περίοδος:* Κάθε άνοιξη η διάθεση γενικά των ανθρώπων, και ειδικά των νέων, γίνεται καλύτερη, πιο χαρούμενη, σε συμφωνία με την πρόσχαρη κατάσταση της φύσης.

Λεπτομέρειες/Σχόλια: Φύση: ανοιχτά, ζωηρά χρώματα, φως, πιο ζεστός καιρός, κίνηση παντού (άνθιση των λουλουδιών, πρασίνισμα των δέντρων,...). Άνθρωποι: άνετη κίνηση, ελαφρύτερο ντύσιμο, ευκαιρίες για περιπάτους και εκδρομές, απόλαυση της ανανέωσης της φύσης, αναψυχή, αισιόδοξη διάθεση μακριά από τα σκοτάδια του χειμώνα,...

Κατακλείδα: Είναι λογικό, λοιπόν, η ανανέωση της φύσης την άνοιξη να επηρεάζει θετικά και τη διάθεση των ανθρώπων.

β') [*Οδηγία:* Σκόπιμο είναι το κείμενό σας να εστιάζει στους νέους, επειδή η θεματολογία των δύο ποιημάτων συνδέεται με αυτούς. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και εδώ στοιχεία που χρησιμοποιούνται στην α' επιλογή.]

Προκειμένου για παράγραφο:

Θεματική Περίοδος: Η ανοιξιότικη φύση ταιριάζει απόλυτα στην ξεγνοιασιά και στην αισιοδοξία των νέων.

Λεπτομέρειες/Σχόλια: Φύση: ανοιχτά, ζωηρά χρώματα, φως, πιο ζεστός καιρός, κίνηση παντού (άνθιση των λουλουδιών, πρασίνισμα των δέντρων,...). Νέοι (παιδιά

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

και έφηβοι): άνετη κίνηση, ελαφρύτερο ντύσιμο, ευκαιρίες για περιπάτους και εκδρομές, απόλαυση της ανανέωσης της φύσης, αναψυχή, αισιόδοξη διάθεση μακριά από τα σκοτάδια του χειμώνα,...

Κατακλείδα: Είναι απόλυτα λογικό, λοιπόν, οι νέοι άνθρωποι να αγαπούν την ανοιξιάτικη φύση και να θέλουν να βρίσκονται κοντά της όσο μπορούν πιο συχνά.

3^η Ενότητα: Ταξίδι στον κόσμο της φύσης

Α'. Ασκήσεις Κειμένων

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Να χωρίσετε ... πλαγιοτίτλους.

[**Οδηγία:** Για την απάντησή σας χρειάζεται να εντοπίσετε τα σημεία του κειμένου στα οποία αλλάζει το επιμέρους θέμα του. Το γενικό θέμα κάθε κειμένου συνήθως εντοπίζεται στην 1η παράγραφο του.]

1η παράγραφος: «Τα δύο αγαλματάκια από φαγεντιανή... σε δύο διαφορετικά τελετουργικά της διονυσιακής λατρείας»: Τα αγαλματάκια της Ρέας και της Δήμητρας από φαγεντιανή.

2η παράγραφος: «Στο μεγάλο αγαλματάκι βλέπουμε... η χθόνια μορφή και επιφάνεια του Διονύσου Ζαγρέα»: Το πρώτο (μεγάλο) αγαλματάκι, της Ρέας.

3η παράγραφος: «Στο δεύτερο αγαλματάκι,... πρόκειται για τη Δήμητρα, τη Μεγάλη Μητέρα»: Το δεύτερο (μικρό) αγαλματάκι, της Δήμητρας.

2. Σε ποιο είδος ... γιατί;

Το κείμενο 1 είναι περιγραφικό ενημερωτικό κείμενο, αφού περιγράφει δύο μινωικά αγαλματίδια με χαρακτηριστικές λεπτομέρειες. [Θα μπορούσε να περιλαμβάνεται σε οδηγό αρχαιολογικού μουσείου: Το θέμα του είναι αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, περιλαμβάνει εξειδικευμένη ορολογία (αρχαιολογικούς όρους) και αναφέρεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου. Από την πηγή του, όμως, καταλαβαίνουμε ότι είναι άρθρο σε δημοσιογραφική ιστοσελίδα, κάτι που φαίνεται επίσης από το ότι έχει τίτλο και από το ότι χρησιμοποιεί γενικά απλή γλώσσα].

3. Να ... κειμένου 1:

(δεν επαναλαμβάνονται επίθετα που συναντώνται στον ίδιο τύπο):

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

δύο, Αρχαιολογικό, μεγάλο, μικρό, διαφορετικά, διονυσιακής, μινωικό, μινωική, ιερή, κρητομυκηναϊκά, δεξιό, κρητικό, τρεις, μεσαία, Μεγάλη, μυστηριακές, φανερές, αριστερό, χθόνια, δεύτερο, τελετουργικού, παλαιότατη, νεότερης.

4. Σε ποιο κειμενικό ... 2 και 3;

Τα κείμενα 2 και 3 είναι περιγραφικά. Και τα δύο περιγράφουν την Ελλάδα. Στο πρώτο κείμενο η περιγραφή γίνεται κατά ζώνες, με κατεύθυνση από τον Νότο προς τον Βορρά, αλλά χωρίς να αναφέρονται συγκεκριμένα τοπωνύμια, παρά μόνο γενικοί γεωγραφικοί όροι («νησιά», «βραχονησίδες», «πέλαγος», «χερσόνησος», «χωριά», «πόλεις» κ.λπ.). Καταλαβαίνουμε ότι περιγράφεται η Ελλάδα, μόνο από τα στοιχεία της περιγραφής, που ταιριάζουν σε ελληνικά τοπία. Στο δεύτερο κείμενο η περιγραφή περιλαμβάνει, δίπλα στους γενικούς γεωγραφικούς όρους, συγκεκριμένα τοπωνύμια και άλλα χρήσιμα στοιχεία (χρονολογίες, εκτάσεις, διοικητική διαίρεση), ενώ διαιρείται επίσης σε τμήματα, προχωρώντας από το γενικό στο ειδικό και από Βορρά προς Νότο. Ολοκληρώνεται με συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία, σχετικά με το μήκος των ακτών και των συνόρων, καθώς και με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας.

5. Ποιες ... κατά τη γνώμη σου;

Το ύφος του κειμένου 2 είναι γλαφυρό, αφού περιέχει ζωηρές εικόνες, μεταφορές, παρομοιώσεις και προσωποποιήσεις. Επίσης, είναι οικείο-φιλικό και αρκετά απλό, γιατί αποφεύγει να χρησιμοποιήσει εξειδικευμένη γεωγραφική ορολογία· στη θέση της, μεταχειρίζεται απλή, καθημερινή γλώσσα και ζωντανεύει ακόμη περισσότερο παρουσιάζοντας την περιγραφή σαν μια διαδοχή εικόνων τις οποίες βλέπει κάποιος που κινείται στον χώρο. Επιπλέον είναι υπαινικτικό, επειδή δεν αναφέρει συγκεκριμένες ονομασίες τοπίων, αλλά αφήνει τον αναγνώστη να καταλάβει μόνος του ότι αναφέρεται στην Ελλάδα.

Αντίθετα, το κείμενο 3 έχει ύφος πιο επίσημο-τυπικό και λόγιο-επιστημονικό: χρησιμοποιεί εξειδικευμένη ορολογία, παραθέτει συγκεκριμένα στοιχεία και ονομασίες, ενώ απουσιάζουν εντελώς από αυτό τα σχήματα λόγου και τα λογοτεχνικά εκφραστικά μέσα. Ακόμη, είναι εξαιρετικά λιτό, αφού απουσιάζουν σχεδόν εντελώς τα επίθετα, ενώ χρησιμοποιούνται μόνο οι εντελώς απαραίτητοι

επιρρηματικοί και άλλοι προσδιορισμοί. Επίσης, η γλώσσα είναι περισσότερο επεξεργασμένη-σύνθετη, αφού υπάρχει κυριολεξία-ακριβολογία και υποτακτική σύνδεση των προτάσεων («ο οποίος», «ενώ», «το οποίο» κ.λπ.).

Οι διαφορές αυτές οφείλονται στο ότι τα δύο κείμενα ανήκουν σε διαφορετικά είδη περιγραφικών κειμένων. Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε και από τις πηγές τους, το κείμενο 2 είναι λογοτεχνικό (απόσπασμα από ταξιδιωτικό αφήγημα-μυθιστόρημα), ενώ το κείμενο 3 αναπτύσσει λήμμα ηλεκτρονικής εγκυκλοπαίδειας, είναι δηλαδή επιστημονικό κείμενο.

6. Ποιος ... περιγραφής;

Τόσο στο κείμενο 2 όσο και στο κείμενο 3 ο χώρος της περιγραφής είναι το γεωγραφικό ανάγλυφο της Ελλάδας, με τα πελάγη, τα νησιά, τα όρη, τις πεδιάδες και τις κατοικημένες περιοχές της.

Β'. Ασκήσεις στη θεωρία

1. Να αφηγηθείτε ... γράψτε την απάντησή σας:

Απάντηση:

Πρόλογος: Ποιο ήταν το ατύχημα, σύντομη αναφορά στον υπαίτιο, στον χρόνο και στον τόπο.

Κύριο Μέρος: (α') Ακριβέστερος χρονικός και χωρικός εντοπισμός του ατυχήματος, λεπτομερής αναφορά στα αίτιά του και στη δράση του υπαιτίου.

(β') Λεπτομερής αναφορά στα αποτελέσματα του ατυχήματος: οικονομική ζημιά, συναισθηματική ταραχή,...

(γ') Λεπτομερής έκθεση των δικών μου συναισθημάτων: στενοχώρια, θλίψη, ανησυχία, αγωνία, προβληματισμός, τελικά ηρεμία,...

Επίλογος: Η γενική εντύπωση και το δίδαγμα που προέκυψε από το ατύχημα.

2. Αφού διαβάσετε ... ακολουθούν:

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

[Κείμενο: Αρχή του ταξιδιού – Ο Ατλαντικός (αφήγηση)]

Ερωτήσεις-Ασκήσεις:

2.α'. Η αφήγηση του ...ιστορική;

Απάντηση: Η αφήγηση του κειμένου είναι μυθοπλαστική. Αυτό το καταλαβαίνουμε κυρίως από την υπερβολή με την οποία γίνονται οι αφηγήσεις και οι περιγραφές, αλλά και από την πηγή του κειμένου: η *Άληθής ιστορία* του Λουκιανού ήταν ένα φανταστικό ταξιδιωτικό αφήγημα που σατίριζε τα δημοφιλή ανάλογα μυθιστορήματα της εποχής του

2.β'. Σε τι χρόνους ... και γιατί;

Τα ρήματα του κειμένου βρίσκονται σε **ιστορικούς/παρελθοντικούς** χρόνους, συγκεκριμένα σε **αόριστο** (*ξεκίνησα, φόρτωσα, πήρα, κουβαλήσαμε* κ.λπ.) και **παρατατικό** (*ήταν, ταξιδεύαμε, έβγαινε* κ.λπ.). Οι ιστορικοί/παρελθοντικοί χρόνοι συνηθίζονται κυρίως σε αφηγηματικά κείμενα που αναφέρονται στο παρελθόν.

2.γ'. Να διαμορφώσετε ... παρακάτω πίνακα:

Ποιος είναι ο τόπος;	Ηράκλειες Στήλες, δυτικός ωκεανός, νησί σε αυτόν
Ποιος είναι ο χρόνος;	αόριστη χρονολογία στο παρελθόν («Κάποτε»), ογδόντα ημέρες ταξιδιού
Ποια πρόσωπα παίρνουν μέρος;	ο αφηγητής και 50 συνομήλικοι γνωστοί του με την ίδια νοοτροπία
Κατάσταση από την οποία ξεκινά η ιστορία	οργάνωση ταξιδιού με πλοίο από τον αφηγητή, για να γνωρίσει τον δυτικό ωκεανό και τους κατοίκους του
Εξέλιξη της ιστορίας	<u>αρχή</u> : καλός καιρός, προμήθεια εφοδίων <u>μέσο</u> : 80 ημέρες με κακοκαιρία και θαλασσοταραχή <u>τέλος</u> : καλοκαιρία και πλησίασμα σε ωραίο νησί
Λύση	σωτηρία των ταξιδιωτών

3. Αφού διαβάσετε .. στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

3.α'. Να ...από έναν πλαγιότιτλο.

1η παράγραφος: «Ένας αϊτός και μια αλεπού... στα χαμόκλαδα που ήταν από κάτω»:
Ο αϊτός και η αλεπού γίνονται φίλοι και γείτονες.

2η παράγραφος: «Μια μέρα όμως που η αλεπού... στους ανήμπορους και τους αδύνατους»: Η διάλυση της φιλίας: το έγκλημα του αϊτού και οι κατάρες της

ανήμπορης αλεπούς.

3η παράγραφος: «Κι ήρθαν έτσι τα πράγματα,... μπροστά στα μάτια του αϊτού»: Η απροσεξία του αϊτού και η εκδίκηση της αλεπούς.

4η παράγραφος: «Ο μύθος δείχνει... μια φορά δεν τη γλιτώνουν»: Ηθικό δίδαγμα (επιμύθιο): η θεία δίκη τιμωρεί την αδικία.

3.β'. Με βάση τον μύθο, ... την αφήγηση:

α') Η αφήγηση έχει αρχή, μέσο και τέλος: αρχικά, ο αϊτός και η αλεπού γίνονται φίλοι και γείτονες: κατόπιν, ο αϊτός εγκληματεί απέναντι στη φιλία τους τρώγοντας τα μικρά της αλεπούς και η αλεπού τον καταριέται, ανήμπορη να κάνει κάτι άλλο, με αποτέλεσμα να διαλυθεί η φιλία τους: τέλος, μια απροσεξία του αϊτού δίνει την ευκαιρία στην αλεπού να τον εκδικηθεί τρώγοντας τα δικά του μικρά.

β') Πρωταγωνιστές του μύθου είναι ο αϊτός και η αλεπού. Αφηγητής είναι ο μυθοπλάστης Αίσωπος. Αφηγείται τον μύθο σε γ' πρόσωπο ρημάτων (ενικό και πληθυντικό).

4. Αφού διαβάσετε ... που ακολουθούν:

4.α'. Το απόσπασμα ανήκει στα αφηγηματικά κείμενα. Αφηγείται τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε ο πατέρας της συγγραφέα με τη δουλειά του, καθώς και τα σχέδιά του για το μέλλον, αναφέροντας και τους λόγους για τους οποίους πίστευε ότι θα πετύχαιναν.

4.β'. Ενώ το κείμενο αφηγείται παρελθόντα περιστατικά, η συγγραφέας χρησιμοποιεί παροντικούς (ακόμη και μελλοντικούς) χρόνους, παρουσιάζοντας την αφήγηση σαν να εκτυλίσσεται στο **παρόν**. Η επιλογή αυτή εξυπηρετεί την απόδοση του περιστατικού με περισσότερη **ζωντάνια, αμεσότητα** και **παραστατικότητα**, αφού παρουσιάζεται σαν να εξελίσσεται μπροστά στα μάτια του αναγνώστη, τη στιγμή που το διαβάζει.

5. Σας δίνεται ... οι παρακάτω περίοδοι:

Δεδομένα: Η διαφήμιση αποσκοπεί στο κέρδος: έτσι, καλλιεργεί την αγάπη για την απόκτηση υλικών αγαθών, εκμηδενίζοντας την σπουδαιότητα του πνευματικού

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

πολιτισμού, των πνευματικών στόχων και των ιδανικών.

Ανασκευή: Υπάρχουν και εκείνοι που υποστηρίζουν ότι η διαφήμιση εκφράζει την ελευθερία επιλογής του ατόμου. Αυτοί δεν λαμβάνουν όμως υπ' όψιν τους το γεγονός ότι η διαφήμιση δεν στοχεύει να πείσει, αλλά να επηρεάσει. Και, όπως είναι επόμενο, με την τακτική αυτή καταργείται η ελευθερία της γνώμης, η ελευθερία της σκέψης.

Συμπέρασμα: Μπορούμε, συνεπώς, να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η διαφήμιση στην πραγματικότητα επιβάλλει τον καταναλωτισμό, και δημιουργεί ένα πρότυπο ανθρώπου που θεωρεί ότι όλο το νόημα της ζωής βρίσκεται στα υλικά αγαθά και στις αγορές.

6. [Κείμενο του Γ. Μανωλίδη σχετικό με τη βία]

α') Τα **επιχειρήματα** που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου για να υποστηρίξει την άποψή του είναι τα εξής:

α'. Κύριο και *διαχρονικό* γνώρισμα της βίας είναι η *επιθετικότητα*, που μετατρέπεται σε *δύναμη για επιβίωση*: «Το κύριο στοιχείο της... τη δύναμη για επιβίωση».

β'. Σήμερα οι πράξεις βίας γίνονται *ευρύτερα γνωστές και αντικείμενα μίμησης* λόγω της διάδοσής τους από τα *σύγχρονα μέσα μαζικής ενημέρωσης*: «Στο παρελθόν οι πράξεις βίας... κι ύστερα σαν μίμηση».

γ'. Οι πράξεις βίας διαδίδονται και από τα *σύγχρονα μέσα μαζικής ψυχαγωγίας* (τηλεόραση, κινηματογράφος): «Πολύ συχνά αποτελούν... των τηλεοπτικών σειρών και των ταινιών».

β') Η **δομή** του κειμένου είναι η εξής:

α'. *Εισαγωγή (θέση του συγγραφέα για το θέμα)*: Η βία είναι διαχρονικό, όχι αποκλειστικά σύγχρονο φαινόμενο: «Η βία δεν είναι... με διάφορες μορφές, εκδηλώσεις και αιτιολογίες».

β'. *Ανασκευή (αντικρούει θέσεις και επιχειρήματα αντίθετα με τη θέση του)*: Παλαιότερα οι πράξεις βίας δεν γίνονταν γνωστές (επειδή δεν υπήρχαν τα μαζικά μέσα ενημέρωσης και ψυχαγωγίας: εννοείται): «Στο παρελθόν οι πράξεις βίας δεν γίνονταν ευρύτερα γνωστές».

γ'. *Δεδομένα (επιχειρήματα με τα οποία στηρίζει τη θέση του)*: Διαχρονικό στοιχείο

της βίας είναι η επιθετικότητα, ενώ οι πράξεις βίας διαδίδονται ευρύτερα από τα σύγχρονα μαζικά μέσα ενημέρωσης και ψυχαγωγίας: «Το κύριο στοιχείο της... των τηλεοπτικών σειρών και των ταινιών».

δ'. *Κατάληξη (συμπεράσματα)*: Η διάδοση της βίας έχει αρνητικές επιπτώσεις, κυρίως στα παιδιά: «με τις γνωστές επιπτώσεις, κυρίως στα παιδιά».

→ Παρατηρούμε ότι το κείμενο δεν τηρεί ακριβώς την τυπική δομή ενός επιχειρηματολογικού κειμένου: Στην *Εισαγωγή* περιέχεται και η **αντίθετη θέση** («Η βία δεν είναι αποκλειστικό φαινόμενο της εποχής μας, όπως θέλουν να τη παρουσιάσουν τα μέσα πληροφόρησης και οι πολιτικοί»), ενώ η *Ανασκευή προηγείται* των *Δεδομένων*.

7. Να γράψετε ... επόμενου κειμένου.

Δομή παραγράφου:

Θεματική Περίοδος (Εισαγωγή-Ανασκευή): Διατύπωση αντίθετης/διαφορετικής θέσης για το θέμα: Οι σημερινοί νέοι διαφέρουν από τους νέους του 1985 στις μορφωτικές συνήθειες και στις πολιτικές απόψεις.

Λεπτομέρειες/Σχόλια (Δεδομένα-Απόδειξη): Επιχειρήματα για την υποστήριξη της αντίθετης/διαφορετικής θέσης:

α') Αξιοποίηση ηλεκτρονικού βιβλίου με τη βοήθεια της νέας τεχνολογίας.

β') Κύρια πηγή ενημέρωσης των σημερινών νέων είναι το Διαδίκτυο, που παρέχει πολυφωνική ενημέρωση, και όχι η τηλεόραση.

γ') Πολύ πιο διαφοροποιημένες οι πολιτικές απόψεις των σύγχρονων νέων: συμμόρφωση με το σύστημα αλλά και αμφισβήτησή του.

Κατακλείδα (Κατάληξη-Συμπέρασμα): Επιβεβαίωση της θέσης που διατυπώνεται στη Θεματική Περίοδο.

Εφαρμογή (ενδεικτική απάντηση):

Δεν νομίζω ότι οι σημερινοί νέοι μοιάζουν στις μορφωτικές συνήθειες και στις πολιτικές απόψεις με τους νέους του 1985, όπως υποστηρίζει ο Κούμπιτσεκ στη συνέντευξή του. Ίσως δεν διαβάζουν πολλά έντυπα βιβλία· όμως, είναι πολύ εξοικειωμένοι με το ηλεκτρονικό βιβλίο και διαθέτουν εξελιγμένα τεχνολογικά μέσα (ηλεκτρονικούς υπολογιστές, κινητά τηλέφωνα νέας γενιάς, τάμπλετ κ.ά.), που τους

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

επιτρέπουν ανά πάσα στιγμή να «κατεβάζουν» στην οθόνη τους όποιο βιβλίο θέλουν και να το μελετούν. Ακόμη, δεν επηρεάζονται τόσο πολύ από την ενημέρωση της τηλεόρασης, για τον απλό λόγο ότι δεν παρακολουθούν πολλή τηλεόραση! Προτιμούν να ενημερώνονται από πολυάριθμες άλλες πηγές, κυρίως από το Διαδίκτυο, τις οποίες μάλιστα επιλέγει ο καθένας τους ανάλογα με τις ιδιαίτερες προτιμήσεις του. Αποτέλεσμα αυτής της πολυφωνίας στην ενημέρωση είναι να έχουν πολύ πιο διαφοροποιημένες πολιτικές και κοινωνικές αντιλήψεις συγκριτικά με τους νέους παλαιότερων εποχών. Σίγουρα, αρκετοί σημερινοί νέοι είναι ευθυγραμμισμένοι με το σύστημα· υπάρχουν όμως και αρκετοί άλλοι που το αμφισβητούν, και μάλιστα στην πράξη. Για όλους αυτούς τους λόγους, πιστεύω ότι οι νέοι της εποχής μας διαφέρουν από τους νέους της δεκαετίας του 1980 στη σχέση τους με το βιβλίο και στις πολιτικές ιδέες.

8. Οι φίλοι σας περίπου λέξεις.

Δομή παραγράφου:

Θεματική Περίοδος (Εισαγωγή): Διατύπωση της θέσης μου για το θέμα: Η παρακολούθηση της συγκεκριμένης ταινίας δεν προσφέρει τίποτε θετικό.

Λεπτομέρειες/Σχόλια (Δεδομένα-Απόδειξη): Επιχειρήματα για την υποστήριξη της θέσης μου:

α') Η παρακολούθηση σκηνών βίας μάς εθίζει στη βία και μας ωθεί στη μίμησή της.

β') Η βία είναι ο χειρότερος τρόπος για τον χειρισμό των προβλημάτων, επειδή καταστρέφει την ψυχή και τις σχέσεις των ανθρώπων.

γ') Αντί για μια ταινία με βία, μπορεί κάποιος να ψυχαγωγηθεί με πολύ καλύτερες εκπομπές και προγράμματα.

δ') Η πραγματική ζωή είναι αρκετά βίαιη· δεν είναι ανάγκη να είναι βίαιη και η εικονική ζωή μας!

Κατακλείδα (Κατάληξη-Συμπέρασμα): Επιβεβαίωση της θέσης που διατυπώνεται στη Θεματική Περίοδο.

Εφαρμογή (ενδεικτική απάντηση):

Παιδιά, πιστεύω ότι είναι χάσιμο χρόνου –αν δεν είναι επιβλαβής– η παρακολούθηση αυτής της γεμάτης βία ταινίας· όχι μόνο δεν θα σας προσφέρει

τίποτε καλό, αλλά θα σας κάνει και κακό. Παρακολουθώντας συχνά σκηνές βίας, συνηθίζουμε σε αυτήν και παρακινούμαστε στη μίμηση βίαιων συμπεριφορών. Αλλά η βία είναι και ο χειρότερος τρόπος για να λύνουμε τα προβλήματα και τις παρεξηγήσεις: μας προκαλεί ψυχική ζημιά και καταστρέφει τις σχέσεις μας με τους συνανθρώπους μας. Αν θέλετε να διασκεδάσετε με ωραίο τρόπο και να ψυχαγωγηθείτε πραγματικά, υπάρχουν τόσα άλλα είδη ταινιών και προγράμματα που μπορείτε να παρακολουθήσετε! Χάθηκαν οι περιπέτειες, οι κωμωδίες, τα ενδιαφέροντα ιστορικά και οικολογικά ντοκιμαντέρ; Εξάλλου, δεν μας φτάνει η βία που βλέπουμε καθημερινά στην πραγματική ζωή; Είναι ανάγκη να τη βλέπουμε και στον κινηματογράφο ή στην τηλεόραση; Αφήστε, δηλαδή, που η συγκεκριμένη ταινία δεν έχει πάρει και καλές κριτικές! Γι' αυτό σας λέω: με αυτήν την ταινία βίας, αντί να διασκεδάσετε, θα χαλάσετε τη διάθεσή σας και θα αποκτήσετε αρνητικά πρότυπα.

(αριθμός λέξεων: 163)

9. Με βάση ... κειμένων:

Απάντηση:

Περίληψη 1^{ου} κειμένου: Θέμα της παραγράφου είναι οι διαφορές της σύγχρονης από την παλαιά οικογένεια. Οι σημαντικότερες είναι ο μικρότερος αριθμός των μελών της, αφού έχει γίνει πλέον πυρηνική, η ισοτιμία στις σχέσεις των δύο συζύγων (σε αντίθεση με την κατώτερη θέση της γυναίκας παλαιότερα) και, προπάντων, οι καλύτερες σχέσεις γονέων-παιδιών: Οι σημερινοί γονείς συμπεριφέρονται με περισσότερη στοργή στα παιδιά τους, βρίσκονται πιο κοντά στα προβλήματά τους και τα διαπαιδαγωγούν με τον δημοκρατικό διάλογο, όχι με αυταρχικούς τρόπους όπως παλιά.

(αριθμός λέξεων: 77)

2^ο Κείμενο: Θέμα του κειμένου είναι οι πρωτοτυπίες στη λειτουργία του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου. Σύμφωνα με τους υπευθύνους του, το Μουσείο αποτελεί εστία «ζωντανής» μάθησης, αντίθετης με τη «στεγνή» σχολική γνώση. Τα παιδιά αγγίζουν τα αντικείμενα-εκθέματά του (αντίθετα με ό,τι ισχύει σε άλλα μουσεία) και παρακινούνται σε δημιουργική μάθηση: Με τη βοήθεια «ερμηνευτών», λαμβάνουν ερεθίσματα, εξασκούν τις αισθήσεις και τη φαντασία τους και ανακαλύπτουν

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

χρήσιμες γνώσεις για τον σύγχρονο κόσμο – ένας σημαντικός τρόπος εκπαίδευσης για παιδιά προσχολικής ηλικίας και δημοτικού σχολείου.

(αριθμός λέξεων: 79)

Γ'. Ας δούμε τι μάθαμε

1. Στο παραπάνω κείμενο:

... γράψετε το νόημα του κειμένου (80-100 λέξεις).

α') 1η παράγραφος: «Ο μεγάλος αρχηγός... και να πάρει τη γη μας».

2η παράγραφος: «Πώς μπορείτε να αγοράζετε... στη μνήμη και στην πείρα του λαού μου, ιερό».

3η παράγραφος: «Ξέρομε πως ο λευκός δεν καταλαβαίνει... πηγαίνει παρακάτω».

4η παράγραφος: «Με το ταμάχι που έχει... και δεν καταλαβαίνει».

5η παράγραφος: «Αν αποφασίσω και δεχτώ,... τα ίδια συμβαίνουν στον άνθρωπο».

6η παράγραφος: «Ένα ξέρομε, που μπορεί μια μέρα... και την αρχή του θανάτου».

7η παράγραφος: «Πουθενά δε βρίσκεται μια ήσυχη γωνιά... δεν οσμίζεται τίποτα».

β') 1η παράγραφος: Η απειλή των λευκών για τη γη των ερυθροδέρμων.

2η παράγραφος: Για τους ερυθροδέρμους, το εμπόριο της γης είναι ακατανόητο λόγω της ιερότητάς της.

3η παράγραφος: Ο λευκός άνθρωπος αποξενωμένος από τη γη, κατακτητής, όχι φίλος της.

4η παράγραφος: Η άπληστη οικιστική τακτική του λευκού απειλεί με ερήμωση τη γη.

5η παράγραφος: Ο λευκός οφείλει να σέβεται τουλάχιστον τα ζώα.

6η παράγραφος: Η καταστροφή που προξενεί στο περιβάλλον ο λευκός άνθρωπος συνιστά προσβολή του κοινού Θεού όλων των ανθρώπων.

7η παράγραφος: Η ηχορύπανση και η μόλυνση στις μεγαλουπόλεις του λευκού τού στερούν τη χαρά από την απόλαυση της φύσης και την υγεία.

γ') Στο κείμενο αυτό του Ινδιάνου Σιάτλ, με ευγενικό αλλά ευθύ και έμμεσα ειρωνικό τρόπο, τονίζονται οι κίνδυνοι τους οποίους εγκυμονεί η στάση του λευκού ανθρώπου απέναντι στη φύση, σε σχέση όχι μόνο με τη γη των ερυθροδέρμων αλλά με όλο τον κόσμο. Αφού δείξει αρχικά ότι η συμπεριφορά των λευκών απέναντι στους Ινδιάνους είναι κατακτητική και υποκριτική, ο συγγραφέας δηλώνει απορημένος με την ικανότητα των πρώτων να εμπορεύονται κάτι τόσο ιερό όπως τη γη, γενικά τη φύση. Κατόπιν επισημαίνει την αποξένωση των λευκών από τη φύση και την αδιαφορία τους για τα φυσικά αγαθά που προσφέρει η γη, ιδιότητες που τον καθιστούν εχθρό της φύσης. Κατακρίνοντας την πλεονεξία του λευκού ανθρώπου, ο Σιάτλ τονίζει τον κίνδυνο ερήμωσης και καταστροφής της γης από την εξάπλωση των μεγαλουπόλεων των λευκών. Στη συνέχεια, τονίζει την ανάγκη να σεβαστεί ο λευκός τουλάχιστον τα ζώα, γιατί αποτελούν τον καθρέφτη της δικής του εσωτερικής ζωής. Αφού υπενθυμίσει ότι ο Θεός μοιράζει την αγάπη του σε όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως φυλής (μια αλήθεια που δεν αναγνωρίζει ο λευκός), ο συγγραφέας ταυτίζει την επιθετικότητα των λευκών απέναντι στη γη με προσβολή κατά του Θεού και υπογραμμίζει τον αυτοκαταστροφικό χαρακτήρα της για τους ίδιους. Έπειτα αναφέρεται σε οικονομικές-τεχνολογικές δραστηριότητες των λευκών που επιφέρουν καταστροφές στο περιβάλλον, υπονομεύοντας την ίδια τη ζωή στον

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

πλανήτη. Καταλήγει επισημαίνοντας ότι η καταστροφή που προξενεί ο λευκός στο φυσικό περιβάλλον, χτίζοντας μεγαλουπόλεις και ζώντας μέσα στην ηχορύπανση και στη μόλυνση της ατμόσφαιρας, στερεί από τον ίδιο την απόλαυση των φυσικών ήχων και οσμών και υπονομεύει την υγεία του.

(αριθμός λέξεων: 254)

δ') Το κεντρικό νόημα του κειμένου είναι η ασέβεια του λευκού ανθρώπου απέναντι στη φύση και στον Δημιουργό της, τον Θεό, σε αντίθεση με τον σεβασμό που διακρίνει τον Ινδιάνο, καθώς και οι σοβαροί κίνδυνοι που οφείλονται σε αυτήν την αυτοκαταστροφική τελικά στάση. Η ασέβεια αυτή εκδηλώνεται ως εμπορευματοποίηση της φύσης, κατακτητική πλεονεξία και αδιαφορία ενώπιον των αγαθών της, αλόγιστη τεχνολογική-οικονομική ανάπτυξη που υποβαθμίζει το περιβάλλον, υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων (π.χ. των ζώων) και, τέλος, γενικευμένη ρύπανση. Οι κίνδυνοι που προκύπτουν είναι σοβαρότατοι: ερήμωση της γης, καθολική καταστροφή-μόλυνση της φύσης και υπονόμευση της ζωής σε ολόκληρο τον πλανήτη.

(αριθμός λέξεων: 97)

[Κείμενο 2: «Τολέδο»]

2. Να δώσετε έναν πλαγιότιτλο με το θέμα της παραγράφου.

Απάντηση: Η γεμάτη αντιθέσεις γραφικότητα του Τολέδο.

3. Να βρείτε ... συνώνυμά τους.

επίθετα	συνώνυμα	επίθετα	συνώνυμα
αψηλό	υψηλόσωμο, επιβλητικό, ορεινό	κατάφορτα	βαρυφορτωμένα, γεμάτα
ασκητικό	αδύνατο, ισχνό, λιτό	γαλάζια	γαλανή, γλαυκή, μπλε
απότομες	απόκρημνες, κρημνώδεις, κατακόρυφες / ξαφνικές, απρόσμενες, απροσδόκητες	απαράλλαχτο	ολόμαυρη, μελανή
περίφημης	φημισμένης διάσημης, ξακουστής	φωτοσπαθάτο	ολόιδιο, αμετάβλητο
γοθτικής	μεσαιωνικής	κατασκότεινο	κατάφωτο, ολοφώτεινο
		απρόσιτο	ολοσκότεινο, ζοφερό
		βυζαντινός	απλησίαστο, άβατο
		θεία	ρωμαίικος
			θεική, άγια, όσια

→ Το αριθμητικό επίθετο *μισός, -ή, -ό* έχει μοναδικό συνώνυμο το λόγιο *ήμισυς, ημίσεια, ήμισυ*.

4. Με τα επίθετα ... ονοματικά σύνολα:

αψηλό βουνό, ασκητικό κορμί, απότομες πλαγιές, περίφημης μελέτης, γοτθικής αρχιτεκτονικής, κατάφορτα δέντρα, γαλάζια λίμνη, κατάμαυρη νύχτα, απaráλλαχτο κείμενο, φωτοσπαθάτο μεσημέρι, κατασκότεινο δωμάτιο, απρόσιτο τοπίο, βυζαντινός λόγιος, θεία κοινωνία.

[Κείμενο 3: Τράβα μια selfie στο μουσείο]

5. Αφού ... τα παρακάτω:

α') Εισαγωγική παράγραφος – θέμα του κειμένου: Η άδεια για φωτογράφιση μέσα στα μουσεία μπορεί να φέρει πιο κοντά μας την τέχνη, παρά τις αντιρρήσεις.

β') Επιχειρήματα υπέρ της βασικής θέσης:

(α') Η φωτογράφιση εμπλουτίζει τις γνώσεις και επιτρέπει τη μελέτη των εκθεμάτων και εκτός μουσείου.

(β') Η φωτογράφιση επώνυμων εκθεμάτων προσφέρει υπερηφάνεια και τη δυνατότητα μοιράσματος της ωραίας εμπειρίας με αγαπημένα πρόσωπα.

γ') Ανασκευή επιχειρημάτων:

(α') Η χρήση φλας ενοχλεί τους υπόλοιπους επισκέπτες.

(β') Η φωτογράφιση αποτρέπει από την προσεκτική παρατήρηση των εκθεμάτων, άποψη που συμμερίζεται και η εφημερίδα «Guardian».

δ') Τελικό συμπέρασμα: Το ζήτημα είναι αμφιλεγόμενο· η ελευθερία φωτογράφισης εντός των μουσείων πρέπει να είναι ελεγχόμενη.

6. Να ... νόημα του κειμένου:

α'. Δεν έχουμε πάντα την ευκαιρία να τη συμπεριλάβουμε στην καθημερινότητά μας.

β'. Όσοι επιχειρηματολογούν υπέρ της κατάργησης της απαγόρευσης των φωτογραφιών.

γ'. Ενδιαφέρον έχει και η γνώμη άλλων, που τονίζουν ότι μια φωτογραφία με ένα διάσημο έκθεμα σου παρέχει τη δυνατότητα να πεις «ήμουν κι εγώ εκεί».

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

δ'. Πολλά επιχειρήματα έχουν, όμως, και όσοι **παίρνουν θέση** κατά της **χρησιμοποίησης** tablets και κινητών τηλεφώνων στα μουσεία.

ε'. **Επισημαίνουν** για παράδειγμα ότι το **άναμμα** φλας κατά την **διάρκεια** της **επίσκεψης** στους ναούς της τέχνης **δυσαρεστεί** τους υπόλοιπους επισκέπτες.

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

1^ο Κριτήριο Αξιολόγησης (Γλώσσα)

1. Να χωρίσετε το κείμενο σε παραγράφους και να γράψετε τους πλαγιοτίτλους τους.

1η παράγραφος: «Το βιβλίο αναμφίβολα αποτελεί... σ' αυτή τη "βάνδαλη" συμπεριφορά»: Η καταστροφή των σχολικών βιβλίων από τους μαθητές ένδειξη υποβάθμισης της αξίας του βιβλίου.

2η παράγραφος: «Εξετάζοντας βαθύτερα την όλη κατάσταση,... και όχι ύψιστη πράξη ελευθερίας»: Αίτιο του φαινομένου: το σχολείο και η μόρφωση των βιβλίων «αναγκαία κακά» εξαιτίας ανεπαρκούς διαπαιδαγώγησης.

3η παράγραφος: «Συχνά ο δάσκαλος θεωρείται... στη μελλοντική εξέλιξη του νέου»: Αίτιο του φαινομένου: ο δάσκαλος καταπιεστής και ανταγωνιστής στα μάτια των μαθητών.

4η παράγραφος: «Το πρόβλημα διογκώνεται... φίλους μιας ολόκληρης χρονιάς»: Αίτιο του φαινομένου: επικράτηση χρησιμοθηρικής αντίληψης για τη γνώση.

5η παράγραφος: «Γενικότερα, η έλλειψη της αγάπης... και θα πάψει να το καταστρέφει»: Αίτιο του φαινομένου: η γενικότερη έλλειψη πνευματικότητας και η αλλοτρίωση επιφέρουν έλλειψη αγάπης των μαθητών για τη γνώση.

6η παράγραφος: «Όλοι οι άνθρωποι που είναι υπεύθυνοι... με αγάπη, υπομονή και περηφάνεια»: Μέτρα αντιμετώπισης του προβλήματος: ενεργοποίηση των φορέων αγωγής, συνειδητοποίηση των νέων.

2. Να βρείτε τις λέξεις-κλειδιά του κειμένου και να κάνετε την περίληψή του σε 300 λέξεις.

Απάντηση:

– **Λέξεις-κλειδιά:** βιβλίο, γνώση, αγάπη για τη γνώση, εκπαίδευση-σχολείο, μαθητές, «κατακρεουργούν» τα βιβλία, «βάνδαλη» συμπεριφορά, «αναγκαίο κακό», καταπιεστής δάσκαλος, ανταγωνισμοί, επαγγελματική κατοχύρωση, «χρησιμοθηρία», έλλειψη πνευματικότητας, αλλοτρίωση, ανωριμότητα, ανθρωπιστική στροφή, αγωγή, κίνητρα για διάβασμα, σκοτάδια της αμάθειας, ολοκληρωτικά καθεστώτα, πνευματική κληρονομιά.

– Περίληψη:**Εφαρμογή (ενδεικτική απάντηση):**

Στο κείμενο αναλύονται οι λόγοι για τους οποίους έχει υποβαθμιστεί στη συνείδηση των σύγχρονων Ελλήνων, ιδίως όμως των μαθητών, η σπουδαία μορφωτική αξία του βιβλίου. Αυτή η υποβάθμιση αποδεικνύεται από τη «βάνδαλη» συνήθεια να καταστρέφουν οι μαθητές στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς τα σχολικά βιβλία, αφού φαίνεται ότι δεν έχουν συνειδητοποιήσει την αξία της μόρφωσης συνολικά.

Το πρόβλημα αφορά γενικότερα τη λειτουργία της κοινωνίας και του θεσμού της εκπαίδευσης. Οι μεγαλύτεροι, που είναι υπεύθυνοι για την αγωγή των νέων, αποτυγχάνουν να πείσουν τα παιδιά ότι η σχολική εκπαίδευση, άρα και η μόρφωση που προσφέρει το βιβλίο, δεν είναι μια απλή υποχρέωση αλλά ένα σημαντικό στάδιο στην εξέλιξή τους. Γι' αυτό, άλλωστε, οι μαθητές συνηθίζουν να θεωρούν το σχολείο και τη μελέτη των σχολικών βιβλίων «αναγκαία κακά». Ακόμη, βλέπουν συχνά τον δάσκαλο/καθηγητή ως εκπρόσωπο μιας καταπιεστικής εξουσίας που εκφράζει το κατεστημένο, τον αντιμετωπίζουν ανταγωνιστικά και δεν ακούν τις υποδείξεις του. Εξάλλου, έχουν μάθει από τους μεγαλύτερους να αντιμετωπίζουν τη γνώση χρησιμοθηρικά, δηλαδή να τη θεωρούν εφόδιο επαγγελματικής επιτυχίας και μόνο, με αποτέλεσμα να μην τρέφουν γνήσια αγάπη για την ίδια τη γνώση και τις σημαντικές ωφέλειές της. Η ανωριμότητα της ηλικίας δεν επιτρέπει στους μαθητές να αναγνωρίσουν τις πραγματικές αιτίες του προβλήματος και τους στρέφει ενάντια στα βιβλία. Επιπλέον, η έλλειψη πνευματικότητας και η αλλοτρίωση που

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

χαρακτηρίζουν την εποχή μας δεν συμβάλλουν στην ανάπτυξη αυθεντικής αγάπης για τη μόρφωση, καθώς στερούν από τον σύγχρονο άνθρωπο την εσωτερική αναζήτηση και τον προβληματισμό για ανώτερα θέματα.

Για την επιτυχή αντιμετώπιση αυτού του δυσάρεστου φαινομένου χρειάζεται στροφή στις ανθρωπιστικές αξίες. Οι φορείς αγωγής οφείλουν να δώσουν μορφωτικά κίνητρα στους νέους, ώστε να αγαπήσουν το βιβλίο. Οι μαθητές, επίσης, πρέπει να κατανοήσουν τη μεγάλη αξία της μόρφωσης για την καλλιέργεια της προσωπικότητάς τους, καθώς και ότι το βιβλίο ανοίγει τον πνευματικό ορίζοντα και συμβάλλει στη δημιουργία ελεύθερης σκέψης. Τέλος, πρέπει να ξέρουν ότι μόνο τα ολοκληρωτικά, φασιστικά καθεστώτα επιδιώκουν την καταστροφή των βιβλίων.

(αριθμός λέξεων: 318)

3. Ποιο είναι το κεντρικό θέμα του κειμένου; Σε ποια παράγραφο του μπορούμε να το εντοπίσουμε;

Κεντρικό θέμα του κειμένου είναι η υποβάθμιση της σπουδαίας μορφωτικής αξίας του βιβλίου, όπως φαίνεται από την καταστροφή των σχολικών βιβλίων στο τέλος κάθε σχολικού έτους από τους μαθητές. Μπορούμε να το εντοπίσουμε στην 1η παράγραφο του («η αξία του έχει υποβαθμιστεί,... πρέπει να μας προβληματίσει όλους»).

4. Σε μια παράγραφο να παρουσιάσετε το νόημα που θέλει να μεταδώσει το σκίτσο.

Θεματική Περίοδος: Κεντρικό νόημα του σκίτσου: ο άνθρωπος της εποχής μας δυσκολεύεται να μην παρασυρθεί από την αλόγιστη επιθυμία της κατανάλωσης.

Λεπτομέρειες/Σχόλια:

α') Πώς εκδηλώνεται ο καταναλωτισμός: συνεχής επιθυμία για απόκτηση ολοένα περισσότερων αγαθών, περιττές αγορές, υπερβολική σπατάλη χρημάτων.

β') Αίτια του φαινομένου: εξάπλωση και επίδραση της διαφήμισης, δημιουργία πλαστών αναγκών, αίσθημα ασφάλειας από την απόκτηση υλικών ανέσεων και αγαθών.

γ') Αποτελέσματα του καταναλωτισμού: οικονομική επιβάρυνση, επιπτώσεις

στο περιβάλλον λόγω αυξημένης ρύπανσης από περιττά απορρίμματα μετά την κατανάλωση, άγχος για διαρκώς μεγαλύτερη κατανάλωση, αίσθημα ανικανοποίητου, επικράτηση των υλιστικών έναντι των πνευματικών αξιών.

Κατακλείδα (Συμπέρασμα): Αρνητικό φαινόμενο ο καταναλωτισμός· χρειάζεται κριτική σκέψη, σύνεση και αναγνώριση των πραγματικών καταναλωτικών αναγκών μας.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**2ο Κριτήριο Αξιολόγησης (Γλώσσα-Λογοτεχνία)****Α΄. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ:****1. α΄) Να αποδώσετε ...κειμένου 1.****Απάντηση:**

[**Οδηγία:** Η περίληψή σας θα είναι μια σύντομη παράγραφος. Άρα, για τη σύνταξή της χρειάζεται να ακολουθήσετε τις οδηγίες για τη δομή της παραγράφου και για τη σύνταξη περίληψης. **Ενδεικτική πρόταση απάντησης:**]

Θεματική περίοδος: Θέμα κειμένου 1: Η συγκλονιστική νίκη του Σπύρου Λούη στον Μαραθώνιο δρόμο, στους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες της σύγχρονης εποχής (Αθήνα, 1896).

Λεπτομέρειες/Σχόλια:

α΄) *Η εκκίνηση του δρόμου:* καιρικές συνθήκες, χρόνος εκκίνησης, συμμετοχές, κινήσεις του Λούη.

β΄) *Εξέλιξη του αγωνίσματος:* σημαντικά σημεία (Πικέρμι, Χαρβάτι), δράση των αθλητών (με εστίαση στον Λούη), αντιδράσεις του κοινού.

γ΄) *Τερματισμός:* τόπος (Παναθηναϊκό Στάδιο), δράση του Λούη ως νικητή, αντιδράσεις του κοινού.

Κατακλείδα: *Σκέψεις-συναισθήματα:* Η σημασία της νίκης ενός Έλληνα στους πρώτους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες – χαρά, υπερηφάνεια του ελληνικού κοινού.

β΄) Να δώσετε έναν ... κειμένου 2.

1η παράγραφος («Από το 1896... στο Ολυμπιακό Πνεύμα;»): Ανταποκρίνονται οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες στο Ολυμπιακό Πνεύμα;

2η παράγραφος («Στους αγώνες του Βερολίνου του 1936... αγώνες ειρήνης και φιλίας;»): Η αρνητική ανάμειξη της πολιτικής στους Ολυμπιακούς Αγώνες.

3η παράγραφος («Πόσο διατηρείται το πνεύμα των αγώνων,... δεν παίζουν όλοι τίμια»): Η εμπορευματοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων.

4η παράγραφος («Το ντοπάρισμα, η λήψη δηλαδή ουσιών,... και του Σπύρου Λούη»):

Το ντοπάρισμα, ένα ακόμη πλήγμα κατά του Ολυμπιακού Πνεύματος.

2. α') Στο κείμενο ....με τη χρήση του.

Απάντηση:

Στο κείμενο 1 ο συγγραφέας διανθίζει την αφήγηση με ζωντανό λόγο, δηλαδή χαρακτηριστικούς μονολόγους και διαλόγους που τη διακόπτουν σε ορισμένα σημεία:

- «Λάβετε θέσεις!»,
- «Έτοιμοι!»
- «– Τρέξε, Σπύρο! Μην κάθεται! του φώναζαν όλοι.
– Μη νοιάζεστε και θα τους φτάσω, απάντησε αυτός με σιγουριά».

Με αυτό το εκφραστικό μέσο ο συγγραφέας χαρίζει στην αφήγηση ζωντάνια, αμεσότητα και παραστατικότητα, αφού ο αναγνώστης μεταφέρεται στη σκηνή του αγωνίσματος και φαίνεται σαν να ζει από κοντά τον Μαραθώνιο δρόμο, την ώρα της διεξαγωγής του.

β') Στο κείμενο ... συγγραφέα. Να τους αναφέρετε επιγραμματικά.

Απάντηση:

Οι τρεις παράγοντες που αλλοιώνουν το Ολυμπιακό Πνεύμα, σύμφωνα με το κείμενο 2, είναι η διεΐσδυση της πολιτικής στους Ολυμπιακούς Αγώνες, η εμπορευματοποίησή τους και η χρήση αναβολικών ουσιών (ντοπάρισμα) από πολλούς σύγχρονους αθλητές.

3. Με αφορμή ... περίπου 200 λέξεων.

Απάντηση:

Πρόλογος: Η ενασχόληση των νέων με τον αθλητισμό μπορεί να είναι επωφελής, αλλά υπό προϋποθέσεις. Οι κίνδυνοι που απειλούν τους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες δείχνουν ότι ο αθλητισμός δεν έχει πάντοτε θετικά αποτελέσματα. [1η παράγραφος].

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Κύριο Μέρος:

α') «Αρνητικές» προϋποθέσεις: απουσία φανατισμού και αποφυγή ανάμειξης της πολιτικής, απουσία εμπορευματοποίησης και μετατροπής του αθλητισμού σε κερδοσκοπική επιχείρηση, αποφυγή χρησιμοποίησης ανέντιμων μέσων (π.χ., αναβολικών). [2η παράγραφος]

β') «Θετικές» προϋποθέσεις: ευγενής άμιλλα, πνεύμα συναγωνισμού και όχι ανταγωνισμού, έντιμος αγώνας με έντιμα μέσα και μεθόδους («εὔ αγωνίζεσθαι»), ειρηνική συνύπαρξη και φιλία με τους αντιπάλους· πρωταρχικοί σκοποί η σωματική υγεία, η ψυχική ικανοποίηση-καλλιέργεια και η ομαλή κοινωνικοποίηση – όχι η δόξα και το χρήμα· οδηγός το ανόθευτο Ολυμπιακό Πνεύμα. [3η παράγραφος]

Επίλογος: Συμπέρασμα: Ο αθλητισμός αποτελεί σημαντική δημιουργική ασχολία, αλλά, για να είναι ωφέλιμος για τους νέους, χρειάζεται να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, κάποτε σε αντίθεση με το πνεύμα της εποχής μας.

Β'. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

1. Στην επιστολή ...ακόλουθο πίνακα:

θετικά συναισθήματα	αρνητικά συναισθήματα	πρόσωπο	κατάσταση
1.	---		
2.	---		
---	1.		
---	2.		

Έπειτα, ... από την επιστολή του Βάνκα.

Κάποια από τα θετικά και αρνητικά συναισθήματα του Βάνκα, όπως εκφράζονται στην επιστολή του, περιέχονται στον ακόλουθο πίνακα:

θετικά συναισθήματα	αρνητικά συναισθήματα	πρόσωπο	κατάσταση
1. αγάπη	---	παππούς	παιχνίδια με τον Βάνκα
2. νοσταλγία	---	μητέρα (Πελαγία)	φροντίδα δεσποινίδας Όλγας

---	1. εξάντληση αντοχής, στενοχώρια	αφεντικά	ξυλοδαρμοί, ελάχιστο φαγητό, έλλειψη ύπνου
---	2. στενοχώρια-θλίψη	καρφάδες	ξυλοδαρμοί, εξαναγκασμός σε ύποπτες δραστηριότητες

2. α') Στην ... μέσο ο Τσέχωφ;

Στην επιστολή του Βάνκα, η αφήγηση γίνεται κυρίως σε α' ενικό πρόσωπο, ιδίως στα σημεία όπου το παιδί αναφέρεται στα βάσανά του στη Μόσχα. Με αυτό το εκφραστικό μέσο ο Τσέχωφ επιτυγχάνει να προσδώσει αμεσότητα και εξομολογητικό χαρακτήρα στην αφήγηση, με στόχο να συγκινήσει τον αναγνώστη.

β') Θα κατορθώσει ... άποψή σας.

Το πιθανότερο είναι να μην κατορθώσει ο Βάνκας να φτάσει η επιστολή στον παππού του. Το παιδί δεν ξέρει πώς ακριβώς να στείλει μια επιστολή, γι' αυτό και δεν γράφει στον φάκελο τα απαραίτητα ακριβή στοιχεία παραλήπτη. Όπως διαβάζουμε στο σχετικό απόσπασμα, αντί ο Βάνκας να γράψει την ακριβή διεύθυνση (ονομασία χωριού και οδό/αριθμό), γράφει γενικόλογα «στο χωριό». Η ταχυδρομική υπηρεσία είναι αδύνατο να ξέρει πού ακριβώς θα στείλει την επιστολή: άρα, ο παππούς του Βάνκα θα μείνει απληροφόρητος για τα βάσανα του μικρού εγγονού του, μη γνωρίζοντας επίσης ότι το παιδί θέλει όσο τίποτε άλλο να επιστρέψει κοντά του, στο χωριό.

3. Μπορείτε να επιλέξετε .... θέματα:

α') ... Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ένα δικό σας κείμενο 120 λέξεων.

Απάντηση:

[**Οδηγία:** Καλό είναι η απάντησή σας να περιέχει μian εισαγωγική περίοδο/παράγραφο που θα επιβεβαιώνει τα δεδομένα της εκφώνησης (βίωση σκληρών καταστάσεων, αλλά διατήρηση της αθωότητας και της ανθρωπιάς του Βάνκα), *προτού παραθέσετε τα σχετικά χωρία*. Οι απόψεις σας για τη στάση του Βάνκα πρέπει να τεκμηριώνονται επίσης με αναφορές στο κείμενο. Το δικό σας

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

απαντητικό κείμενο είναι δυνατό να αποτελεί ενιαία παράγραφο ή να επιμερίζεται σε περισσότερες παραγράφους.]

Ενδεικτική απάντηση:

(α') *Εισαγωγική περίοδος/παράγραφος:* Κακομεταχείριση του Βάνκα από τα αφεντικά και τους καλφάδες στο τσαγκαράδικο του Αλιάχιν και στο σπίτι του· θλίψη, στενοχώρια παράπονο και ανάγκη του Βάνκα να γυρίσει στο χωριό, κοντά στον αγαπημένο παππού του· δεν μνησικακεί για όσους τον κακομεταχειρίζονται.

(β') *Σχετικά χωρία:*

– «Χθες το αφεντικό με άρπαξε από τα μαλλιά,... με πήρε ο ύπνος».

– «Και οι καλφάδες του μαγαζιού... με κοπανάει με ό,τι κρατάει στα χέρια του».

– «Αγαπημένε μου παππού, για όνομα του Θεού,... δεν αντέχω άλλο...».

(γ') *Γνώμη για τη στάση του Βάνκα:* Δικαιολογημένα παράπονα: απάνθρωπες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης για ένα ανήλικο ορφανό παιδί. Αλλά: διατήρηση της ανθρωπιάς και της αθωότητάς του, όχι κακία ή μίσος για τους βασανιστές του· ευγενική ψυχή, γεμάτη νοσταλγία για τις παλιές καλές μέρες στο χωριό κοντά σε αγαπημένα πρόσωπα, οι αντιξοότητες δεν τη σκληραίνουν.

β') Είστε μαθητής/μαθήτρια του γυμνασίου που δεν είστε υποχρεωμένος/-η να εργάζεστε για να επιβιώσετε, και μάλιστα κάτω από βάναισες συνθήκες. Πώς θα αντιμετωπίζατε εσείς τη ζωή, αν ήσαστε στη θέση του μικρού Βάνκα; Να εκθέσετε τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας σε μια δική σας επιστολή προς ένα αγαπημένο σας πρόσωπο, από το οποίο πιστεύετε ότι θα βρίσκατε ανταπόκριση (120 λέξεις).

Τόπος, ημερομηνία

Προσφώνηση: Αγαπημένε μου πατέρα / Αγαπημένη μου μητέρα,....

1η παράγραφος: Έκθεση των δύσκολων καταστάσεων που βιώνω στη δουλειά και στην υπόλοιπη ζωή μου.

2η παράγραφος: Σκέψεις: αλλαγή τρόπου ζωής: επιστροφή κοντά σε αγαπημένα πρόσωπα, επιθυμία για παρακολούθηση σχολικών σπουδών,... Συναισθήματα: στενοχώρια, παράπονο, απελπισία, απόγνωση,... Παράκληση να βρεθεί λύση από τον παραλήπτη της επιστολής.

Αποφώνηση: Σε φιλώ θερμά / Σε νοσταλγώ πολύ / Σας πεθύμησα όλους,....

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

4^η Ενότητα: Φροντίζω για τη διατροφή και την υγεία μου

Α'. Ασκήσεις Κειμένων

[Κείμενο 1: Υγιεινή διατροφή για παιδιά]

1. Να ... παρακάτω τίτλους:

1η παράγραφος: «"Αν δε φας, δεν έχει βόλτα"... θα έρθει ο αστυνόμος, ο μπαμπούλας..."»: **Τα τρικ της γιαγιάς.**

2η παράγραφος: «Αντίστοιχα, η επιβράβευση ή η τιμωρία... είναι καλά κρυμμένο (ή και φανερό) πάνω μας»: **Η ιστορία επαναλαμβάνεται.**

3η παράγραφος: «Το παιδί συνδέει την κατανάλωση φαγητού... οι μικροί μας φίλοι είναι πιο επιρρεπείς»: **Το αποτέλεσμα.**

4η παράγραφος: «Ας προσθέσουμε σε όλα τα προηγούμενα... πιο ευπαθές στη διατροφική υπερβολή»: **Η καθημερινότητα των παιδιών.**

[Κείμενο 2: Κρύο, καιρός για κάστανα: Σκέτα, βραστά ή ψητά, αρέσουν σε μικρούς και μεγάλους]

2.α') Από πού προέρχεται το παραπάνω κείμενο; ...παραλείψετε, χωρίς να αλλάξει ο στόχος του κειμένου;

α') Το κείμενο προέρχεται πιθανότατα από οδηγό μαγειρικής.

β') Αυτό φαίνεται από τον τίτλο και το θέμα του, καθώς και από το περιεχόμενό του. Το κείμενο παρέχει οδηγίες για το πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε τα κάστανα στη μαγειρική και στη ζαχαροπλαστική, αλλά και για την επιλογή της ποιότητάς τους κατά την αγορά τους όπως και για τη συντήρησή τους.

γ') Το κύριο θέμα του κειμένου είναι η κατανάλωση των κάστανων («[Τα κάστανα] είναι σήμα κατατεθέν του χειμώνα») και το σχόλιο είναι ότι τα κάστανα αρέσουν σε όλους («αξεπέραστη γεύση», «αρέσουν σε μικρούς και μεγάλους») και μπορούν να

καταναλωθούν με πολλούς τρόπους («χρησιμοποιούνται ευρέως στη μαγειρική και στη ζαχαροπλαστική», «Σκέτα, βραστά ή ψητά»).

δ') Οι πληροφορίες που μπορούμε να παραλείψουμε χωρίς να αλλάξει ο στόχος του κειμένου είναι οι εξής:

- 1) Η σύνδεση της έλευσης του χειμώνα στα αναγνωστικά του δημοτικού με την παρουσία του καστανά (1η παράγραφος).
- 2) Τα παραδείγματα χρησιμοποίησης των κάστανων στη μαγειρική: ριζότο με σταφίδες και κάστανα, γέμιση γαλοπούλας τα Χριστούγεννα, γέμιση κοτόπουλου σε καθημερινό γεύμα (3η παράγραφος).
- 3) Τα παραδείγματα χρησιμοποίησης των κάστανων στη ζαχαροπλαστική: βραστά κάστανα εμποτισμένα σε σιρόπι ή επικαλυμμένα με σοκολάτα, ή κάστανα πουρέ με βανίλια και σαντιγί (3η παράγραφος).
- 4) Οι λόγοι για τους οποίους τα κάστανα δεν διατηρούνται για μεγάλο διάστημα: πλούσια σε άμυλο, με ελάχιστα λιπαρά (4η παράγραφος).

3. Με τη... αξεπέραστη γεύση»:

«με την έλευση του κρύου»: με την άφιξη / τον ερχομό της κακοκαιρίας, του χειμώνα.

«(τα κάστανα) είναι σήμα κατατεθέν του χειμώνα»: τα κάστανα είναι το χαρακτηριστικότερο στοιχείο του χειμώνα, ο χειμώνας είναι αδιανόητος δίχως τα κάστανα.

«τα κάστανα έχουν την τιμητική τους»: τα κάστανα καταλαμβάνουν ξεχωριστή, περίοπτη θέση στη χειμωνιάτικη διατροφή.

«ό,τι τραβάει η καρδιά σας»: ό,τι έχετε όρεξη, ό,τι επιθυμείτε.

«τον καρπό με... αξεπέραστη γεύση»: τα κάστανα έχουν λίγα λιπαρά συστατικά, άρα δεν παχαίνουν, πολλές φυτικές ίνες, δηλαδή συστατικά που διευκολύνουν την πέψη, και ξεχωριστή γεύση, που ξεπερνά πολλές άλλες λιχουδιές και καρπούς.

4. Να γράψετε..., φροντίστε.

ευρέως: πλατιά.

αξεπέραστη: ανυπέρβλητη.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

σκέτα: αμαγείρευτα, μόνα (= χωρίς άλλα συνοδευτικά συστατικά).

παρασκευάστε: ετοιμάστε, φτιάξτε, μαγειρέψτε.

φροντίστε: προσέξτε, παρατηρήστε, ενδιαφερθείτε, νοιαστείτε.

Β'. Ασκήσεις σε Γραμματική και Συντακτικό

1. Στις παρακάτω προτάσεις ... ρηματικές φράσεις (ΡΦ).

α'. ΟΦ: Το μυστήριο. ΡΦ: λύθηκε.

β'. ΟΦ: Εγώ. ΡΦ: απογοητεύτηκα.

γ'. ΟΦ: Η πόρτα στο λογιστήριο του Σκρουτζ. ΡΦ: έμεινε ανοιχτή.

δ'. ΟΦ: Το ρολόι. ΡΦ: ήταν παλιό.

ε'.. ΟΦ: Ο καιρός. ΡΦ: ήταν ολημερίς μουντός.

στ'. ΟΦ: – (η φράση «κάνει κρύο» είναι ειδικού τύπου απρόσωπη έκφραση / απρόσωπο ρήμα). ΡΦ: Έκανε κρύο τσουχτερό.

ζ'. ΟΦ: Τα κεριά. ΡΦ: τρεμόλαμπαν στα παράθυρα.

η'. ΟΦ: Ο Σκρουτζ. ΡΦ: είχε αναμμένη μια πολύ μικρή φωτίτσα.

2. Να βρείτε ... στις παρακάτω προτάσεις.

α'. εγώ.

β': οι μεγάλοι.

γ': εμείς.

δ'. Όσα σου είπα / ήταν αλήθεια: (α' πρόταση, ρήμα: είπα): λείπει (εννοείται: εγώ) / (β' πρόταση, ρήμα: ήταν): *όσα σου είπα*. [Η δευτερεύουσα πρόταση α' λειτουργεί ως υποκείμενο στο ρήμα *ήταν* της κύριας πρότασης β'].

ε'. τα υπέρ και τα κατά.

στ'. ο θεός.

ζ'. Είναι απαράδεκτο / το να επιζητείς πάντα την προσοχή: (α' πρόταση, ρήμα / απρόσωπη έκφραση: είναι απαράδεκτο): *το να επιζητείς πάντα την προσοχή* [η σύναρθρη δευτερεύουσα πρόταση β' λειτουργεί ως υποκείμενο στο ρήμα / απρόσωπη έκφραση *είναι απαράδεκτο* της κύριας πρότασης α'] / (β' πρόταση, ρήμα: να επιζητείς): λείπει (εννοείται: εσύ).

3. Να βρείτε τις ... ή διευρυμένη μορφή.

- α'. (ΟΦ: *εγώ, απλή μορφή.*)
- β'. (ΟΦ: *η πόρτα, απλή μορφή.*)
- γ'. (ΟΦ: *ο κρύος αέρας, διευρυμένη μορφή.*)
- δ'. (ΟΦ: *το διάβασμα ενός καλού βιβλίου, διευρυμένη μορφή.*)
- ε'. (ΟΦ: *τα κεριά, απλή μορφή.*)
- στ'. (ΟΦ: *η κατανάλωση φρούτων, διευρυμένη μορφή.*)
- ζ'. (ΟΦ: λείπει: *εννοείται: αυτός/αυτή/αυτό, απλή μορφή.*)
- η'. (ΟΦ: *κάποιοι, απλή μορφή.*)

4. Να βρείτε τις ονοματικές φράσεις ... αποτελούνται.

- α'. (ΟΦ: *η κατανάλωση γάλακτος, διευρυμένη μορφή: άρθρο + ουσιαστικό + ουσιαστικό.*)
- β'. (ΟΦ: *το κρασί, απλή μορφή.*)
- γ'. (ΟΦ: *ο Γιώργος, απλή μορφή.*)
- δ'. (ΟΦ: *τα κλάματα των παιδιών, διευρυμένη μορφή: άρθρο + ουσιαστικό + άρθρο + ουσιαστικό.*)
- ε'. (ΟΦ: *επτά χρόνια γρουσουζιάς, διευρυμένη μορφή: αριθμητικό επίθετο + ουσιαστικό + ουσιαστικό.*)
- στ'. (ΟΦ: *πλήθη κόσμου, διευρυμένη μορφή: ουσιαστικό + ουσιαστικό.*)
- ζ'. (ΟΦ: *ο αγώνας, απλή μορφή.*)

5. Να υπογραμμίσετε τη ρηματική φράση των παρακάτω προτάσεων.

Απάντηση:

- α'. ... περιλαμβάνει πολλά φρούτα και λαχανικά.
- β'. ... είναι συνάρτηση της απόστασης από τη θάλασσα.
- γ'. ... είναι παχύσαρκο.
- δ'. Στην ηλικία αυτή μπαίνουν ...
- ε'. ... απεικονίζονται με τη μορφή τριγώνου ή πυραμίδας.
- στ'. Στα παιδικά μου χρόνια ... έμοιαζαν με γλυκό δώρο. [Παρεμβάλλεται η ΟΦ «όλες οι επισκέψεις συγγενών και φίλων».]

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ζ' ... έχει θετικές επιπτώσεις στην υγεία μας.

6. Στις παρακάτω προτάσεις ..., αντικείμενο, κατηγορούμενο).

α'. (ΟΣ1: Το ένα στα δέκα ελληνόπουλα: υποκείμενο με διευρυμένη μορφή / ΟΣ2: παχύσαρκο: κατηγορούμενο.)

β'. (Στην κύρια α' πρόταση, με ρήμα / απρόσωπη έκφραση είναι απαράδεκτο, λειτουργεί ως ΟΣ-υποκείμενο η δευτερεύουσα β' πρόταση, «να επιζητείς πάντα την προσοχή». Στη β' πρόταση, με ρήμα να επιζητείς, το ΟΣ «την προσοχή» είναι αντικείμενο.)

γ'. (ΟΣ: τα υπέρ και τα κατά: δύο όμοια αντικείμενα.)

δ'. (ΟΣ1: η μεσογειακή διατροφή: υποκείμενο με διευρυμένη μορφή / ΟΣ2: υγιεινή: κατηγορούμενο.)

ε'. (ΟΣ1: η κατανάλωση ψαριών: υποκείμενο με διευρυμένη μορφή / ΟΣ2: αναγκαία: κατηγορούμενο.)

στ'. (ΟΣ1: το Υπουργείο: υποκείμενο / ΟΣ2: διατροφικές οδηγίες: αντικείμενο με διευρυμένη μορφή).³

7. Στις παρακάτω προτάσεις να υπογραμμίσετε τα επίθετα και τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν.

α'. Η μεσογειακή διατροφή .. πολύτιμο σύμμαχο ...

β'. Η επιστημονική έρευνα ... σπουδαία αποτελέσματα.

γ'. ... διατροφικές οδηγίες για τους ενήλικες Έλληνες.

δ'. Η παραδοσιακή διατροφή ...

ε'. Κουβεντούλες τρυφερές ... σκληρές αντιδικίες...

στ'. Πολλοί γονείς .... γρήγορο και εύκολο φαγητό.

ζ'. Η σωστή διατροφή .. εφηβική ηλικία ... ομαλή σωματική ... ψυχολογική ανάπτυξη.⁴

³ Το ΟΣ3 «για τους ενήλικες Έλληνες» ανήκει στο προθετικό σύνολο (ΠΣ) «για τους ενήλικες Έλληνες», το οποίο λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός και ανήκει στη ρηματική φράση (ΡΦ) «συνέταξε διατροφικές οδηγίες για τους ενήλικες Έλληνες».

⁴ Στη φράση «ομαλή σωματική και ψυχολογική ανάπτυξη», τα επίθετα «σωματική» και «ομαλή» προσδιορίζουν το ουσιαστικό «ανάπτυξη», ενώ το επίθετο «ομαλή» προσδιορίζει ολόκληρο το ΟΣ «σωματική και ψυχολογική ανάπτυξη».

8. Να γράψετε .... ή κατηγορούμενο):

α'. (παχύσαρκα: κατηγορούμενο.)

β'. (παχύσαρκα: επιθετικός προσδιορισμός στο ελληνόπουλα.)

γ'. (νόστιμο: επιθετικός προσδιορισμός στο φαγητό.)

δ'. (νόστιμο: κατηγορούμενο.)

ε'. (ακατάλληλες: επιθετικός προσδιορισμός στο τροφές.)

στ'. (Πολλές: επιθετικός προσδιορισμός στο τροφές / ακατάλληλες: κατηγορούμενο.)

9. Να βρείτε τους επιθετικούς ... καθένας:

α'. (ένα: αριθμητικό επίθετο.)

β'. (τέτοια: αντωνυμία.)

γ'. (Μεγάλο: επίθετο.)

δ'. (Δάσκαλος: ουσιαστικό.)⁸

ε'. (Δάσκαλος: ουσιαστικό.)⁸

στ'. (Αχελώος: ουσιαστικό.)⁵

ζ'. (Αμερικανός: ουσιαστικό.)⁸

η'. (χωρίς οίκτο: εμπρόθετος προσδιορισμός / προθετικό σύνολο.)

θ'. (χτυπημένο: μετοχή.)

ι'. (οικογενειακός: επίθετο.)

ια'. (επάνω: επίρρημα.)

10. Να γράψετε ...βρίσκονται.

Πληθυντικός Αριθμός
Τα γραψίματα των βιβλίων.
Οι αλήθειες των πραγμάτων.
Τα αυταρχικά καθεστώτα.

⁵ **Υπενθύμιση:** Τα κοινά (προσηγορικά) ουσιαστικά που σημαίνουν ιδιότητα και τα κύρια ουσιαστικά (ονόματα γεωγραφικών όρων συνήθως), όταν προσδιορίζουν άλλα ουσιαστικά, λειτουργούν ως επιθετικοί προσδιορισμοί.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Το τσάι (τα τσάγια) ⁶ των γιαγιάδων.
Τα ρολόγια των εκκλησιών.
Τα δόρατα των πολεμιστών.
Τα πολεμικά ανακοινωθέντα.
Τα τυπικά προσόντα.
Των ανθρώπων του υποκόσμου. ⁷
Των καλών γειτόνων.
Των χειμερινών κολυμβητών.
Τα φρούτα των μανάβηδων.
Οι περιοδείες των θιάσων.
Οι κάτοχοι των αυτοκινήτων.
Τα κέρδη των πολυεθνικών.
Τα υπολείμματα αντοχής. ⁸
Τα δικαιώματα των παιδιών.
Οι δυνάμεις των γνώσεων.

11. Να ... αριθμού.

Απάντηση:

<i>Γενική Ενικού</i>	<i>Γενική Πληθυντικού</i>
μαθητή	μαθητών
επιβάτη	επιβατών
κήρυκα	κηρύκων
μήνα	μηνών
πατέρα	πατεράδων
ανήφορου	ανήφορων
αντίλαλου	αντίλαλων
καστανά	καστανάδων
μπάρμπα	μπαρμπάδων
καλλιτέχνη	καλλιτεχνών
καφετζή	καφετζήδων
παππού	παππούδων
λεκέ	λεκέδων
κουρέα	κουρέων
σπηλιάς	σπηλιών
μεθόδου	μεθόδων
ανόδου	ανόδων
προόδου	προόδων

⁶ Αν και το ουσιαστικό «το τσάι» κανονικά είναι μόνο ενικού αριθμού (ως περιληπτικό), στη δημόδη (λαϊκή) γλώσσα μπορεί να σχηματίζει πληθυντικό αριθμό.

⁷ Το ουσιαστικό «ο υπόκοσμος» κανονικά είναι μόνο ενικού αριθμού (σχηματίζει πληθυντικό καταχρηστικά μόνο).

⁸ Το ουσιαστικό «η αντοχή» κανονικά είναι μόνο ενικού αριθμού· σχηματίζει πληθυντικό αριθμό καταχρηστικά μόνο (ή σε συγκεκριμένες/ειδικές περιπτώσεις, όπως στην ιδιόγλωσσα των πολιτικών μηχανικών: «αντοχές υλικών»).

φυτού	φυτών
σύννεφου	σύννεφων
βιβλίου	βιβλίων
δωματίου	δωματίων
κειμένου	κειμένων
σπιτιού	σπιτιών
δάσους	δασών
μεγέθους	μεγεθών

12. Με τη ... πρώτη στήλη.

<i>παράγωγες λέξεις</i>
εκπαιδεύτρια, εκπαιδευτικός, εκπαιδευτήριο, εκπαίδευση, εκπαιδεύω
εκλογέας, εκλογικός, εκλόγιμος, εκλέγω, εκλεκτός, εκλεκτικός, εκλεκτικότητα
κοκκινίζω, κοκκίνισμα, κοκκινιά, Κοκκινιά, κοκκινίλα, κοκκινωπός
ξενιτεύομαι, ξενιτεμένος
ταξιδιώτης, ταξιδιώτισσα, ταξιδιωτικός, ταξιδεύω, ταξιδευτής
φωνούλα, φωνάρα, φωνητικός, φωνακλάς, φωνήεν, φωνάζω, φώνημα
φονέας/φονιάς, φονεύω, φονικός, (το) φονικό
Πέτρος, Πετρούλα, πετρούλα, πετράδι, πετραδάκι, πέτρινος, πετρώνω, πέτρωμα
πλουτίζω, πλουτισμός, πλούσιος
στερέος, στερεώνω, στερέωση, στερέωμα
αναγκαίος, αναγκαιότητα, αναγκάζω, αναγκαστικός, ανάγκεμα, αναγκεμένος
πιστός, πιστεύω, πιστώνω, πίστωση
διώξιμο, διώκω, διώκτης, διώκτρια, διωγμός, δίωξη
κλαδευτής, κλάδεμα, κλαδί, κλαδάκι, κλάδος
παρατήρηση, παρατηρητής/-τρια, παρατηρητήριο, παρατηρητικός
ζητιάνος, ζητιανιά, ζήτουλας
παραξενιά, παράξενος
πίκρα, πικραίνω, πικρότητα
(η) ευθεία, ευθύτητα, ευθύνη
βραδύτητα, βράδυ, βραδινός, βραδύνω
φτερουγίζω, φτερούγισμα, φτερό, φτεράκι
κιτρινίζω, κιτρίνισμα, κιτρινισμός, κιτρινίλα,

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

κιτρινιάρης, κιτρινωπός
ασπρίλα, ασπράδι, ασπρίζω, άσπρισμα, ασπριδερός, ασπρούλης, ασπρουλιάρης
γλύκα, γλυκαίνω, γλυκίζω, γλύκισμα, γλυκύτητα, γλυκερός
βρόχινος, βροχούλα, βρέχω, βρέξιμο

13. Αφού κάνετε ... περιόδων:

Απάντηση:

α'. ... δύο αριθμούς, τον ενικό και τον πληθυντικό. ... πτώσεις: ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική.

β'. Η ονομαστική ... ποιος, ποια, ποιο ενεργεί ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση που δηλώνει το ρήμα.

γ'. Η γενική ... τίνος (ποιου, ποιας, ποιου;).

δ'. Η αιτιατική .. τι (ποιον, ποια, ποιο).

ε'. Η κλητική ... προσκαλούμε ή αποκαλούμε κάποιον, κάποια, κάτι.

στ'. Τα ουσιαστικά διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: Τα δικατάληκτα (... ισοσύλλαβα ... ανισοσύλλαβα ... τρικατάληκτα ....

14. Να συμπληρώσετε ... ακολουθούν:

	Ενικός αριθμός		
ονομαστική	ελαφρός	ελαφριά	ελαφρό
γενική	ελαφρού	ελαφριάς	ελαφρού
αιτιατική	ελαφρό	ελαφριά	ελαφρό
κλητική	ελαφρέ	ελαφριά	ελαφρό
	Πληθυντικός αριθμός		
ονομαστική	ελαφροί	ελαφρές	ελαφρά
γενική	ελαφρών	ελαφρών	ελαφρών
αιτιατική	ελαφρούς	ελαφρές	ελαφρά
κλητική	ελαφροί	ελαφρές	ελαφρά

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Ενικός αριθμός			
ονομαστική	συνεχής	συνεχής	συνεχές
γενική	συνεχούς	συνεχούς	συνεχούς
αιτιατική	συνεχή	συνεχή	συνεχές
κλητική	συνεχή	συνεχή(ς)	συνεχές
Πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	συνεχείς	συνεχείς	συνεχή
γενική	συνεχών	συνεχών	συνεχών
αιτιατική	συνεχείς	συνεχείς	συνεχή
κλητική	συνεχείς	συνεχείς	συνεχή
Ενικός αριθμός			
ονομαστική	συνήθης	συνήθης	σύνηθες
γενική	συνήθους	συνήθους	συνήθους
αιτιατική	συνήθη	συνήθη	σύνηθες
κλητική	συνήθη	συνήθη(ς)	σύνηθες
Πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	συνήθεις	συνήθεις	συνήθη
γενική	συνήθων	συνήθων	συνήθων
αιτιατική	συνήθεις	συνήθεις	συνήθη
κλητική	συνήθεις	συνήθεις	συνήθη
Ενικός αριθμός			
ονομαστική	πλήρης	πλήρης	πλήρες
γενική	πλήρους	πλήρους	πλήρους
αιτιατική	πλήρη	πλήρη	πλήρες
κλητική	πλήρη	πλήρη(ς)	πλήρες
Πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	πλήρεις	πλήρεις	πλήρη
γενική	πλήρων	πλήρων	πλήρων
αιτιατική	πλήρεις	πλήρεις	πλήρη
κλητική	πλήρεις	πλήρεις	πλήρη
Ενικός αριθμός			
ονομαστική	σταχτής	σταχτιά	σταχτί

γενική	σταχτιού	σταχτιάς	σταχτιού
αιτιατική	σταχτή	σταχτιά	σταχτί
κλητική	σταχτή	σταχτιά	σταχτί
Πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	σταχτιοί	σταχτιές	σταχτιά
γενική	σταχτιών	σταχτιών	σταχτιών
αιτιατική	σταχτιούς	σταχτιές	σταχτιά
κλητική	σταχτιοί	σταχτιές	σταχτιά

Ενικός αριθμός			
ονομαστική	ελαφρύς	ελαφριά	ελαφρύ
γενική	ελαφριού	ελαφριάς	ελαφριού
αιτιατική	ελαφρύ	ελαφριά	ελαφρύ
κλητική	ελαφρύ	ελαφριά	ελαφρύ
Πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	ελαφριοί	ελαφριές	ελαφριά
γενική	ελαφριών	ελαφριών	ελαφριών
αιτιατική	ελαφριούς	ελαφριές	ελαφριά
κλητική	ελαφριοί	ελαφριές	ελαφριά

Ενικός αριθμός			
ονομαστική	παρών	παρούσα	παρόν
γενική	παρόντος	παρούσας	παρόντος
αιτιατική	παρόντα	παρούσα	παρόν
κλητική	παρών	παρούσα	παρόν
Πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	παρόντες	παρούσες	παρόντα
γενική	παρόντων	παρουσών	παρόντων
αιτιατική	παρόντες	παρούσες	παρόντα
κλητική	παρόντες	παρούσες	παρόντα

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

	Ενικός αριθμός		
ονομαστική	προσέκων	προσέκουσα	προσέκον
γενική	προσέκοντος	προσέκουσας	προσέκοντος
αιτιατική	προσέκοντα	προσέκουσα	προσέκον
κλητική	προσέκων	προσέκουσα	προσέκον

	Πληθυντικός αριθμός		
ονομαστική	προσέκοντες	προσέκουσες	προσέκοντα
γενική	προσέκόντων	προσέκουσών	προσέκόντων
αιτιατική	προσέκοντες	προσέκουσες	προσέκοντα
κλητική	προσέκοντες	προσέκουσες	προσέκοντα

	Ενικός αριθμός		
ονομαστική	νομιμόφρων	νομιμόφρων	νομιμόφρον
γενική	νομιμόφρονος	νομιμόφρονος	νομιμόφρονος
αιτιατική	νομιμόφρονα	νομιμόφρονα	νομιμόφρον
κλητική	νομιμόφρων/-ονα	νομιμόφρων/-ονα	νομιμόφρον

	Πληθυντικός αριθμός		
ονομαστική	νομιμόφρονες	νομιμόφρονες	νομιμόφρονα
γενική	νομιμοφρόνων	νομιμοφρόνων	νομιμοφρόνων
αιτιατική	νομιμόφρονες	νομιμόφρονες	νομιμόφρονα
κλητική	νομιμόφρονες	νομιμόφρονες	νομιμόφρονα

	Ενικός αριθμός		
ονομαστική	πολύς	πολλή	πολύ
γενική	πολλού/πολύ	πολλής	πολλού/πολύ
αιτιατική	πολύ	πολλή	πολύ
κλητική	—	—	—

	Πληθυντικός αριθμός		
ονομαστική	πολλοί	πολλές	πολλά
γενική	πολλών	πολλών	πολλών
αιτιατική	πολλούς	πολλές	πολλά
κλητική	—	—	—

15. Να συμπληρώσετε ...παρένθεσης:

διεθνές - πολλή - συνεχείς – επιεικούς - επίγειοι - αμβλεία

Γ'. Ασκήσεις στο Λεξιλόγιο

1. Συνδυάστε τις λέξεις των ...:

Σύνθετη λέξη
τελειομανία
λιμενοβραχίονας
παιδότοπος
πευκοδάσος
ποντικοπαγίδα
ασπροκόκκινος
φιλόμουςος
παγόβουνο
φιλάσθενος
λυγερόκορμος

2. Ποιες από ... πρωτότυπη λέξη.

σύνθετη: διά + τροφή

παράγωγη: μάγειρος/-ας

σύνθετη: επί + βίωση (< βιώνω)

σύνθετη: προ + πολεμικός (< πόλεμος)

σύνθετη: περί + τρανός

σύνθετη: προ + θέση

σύνθετη: άσπρος + μαύρος

σύνθετη: ακριβά (< ακριβός) + πληρώνω

παράγωγη: αρχή

3. Να σχηματίσετε ... ουσιαστικά:

διατρέφω

ερευνώ

συνηθίζω

επιβαρύνω

κοινωνικοποιώ

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

αναθεωρώ
απομακρύνω

4. Από την παράγωγη ... υποκοριστικών:

Ριζική λέξη	Παραγωγική κατάληξη
σπίτι	-άκι
δρόμος	-άκος
κοπέλα	-ούδα
άγγελος	-ούδι
βροχή	-ούλα
μήλο	-αράκι
γιος	-όκας
πλοίο	--άριο
ξάδελφος	-ούλης
μωρό	-ούλι
λαός	-τζίκος

5. Από την παράγωγη ... μεγεθυντικών:

Ριζική λέξη	Παραγωγική κατάληξη
σπίτι	-άρα
χέρι	-άκλα
άντρας	-ακλας
κορίτσι	-αρος
ψεύτης	-αράς
κεφάλι	-άλας

Δ'. Παραγωγή Λόγου

Με βάση την εικόνα ....περίπου λέξεων.

[Οδηγία: Για να συντάξουμε ένα πολυτροπικό κείμενο, είναι χρήσιμο να σκεφτούμε

αρχικά τι θα μας ενδιέφερε να δούμε εμείς σε αυτό, αν βρισκόμασταν στη θέση του κοινού. Σε ένα πολυτροπικό κείμενο, μιαν αφίσα, για τη μεσογειακή διατροφή κάποιος/-α μπορεί να ενδιαφερόταν να δει ποιες τροφές την απαρτίζουν ή είναι σημαντικότερες, ή πού παράγονται, ή πώς παρασκευάζονται/μαγειρεύονται, ή ποια διατροφικά/διαθρεπτικά συστατικά περιέχουν και σε ποιες αναλογίες κ.λπ. Ανάλογα με το περιεχόμενο της αφίσας, μπορούμε κατόπιν να σκεφτούμε εάν και τι είδους εικόνα θα συμπεριλάβουμε σε αυτήν, τι χρώματα θα έχει, ποιο είδος/μορφή γραμμάτων θα χρησιμοποιήσουμε κ.λπ.]

Ενδεικτική απάντηση:

Τίτλος αφίσας: Η Μεσογειακή Διατροφή με μια ματιά

*Περιεχόμενο αφίσας: Οι κυριότερες τροφές που συμπεριλαμβάνονται στη μεσογειακή διατροφή ανά κατηγορίες, ανάλογα με τη διατροφική αξία τους (τροφική πυραμίδα), δηλαδή από την κορυφή προς τη βάση, από τη λιγότερο σημαντική τροφή προς την πιο σημαντική: **γλυκά, κόκκινο κρέας, λευκό κρέας, γαλακτοκομικά, ψάρι-θαλασσινά, ελαιόλαδο, φρούτα, όσπρια, λαχανικά, σιτηρά.** (Αυτή η κατάταξη δείχνει τη **διατροφική σημασία κάθε κατηγορίας τροφών.**)*

Σύνθημα αφίσας: Νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιῆ

Ε'. Ας δούμε τι μάθαμε

[Κείμενο για εξάσκηση : Η αξία της Μεσογειακής Διατροφής]

1. Ποια προϊόντα ... διατροφής;

Τα προϊόντα που αποτελούν τη βάση της μεσογειακής διατροφής είναι τα ακόλουθα: φρούτα, λαχανικά, όσπρια, θαλασσινά, ελαιόλαδο, ψωμί ολικής άλεσης.

2. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω π... το κείμενο:

Απάντηση:

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

α'. Λανθασμένη

β'.. Σωστή

γ'. Λανθασμένη

δ'.. Σωστή

ε'. Λανθασμένη

στ'. Λανθασμένη

3. «*Η μεσογειακή ... είναι αποδεκτό.*

Απάντηση:

εποχιακά φρούτα, φρέσκα λαχανικά, αρκετά όσπρια, λιγότερο ελαιόλαδο.

4. «*Δυστυχώς, ... στο παρελθόν.*

*Δυστυχώς, αυτό το διατροφικό πρότυπο αργά αλλά σταθερά **εγκαταλείπεται**.*

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

1^ο Κριτήριο Αξιολόγησης (Γλώσσα)

1. Ποια ... παιδιών;

[**Οδηγία:** Τα αποτελέσματα της κακής διατροφής των παιδιών καταγράφονται στη 2η παράγραφο του κειμένου.]

Όπως διαπιστώνουμε από τη 2η παράγραφο του κειμένου, τα αποτελέσματα της κακής διατροφής των σύγχρονων παιδιών είναι ότι έχει αυξηθεί ο αριθμός των υπέρβαρων παιδιών και ότι σχεδόν όλα τα παιδιά σήμερα έχουν περιορισμένες γευστικές προτιμήσεις, καθώς προτιμούν τις γεύσεις που προσφέρουν τα ταχυφαγεία (fast food). Προτιμούν τα φαγητά που παρασκευάζονται από πρώτες ύλες χαμηλής ποιότητας (αντί να αξιοποιούν τα υψηλής ποιότητας φρέσκα τρόφιμα που διαθέτει άφθονα η χώρα μας) και λαμβάνουν σε καθημερινή βάση περιττές θερμίδες, με αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία τους.

2. Η πρώτη παράγραφος ... περιλαμβάνονται σε αυτόν τον τρόπο;

Ο «αμερικανικός, γρήγορος τρόπος» διατροφής, που επικρατεί σήμερα στις προτιμήσεις των παιδιών, συνδέεται με χαμηλής ποιότητας πρώτες ύλες και με ανθυγιεινά τρόφιμα. Αυτά περιέχουν γλυκές, βαριές σάλτσες, υπερβολικές ποσότητες τυριών αμφίβολης διατροφικής αξίας, περιττές θερμίδες και λιπαρά, ενώ παρασκευάζονται με γρήγορο αλλά επίσης ανθυγιεινό τρόπο. Τέτοια είναι τα εδέσματα που προσφέρουν οι πιτσαρίες, τα fast food, ακόμη και τα παραδοσιακά ελληνικά σουβλατζίδικα: πίτσες, χάμπουργκερ, μακαρονάδες, σουβλάκια κ.λπ.

3. «Ακόμη ... μια ολοκληρωμένη πρόταση το «διατροφικό πρόβλημα» που παρουσιάζει το απόσπασμα.

Το διατροφικό πρόβλημα που παρουσιάζεται στο απόσπασμα είναι ότι οι σημερινοί νέοι και τα παιδιά έχουν απομακρυνθεί από την παραδοσιακή ελληνική (μεσογειακή) διατροφή και ελκύονται από τον αμερικανικό, γρήγορο αλλά ανθυγιεινό τρόπο διατροφής.

4. Να βρείτε τέσσερα ... προσδιορίζουν.

(με υπογράμμιση δηλώνονται τα επίθετα που λειτουργούν ως επιθετικοί προσδιορισμοί):

γευστικά ενδιαφέροντα, γλυκές σάλτσες, τυλιχτό «σουβλάκι», αμφίβολης ποιότητας.

5. Να μεταφέρετε ... πληθυντικού αριθμού:

Ενικός Αριθμός

	Γενική	Αιτιατική
(1)	<i>νέου ανθρώπου</i>	<i>νέο άνθρωπο</i>
(2)	<i>γευστικού ενδιαφέροντος</i>	<i>γευστικό ενδιαφέρον</i>
(3)	<i>υπέρβαρου παιδιού</i>	<i>υπέρβαρο παιδί</i>
(4)	<i>πρώτης ύλης</i>	<i>πρώτη ύλη</i>
(5)	<i>περιττής θερμίδας</i>	<i>περιττή θερμίδα</i>

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Πληθυντικός Αριθμός

	Γενική	Αιτιατική
(1)	νέων ανθρώπων	νέους ανθρώπους
(2)	γευστικών ενδιαφερόντων	γευστικά ενδιαφέροντα
(3)	υπέρβαρων παιδιών	υπέρβαρα παιδιά
(4)	πρώτων υλών	πρώτες ύλες
(5)	περιττών θερμίδων	περιττές θερμίδες

6. Να ... επιπτώσεις στην υγεία.

α') ΟΦ: Ελάχιστα φαγητά – ΡΦ: γίνονται δεκτά με ευχαρίστηση.

β') ΟΦ: Η παραδοσιακή μαγειρική – ΡΦ: έχει απομακρυνθεί από τα γούστα του σημερινού παιδιού.

γ') ΟΦ: Το παιδί – ΡΦ: τρώει ό,τι βρει πιο εύκολο.

δ') ΟΦ: Το αποτέλεσμα – ΡΦ: είναι περιττές θερμίδες και μακροχρόνιες επιπτώσεις στην υγεία.

7. Να βρείτε .. μακροχρόνιες.

επί + τείνω

πολύς + πλοκή

υπέρ + βάρος

περί + ορισμένος (< ορίζομαι < ορίζω)

μακρός + χρόνιος (< χρόνος)

8. Με βάση ... μεσογειακή διατροφή.

[**Οδηγία:** Οι διατροφικές συνήθειες που επικρατούν σε κάθε εποχή είναι αποτέλεσμα της διατήρησης ή της εγκατάλειψης της παράδοσης, της μόδας που επικρατεί σε κάθε χρονική περίοδο, της μίμησης ξένων προτύπων, της μεταβολής του γούστου, της αδιαφορίας ή του ενδιαφέροντος για την υγεία, της επίδρασης που ασκούν η διαφήμιση ή οι συναναστροφές κ.λπ. Η απάντησή σας πρέπει να αποτελέσει *μία* παράγραφο, η οποία θα αναπτυχθεί με αιτιολόγηση.]

Ενδεικτική απάντηση:

Θεματική Περίοδος: Οι λόγοι για τους οποίους οι σημερινοί νέοι και τα παιδιά έχουν απομακρυνθεί από την υγιεινή μεσογειακή διατροφή και προτιμούν τον αμερικανικό ανθυγιεινό «εύκολο» τρόπο διατροφής είναι αρκετοί.

Λεπτομέρειες/Σχόλια:

- Εργάζονται και οι δύο γονείς, υπάρχει λίγος χρόνος καθημερινά για μαγείρεμα υγιεινών φαγητών· συχνά το γρήγορο, έτοιμο φαγητό της πιτσαρίας ή του fast food αποτελεί εύκολη λύση για όλη την οικογένεια.
- Καταιγισμός διαφημίσεων για τέτοιου είδους τροφές.
- Αυξημένη τάση μίμησης γενικά του δυτικού-αμερικανικού τρόπου ζωής, άρα και των διατροφικών συνηθειών της Δύσης.
- Τα έτοιμα, ανθυγιεινά φαγητά είναι πολύ νόστιμα και ταιριάζουν στις γευστικές προτιμήσεις των νέων.
- Δυστυχώς, πολλά παιδιά και νέοι σήμερα αδιαφορούν για τη σωματική υγεία τους και παραμελούν τους κανόνες της σωστής διατροφής.

Κατακλείδα (συμπέρασμα): Χρειάζονται εντατικές προσπάθειες από την οικογένεια και τους άλλους φορείς αγωγής (σχολείο, πολιτεία, μέσα ενημέρωσης) για τη σωστή ενημέρωση των νέων σχετικά με τη σημασία της υγιεινής διατροφής, ώστε να πειστούν να αλλάξουν διατροφικές συνήθειες.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

2^ο Κριτήριο Αξιολόγησης (Γλώσσα-Λογοτεχνία)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Α΄. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ:

1. Να καταγράψετε το α΄ ... σύνθετη λέξη:

α΄ συνθετικό	β΄ συνθετικό	νέα σύνθετη λέξη
α(ν)- (στερητικό)	ύδωρ	υδραγωγός
ευ- (< αρχ. ελλην. εϋ)	διακριτός	δυσδιάκριτος
δασύς	τρίχα	τριχοφυΐα
από	καλύπτομαι	αποκρούω
από	αγορεύω	προσαγορεύω
α(ν)- (στερητικό)	κατάλληλος	ατυχία

2. Να καταγράψετε την πρωτότυπη λέξη... λέξεις του κειμένου 2:

πρωτότυπη λέξη	θέμα	παραγωγικό επίθημα
σήμερα	σημερ-	-ινός
εξαιρετος	εξαιρετ-	-ικός
γιατρεύω	γιατρ-	-ειά
γουρούνι	γουρουν-	-όπουλο
πουλί	πουλ-	-ερικό
λάχανο	λαχαν-	-ικό
κατσίκι	κατσικ-	-ίσιος
ξάπλα	ξαπλ-	-ώνω

3. Στο κείμενο 1 ...αν έλειπαν αυτά τα επίθετα;

Απάντηση (τα επίθετα υπογραμμίζονται):

ιδιαίτερο χαρακτήρα, σωματική κατασκευή, άγρυπνη φιλεργία.

Παρατηρούμε ότι, αν έλειπαν τα τρία επίθετα, η περιγραφή θα ήταν αρκετά ασαφής, λιγότερο ακριβής. Συγκεκριμένα, αν έλειπαν τα επίθετα «ιδιαίτερο» και «σωματική», δεν θα ήταν σαφές για ποιον ακριβώς χαρακτήρα και για ποια

κατασκευή μιλά το κείμενο. Επιπλέον, το επίθετο «άγρυπνη», που προσωποποιεί τη φιλεργία, δίνει μεγαλύτερη ζωντάνια και παραστατικότητα στην περιγραφή, παρουσιάζοντάς την αφηρημένη έννοια «φιλεργία» σαν έμψυχο ον.

4. Να καταγράψετε τις ονοματικές φράσεις και τα υποκείμενα των ρημάτων στο εξής απόσπασμα από το κείμενο 1:

«Εύκολα κανείς .... δασύτριχους».

Απάντηση:

Εντοπίζουμε τις **ονοματικές φράσεις (ΟΦ)** και τα **υποκείμενα (Υ)** στις εξής προτάσεις του αποσπάσματος:

- Εύκολα κανείς μπορεί: **ΟΦ = Υ: κανείς.**
- να κάνει τη διαπίστωση: **ΟΦ = Υ: κανείς (λείπει και εννοείται).**
- ότι στον ιδιαίτερο χαρακτήρα ενός τόπου αντιστοιχεί κατά κανόνα και η σωματική κατασκευή και ο χαρακτήρας των κατοίκων του... **ΟΦ:** και η σωματική κατασκευή και ο χαρακτήρας των κατοίκων του / **Υ: κατασκευή, χαρακτήρας.**
- Όπου ο τόπος είναι φαλακρός, άνυδρος και τραχύς: **ΟΦ = Υ: ο τόπος.**
- που τη μια φορά τον δέρνει ο χειμώνας: **ΟΦ = Υ: ο χειμώνας.**
- και την άλλη τον καίει ο ήλιος: **ΟΦ = Υ: ο ήλιος.**
- εκεί θα δεις ανθρώπους στεγνούς, ισχνούς, με ευδιάκριτες τις αρθρώσεις του σώματός τους, ρωμαλέους και δασύτριχους: **ΟΦ = Υ: εσύ (λείπει και εννοείται).**

5. Να αναγνωρίσετε και να ... Απαγορεύουν τα λουτρά. ... φαγητά θεωρούνται ιδιαίτερα βαριά.

Απάντηση:

- α'. αντιστοιχεί:** ενεργητική διάθεση.
- β'. είναι:** ουδέτερη διάθεση.
- γ'. Να βάζουν:** ενεργητική διάθεση.
- δ'. να (μην) αποκαλυφθεί:** παθητική διάθεση.
- ε'. Απαγορεύουν:** ενεργητική διάθεση.
- στ'. θεωρούνται:** παθητική διάθεση.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

6. Σε ένα σύντομο άρθρο (120-150 λέξεων), ... η διατροφή με την υγεία.**Ενδεικτική απάντηση (σε τέσσερις παραγράφους):****Τίτλος:** Είμαστε ό,τι τρώμε;**Πρόλογος:** Αναφορά στη σημασία της σωστής διατροφής για την υγεία. Διαπιστώσεις σχετικές με τις διατροφικές συνήθειες των σύγχρονων εφήβων (αλλά και των μεγαλύτερων): επικρατεί η ανθυγιεινή διατροφή. [1η παράγραφος]**Κύριο Μέρος:**

(α') Η σημασία της διατροφής για τη **σωματική υγεία**: ωφέλιμες ουσίες για τη λειτουργία των οργάνων του σώματος (κυκλοφορικό, πέψη, μυϊκή ενδυνάμωση, λειτουργία του εγκεφάλου, γενικότερη σωματική ευεξία) και τη διατήρηση φυσιολογικού βάρους. Αναφορά σε αντίστοιχες υγιεινές τροφές (μεσογειακή / παραδοσιακή ελληνική διατροφή). [2η παράγραφος]

(β') Η σημασία της διατροφής για την **ψυχική υγεία**: κατάλληλες βιταμίνες, μέταλλα και άλλα συστατικά, που ενισχύουν τη λειτουργία των ορμονών, χαρίζουν αίσθημα ξεκούρασης και συμβάλλουν στη βελτίωση των πνευματικών-διανοητικών ικανοτήτων (σκέψη, κρίση, μνήμη). [3η παράγραφος]

Επίλογος: Αρνητική άποψη για τις σύγχρονες, ανθυγιεινές διατροφικές συνήθειες των νέων. Επειδή «είμαστε ό,τι τρώμε», υπάρχει ανάγκη για επάνοδο στην υγιεινή μεσογειακή διατροφή. Σχετικές προτάσεις: ενεργοποίηση της οικογένειας, του σχολείου και των μέσων ενημέρωσης. [4η παράγραφος]**Υπογραφή:** ονοματεπώνυμο και ιδιότητα (μαθητής/μαθήτρια της Α' Γυμνασίου).**Β'. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:****1. Να αναφέρετε ... ένα σχετικό χωρίο του κειμένου για κάθε πρόσωπο.****Απάντηση:**

Το εύρημα του Μαρκοβάλντο είναι σπάνιο: μανιτάρια μέσα σε μια βιομηχανική μεγαλούπολη. Επειδή τα μη δηλητηριώδη μανιτάρια είναι εκλεκτό αλλά και υγιεινό έδεσμα, όσοι αντιλαμβάνονται την ανακάλυψή του ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για αυτήν, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται απρόβλεπτες καταστάσεις, σκέψεις και συναισθήματα:

(α') Ο Μαρκοβάλντο, όταν ανακάλυψε τα μανιτάρια, τα ένιωσε σαν θησαυρό («Ο Μαρκοβάλντο ένιωσε λες και... κρυμμένους θησαυρούς») και ανακοίνωσε ενθουσιασμένος το γεγονός στην οικογένειά του («– Ακούστε τι θα σας πω, είπε,... ήταν μάλλον δύσπιστη και αμέτοχη»). Δεν τους αποκάλυψε όμως τον τόπο της ανακάλυψης, από φόβο μήπως προδοθεί («Στην απορία αυτή μια καχύποπτη σκέψη συγκράτησε... κι αλίμονό σας αν σας ξεφύγει κουβέντα»).

(β') Και τα παιδιά τού Μαρκοβάλντο ενθουσιάζονται με τα μανιτάρια και συνοδεύουν τον πατέρα τους για τη συγκομιδή τους («Τα χαράματα –ήταν Κυριακή– έτρεξε γρήγορα στην πρασιά μαζί με τα παιδιά του... και όρμησαν να τα μαζέψουν»).

(γ') Ο οδοκαθαριστής Αμάντιτζι έχει επίσης βρει τα μανιτάρια, αλλά και έχει ανακαλύψει ακόμη περισσότερα λίγο πιο πέρα από εκεί όπου τα είχε δει ο Μαρκοβάλντο («– Α, κι εσείς μαζεύετε; είπε ο οδοκαθαριστής... και απομακρύνθηκε βιαστικά»). Οι δύο τους, όταν διαπιστώνουν ότι τα μανιτάρια αρκούν για όλους, παύουν να συμπεριφέρονται με καχυποψία και τα μοιράζουν στον κόσμο («οι προσωπικές εμπάθειες μεταμορφώθηκαν σε μια παρόρμηση γενναιοδωρίας... και πήρε από πίσω τον Αμάντιτζι μ' ένα τσούρμο ανθρώπους να τον ακολουθεί»). Παρ' όλα αυτά δεν αποφασίζουν να τα φάνε μαζί, και ο καθένας επιστρέφει στην οικογένειά του, αδιαφορώντας για την πρόταση ενός αγνώστου («– Ωραία θα ήταν να τρώγαμε όλοι μαζί! Όμως ο καθένας πήρε τα μανιτάρια του και πήγε σπίτι του»).

(δ') Η δηλητηρίαση από τα μανιτάρια επανέφερε την καχυποψία: Ο Μαρκοβάλντο και ο Αμάντιτζι, στο νοσοκομείο όπου νοσηλεύονται, φαίνεται πως κατηγορούν ενδόμυχα ο ένας τον άλλον («Ο Μαρκοβάλντο και ο Αμάντιτζι ήταν σε διπλανά κρεβάτια και αγριοκοίταζαν ο ένας τον άλλο»).

2. Στο κείμενο ...με αφήγηση;

Σε αρκετά σημεία του κειμένου ο συγγραφέας χρησιμοποιεί διάλογο ή και μονόλογο (κυρίως εσωτερικό):

- «“Μια νύχτα να βρέξει”, έλεγε μέσα του, “και θα είναι έτοιμα”».
- «– Ακούστε τι θα σας πω, είπε,... Όπως σας βλέπω και με βλέπετε!
– Και πού είναι αυτά τα μανιτάρια; ρώτησαν τα παιδιά. Πες μας πού φυτρώνουν!

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

- Το μέρος τωνμανιταριών το ξέρω εγώ... κι αλίμονό σας αν σας ξεφύγει κουβέντα.»
- «“Αν τους πω το μέρος, θα μαζέψουν μια συμμορία αλητάκια,... θα καταλήξουν σε ξένες κατσαρόλες!”»
- «και φώναξε τους δικούς του: “Βρέχει, βρέχει”».
- «– Ζήτω! και όρμησαν να τα μαζέψουν.
– Μπαμπά, κοίτα εκείνο τον κύριο πόσα έχει μαζέψει! [...].
– Α, κι εσείς μαζεύετε; είπε ο οδοκαθαριστής... να τα μαζέψουμε ή να τ’ αφήσουμε...»
- «να υπάρχουν μεγαλύτερα μανιτάρια και να μην τα έχει προσέξει,... και να του την κλέψουν κάτω από τη μύτη;» (έμμεσος ευθύς λόγος)
- «– Έι, εσείς! Θέλετε να φάτε τηγανητά μανιτάρια απόψε;... Ελάτε μαζί μου! Έχει για όλους!»
- «– Ωραία θα ήταν να τρώγαμε όλοι μαζί!»

Με το εκφραστικό μέσο του διαλόγου και του μονολόγου, δηλαδή με τη μετακίνηση του αφηγηματικού λόγου από τον πλάγιο στον ευθύ, ο συγγραφέας χαρίζει αμεσότητα, ζωντάνια και παραστατικότητα στην αφήγηση: Στα σημεία αυτά ο αναγνώστης αισθάνεται ότι συμμετέχει σαν θεατής σε ένα πραγματικό περιστατικό, που εκτυλίσσεται στο παρόν μπροστά στα μάτια του. Ειδικά με τους εσωτερικούς μονολόγους ο συγγραφέας κατορθώνει να μας μεταφέρει στο εσωτερικό της ψυχής του κεντρικού ήρωα, του Μαρκοβάλντο, και να αποδώσει με χαρακτηριστική αμεσότητα τις σκέψεις και τα συναισθήματά του.

3. Μπορείτε να επιλέξετε το ένα από τα δύο επόμενα θέματα:

α΄) Τα συναισθήματα ... περίπου λέξεων.

[*Οδηγία:* Το κείμενό σας πρέπει να είναι μία, ενιαία παράγραφος.]

Ενδεικτική απάντηση:

Θεματική Περίοδος: Τα αντιφατικά συναισθήματα του Μαρκοβάλντο: ενθουσιασμός για την ανακάλυψη των μανιταριών, ανησυχία μήπως τα ανακαλύψουν κι άλλοι και προλάβουν να τα μαζέψουν για λογαριασμό τους.

Λεπτομέρειες/Σχόλια:

(α') Χωρία που δείχνουν τη χαρά / τον ενθουσιασμό του: «Ο Μαρκοβάλντο ένωσε λες και... κρυμμένους θησαυρούς», «Και περιέγραψε με θέρμη στα μικρότερα παιδιά,... και το πώς έπρεπε να μαγειρευτούν».

(β') Χωρία που δείχνουν την ανησυχία / τον φόβο του: «“Αν τους πω το μέρος, θα μαζέψουν μια συμμορία αλητάκια,... θα καταλήξουν σε ξένες κατσαρόλες!”», «Μονομιάς σηκώθηκε και προσπάθησε να παραστήσει τον αδιάφορο».

(γ') Κριτική της στάσης του: αναμενόμενη και λογική, αν λάβουμε υπ' όψιν την αποξένωση και τον ατομικισμό που επικρατούν στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις, αλλά όχι ανθρωπιστική.

(δ') Για τους ίδιους λόγους συμπεριφέρονται παρόμοια πολλοί κάτοικοι των σύγχρονων μεγαλουπόλεων: κυριαρχεί συχνά η καχυποψία και η ιδιοτέλεια, ο καθένας φροντίζει για «τα του οίκου του», αδιαφορώντας για τους συμπολίτες του (τους θεωρεί ξένους).

Κατακλείδα: Ανάγκη για αλλαγή νοοτροπίας και ουσιαστική βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των σύγχρονων αστών (ειλικρίνεια, επικοινωνία, αλληλεγγύη), με στόχο τη συνολική βελτίωση της διαβίωσής μας στις μεγαλουπόλεις.

β') Ο κεντρικός ... κείμενο 120 περίπου λέξεων.

[**Οδηγία:** Το κείμενό σας μπορεί να είναι είτε μια ενιαία παράγραφος, είτε να επιμερίζεται σε περισσότερες παραγράφους. Χρειάζεται να υποδυθείτε τον Μαρκοβάλντο και να καταγράψετε τις σκέψεις και τα συναισθήματά του σε προσωπικό-εξομολογητικό ύφος, έχοντας ως υπόδειγμα τους σχετικούς μονολόγους του κειμένου.]

Ενδεικτική απάντηση (σε δύο παραγράφους):

1η παράγραφος:

Θεματική Περίοδος: Τα προβλήματα της μεγαλούπολης και εγώ: ρύπανση, ασχήμια, αποξένωση από τη φύση και τους συνανθρώπους → θλίψη, τάσεις φυγής.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Λεπτομέρειες/Σχόλια (έκθεση των προβλημάτων της μεγαλούπολης):

συνωστισμός, υπερβολική κίνηση, θόρυβος-ηχορύπανση, ρύπανση των δρόμων (απορρίμματα), μόλυνση της ατμόσφαιρας (καυσαέρια, βιομηχανικοί ρύποι), ψυχρότητα-αποξένωση μεταξύ των ανθρώπων, ατομικισμός-ιδιοτέλεια, επιφανειακές σχέσεις.

Κατακλείδα: Νοσταλγία για τη φύση και τις χαρές της, επιθυμία για μια ζωή με καλύτερες διανθρώπινες σχέσεις και καλύτερη ποιότητα.

2η παράγραφος (εγώ ως κάτοικος της μεγαλούπολης):

Θεματική Περίοδος: Ενώ σκέφτομαι διαφορετικά από τους άλλους, διαπιστώνω ότι συχνά συμπεριφέρομαι όπως όλοι οι άλλοι.

Λεπτομέρειες/Σχόλια:

(α') *Λόγοι για αυτήν τη στάση:* προσαρμογή στον κυρίαρχο τρόπο ζωής της μεγαλούπολης, άμυνα απέναντι στην ιδιοτελή συμπεριφορά των άλλων, ανάγκη επιβίωσης σε ένα «εχθρικό» περιβάλλον.

(β') *Συναίσθημα:* θλίψη, απογοήτευση, αμφιταλαντεύσεις, τάσεις φυγής από τη μεγαλούπολη.

Κατακλείδα: Ευχή/ελπίδες για μια καλύτερη ζωή στο μέλλον, αλλαγή των αρνητικών στοιχείων της δικής μου συμπεριφοράς και διατήρηση της ανθρωπιάς μου.

5^η Ενότητα: Γνωρίζω τον μαγικό κόσμο του θεάτρου και του κινηματογράφου

Α'. Ασκήσεις Κειμένων

[Κείμενο 1: Συνέντευξη με τον Κώστα Σαντά, ηθοποιό]

1. Αφού διαβάσετε τη συνέντευξη να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

α') Ο κ. ... με την ηθοποιία;

Ο κ. Σαντάς δεν έπαιξε μόνο σε θεατρικές παραστάσεις· όπως πληροφορούμαστε άμεσα από το βιογραφικό του σημείωμα και έμμεσα από τις απαντήσεις της συνέντευξής του, συμμετείχε ως ηθοποιός σε κινηματογραφικές ταινίες και σε τηλεοπτικές σειρές. Επίσης, εκτός από την υποκριτική, ασχολήθηκε επαγγελματικά με τη σκηνοθεσία και με τη διδασκαλία σε δραματικές σχολές.

β') Γιατί επέλεξε ... συγκεκριμένη επιλογή;

Όπως δήλωσε ο ίδιος στη συνέντευξή του, ένιωθε από μικρή ηλικία ότι είχε κλίση και ταλέντο για να ακολουθήσει το επάγγελμα του ηθοποιού – μάλιστα, ανέβαζε παραστάσεις ήδη από τα μαθητικά χρόνια του. Το όφελος που είχε ήταν κυρίως η απόκτηση καλύτερης αυτογνωσίας, μέσα από την κοπιαστική αλλά και διασκεδαστική πνευματική καλλιέργεια που προσφέρει η ενασχόληση με το θέατρο και την υποκριτική τέχνη. Παράλληλα, καλλιεργήσε αρκετές άλλες ικανότητες που συνδέονται με το επάγγελμα του ηθοποιού.

γ') Προτιμά το θέατρο ... θα στηρίξουν τη γνώμη σας.

Θεματική Περίοδος: Ο κ. Σαντάς θεωρεί ανώτερη και πιο αγαπητή για τον ηθοποιό την τέχνη του θεάτρου παρά του κινηματογράφου.

Λεπτομέρειες/Σχόλια: Οι λόγοι/επιχειρήματα για αυτήν τη προτίμηση (σύμφωνα και με τον ίδιο):

(α') Το θέατρο είναι ζωντανό: κάθε παράσταση είναι διαφορετική, μοναδική και καθορίζεται από εντελώς ιδιαίτερους, ξεχωριστούς παράγοντες.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

(β') Ο κινηματογράφος έχει το πλεονέκτημα της επαναληπτικότητας και της εκ νέου δοκιμής, αλλά του λείπει η ζωντανή επαφή με το κοινό.

(γ') Η κινηματογραφική ταινία μένει πάντοτε η ίδια για όλους, ενώ η θεατρική παράσταση ζει μόνο στη μνήμη του κοινού, είναι τέχνη του παρόντος.

Κατακλείδα: Συμπέρασμα: Το θέατρο είναι δυσκολότερο, αλλά πιο ζωντανή και πιο αγαπητή μορφή τέχνης· ωστόσο, έχει και ο κινηματογράφος τη δική του γοητεία.

[Κείμενο 2: Οι παραστάσεις που ξεχώρισαν]

1. Ποιες .. παράσταση;

Από τα τέσσερα κείμενα πληροφορούμαστε τους τίτλους και τους συγγραφείς των έργων, καθώς και τις ημερομηνίες και τους συντελεστές των παραστάσεων (στα κείμενα α' και γ' μαθαίνουμε τα ονόματα των ηθοποιών-ερμηνευτών, ενώ στα κείμενα β' και δ' αναφέρονται επιπλέον τα ονόματα των σκηνοθετών). Επίσης, με εξαίρεση το κείμενο α', που αναφέρεται στο ιστορικό και στη διοργάνωση της παράστασης, τα υπόλοιπα τρία κείμενα μας ενημερώνουν για τις υποθέσεις των έργων.

2. Στα κείμενα που ... ή το παρελθόν;

Στα κείμενα β', γ' και δ', τα οποία μάς πληροφορούν για την υπόθεση των έργων, χρησιμοποιούνται κυρίως παροντικοί χρόνοι, συγκεκριμένα ενεστώτας. Έτσι, η περιγραφή της υπόθεσής τους, δηλαδή η αφήγηση των ιστοριών που εξιστορούν, μοιάζει να συντελείται στο παρόν. Αυτό το χαρακτηριστικό χαρίζει ζωντάνια και αμεσότητα στα συγκεκριμένα κείμενα.

3. Από το κείμενο-παράγραφο .. στη σωστή στήλη:

<i>Ενεργητική Φωνή</i>	<i>Παθητική Φωνή</i>
καταλήγει	μεταλλάσσονται
αντικατοπτρίζει	αντιστέκεται
έφυγε	καθίσταται
εισχωρούσαν	ασπάζεται

επιτρέπουν	Έχει ειπωθεί
ξέρω	να δεχτεί
έχετε προσέξει	γινόμαστε
σταματούν	να συμμερίζονται
μπορείς	να συνεννοηθείς
έχεις	βρίσκεσαι
Έχουν	
(Θα) σκότωναν	
δήλωνε	

4. Να γράψετε ... καλύτερη από αυτές.

Ενδεικτική απάντηση:

Προσφώνηση: Αγαπημένη/-ε μου... (όνομα της φίλης / του φίλου)

Κύριο Μέρος:

(α') Σκοπός του email: Σου γράφω για να μάθω τα νέα σου, αλλά και για να σε ενημερώσω για τις ταινίες του Σαββατοκύριακου, μήπως θέλεις να δούμε καμία μαζί.

(β') Απαρίθμηση των ταινιών: Τίτλοι, είδη, αγαπημένοι πρωταγωνιστές / αγαπημένες πρωταγωνίστριες (εφόσον υπάρχουν).

(γ') Πρόταση για παρακολούθηση συγκεκριμένης ταινίας – αιτιολόγηση: Εγώ θα ήθελα πολύ να δω... / προτιμώ να παρακολουθήσω... – Λόγοι: καλές κριτικές, ενδιαφέρουσα πλοκή, διασκεδαστική, ψυχαγωγική, έξυπνο-πρωτότυπο σενάριο, εξαιρετικές ερμηνείες, καλή σκηνοθεσία, εντυπωσιακή φωτογραφία και σκηνογραφία,...

(δ') Κλείσιμο: Θα ήθελα και τη δική σου γνώμη... / Περιμένω τα νέα και τη γνώμη σου... / Θέλω πολύ να δούμε μαζί αυτή την ταινία...

Αποφώνηση: Σε έχω πεθυμήσει... / Φιλιά στους δικούς σου...

Β'. Ασκήσεις σε Γραμματική και Συντακτικό

1. Στις παρακάτω προτάσεις να σημειώσετε τις ρηματικές φράσεις (ΡΦ).

Απάντηση:

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

- α') Η θεατρική παράσταση ολοκληρώθηκε (ΡΦ).
 β') Ο άνεμος παρέσυρε τα σκηνικά του έργου(ΡΦ).
 γ') Τον κινηματογράφο τον θεωρούσε πολύ εύκολο (ΡΦ).
 δ') Ο θεατής πλήρωσε το εισιτήριό του (ΡΦ).
 ε') Η σχολική παράσταση θα πραγματοποιηθεί στο θεατράκι του Δήμου (ΡΦ).
 στ') Τα γυρίσματα μιας ταινίας είναι ιδιαίτερα κοπιαστικά και δύσκολα (ΡΦ).
 ζ') Ο πατέρας μου είναι ηθοποιός (ΡΦ).
 η') Πότε θα ξεκινήσει επιτέλους (ΡΦ) το έργο;

2. Να συμπληρώσετε τα κενά της παρακάτω παραγράφου:

Απάντηση:

Τα παρεπόμενα του ρήματος

... *μορφές*. ... παρεπόμενα του ρήματος. ... *πρόσωπο*, ... *αριθμός*, .. *έγκλιση*,
 ... *φωνή*, ... *συζυγία*, ... *διάθεση*, ... *χρόνος* ... *ποιόν ενέργειας*. ...η *φωνή* ... *συζυγία*
 ... *μορφή του ρήματος*, ... η *διάθεση* ...*σημασία*.

3. Να ... και είμαι).

κατοικεί - λάμπει - ξέρει - ν' ανακατευτεί - φοβάται, - έχει συνηθίσει. - να χώνεται- έχουν πηγάσει - γελοιοποιούνται - αποτυχαίνει, κάνει - αποκαλύπτεται, - καταλήγει

<i>Συζυγία</i>	<i>Φωνή</i>
2η	ενεργητική
1η	ενεργητική
1η	ενεργητική
1η	παθητική
2η	παθητική
1η	παθητική
1η	ενεργητική
2η	παθητική
1η	ενεργητική
1η	ενεργητική
1η	παθητική
1η	ενεργητική

4. Να βρείτε ... περιόδους:

Απάντηση:

α') Εργάζομαι - κάνω.

Εργάζομαι: Φωνή: παθητική / Διάθεση: ενεργητική || κάνω: Φωνή: ενεργητική / Διάθεση: ενεργητική

β') περιποιήθηκαν - ετοίμασαν

περιποιήθηκαν: Φωνή: παθητική / Διάθεση: ενεργητική || ετοίμασαν: Φωνή: ενεργητική / Διάθεση: ενεργητική

γ') Δανείστηκε - θα ξεπληρώσει

Δανείστηκε: Φωνή: παθητική / Διάθεση: ενεργητική || θα ξεπληρώσει: Φωνή: ενεργητική / Διάθεση: ενεργητική

δ') Κόπηκε - ξυριζόταν - μπορούσε να σταματήσει

Κόπηκε: Φωνή: παθητική / Διάθεση: μέση || ξυριζόταν: Φωνή: παθητική / Διάθεση: μέση || μπορούσε: Φωνή: ενεργητική / Διάθεση: ενεργητική || να σταματήσει: Φωνή: ενεργητική / Διάθεση: ενεργητική

ε') καταστράφηκαν

καταστράφηκαν: Φωνή: παθητική / Διάθεση: παθητική

στ') καταστρέφονται

καταστρέφονται: Φωνή: παθητική / Διάθεση: μέση

ζ') ξερίζωσε - έριξε

ξερίζωσε: Φωνή: ενεργητική / Διάθεση: ενεργητική || έριξε: Φωνή: ενεργητική / Διάθεση: ενεργητική

η') αναπαύεται

αναπαύεται: Φωνή: παθητική / Διάθεση: ουδέτερη

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

5. Να βρείτε ... των ρημάτων:

Απάντηση:

<i>Διάθεση</i>	<i>Φωνή</i>
ενεργητική	ενεργητική
ενεργητική	παθητική
μέση	παθητική
ενεργητική	ενεργητική
ενεργητική	ενεργητική
ουδέτερη	παθητική
παθητική	ενεργητική
ενεργητική	παθητική
μέση	παθητική
ουδέτερη	ενεργητική
παθητική	παθητική
ενεργητική	ενεργητική

6. Να συνθέσετε ..., αφοσιώνομαι.

Απάντηση:

Χθες **προφασίστηκα** τον άρρωστο, για να μην πάω σχολείο.

Η Λίβερπουλ **προηγείται** της Τσέλσι με 3-1.

Μου **είχες υποσχεθεί** βοήθεια με τα μαθήματα!

Στο εξής **θα συναναστρέφομαι** μόνο ειλικρινείς ανθρώπους.

Η Σταυρούλα **έχει αφοσιωθεί** με πάθος στις καλές τέχνες.

7. Στις παρακάτω προτάσεις φωνή του ρήματος.

α') Το νερό της βροχής **γέμισε** το υπόγειο. (ενεργητ.)

Το υπόγειο **γέμισε** από το νερό της βροχής. (παθητ.)

β') Η Σοφία **έβαψε** τα ρούχα στο πλύσιμο. (ενεργητ.)

Τα ρούχα **έβαψαν** στο πλύσιμό τους από τη Σοφία. (παθητ.)

γ') Ο καφές **έκοψε** από το πολύ βράσιμο. (παθητ.)

Το πολύ βράσιμο **έκοψε** τον καφέ. (ενεργητ.)

δ') Οι δύο χώρες **έκλεισαν** τη συμφωνία με ικανοποίηση. (ενεργητ.)

Η συμφωνία **έκλεισε** με ικανοποίηση από τις δύο χώρες. (παθητ.)

ε') Η Μαρία **χτύπησε** από ένα αυτοκίνητο. (παθητ.)

Ένα αυτοκίνητο **χτύπησε** τη Μαρία. (ενεργητ.)

στ') Η άνοδος της θερμοκρασίας **έλιωσε** τους πάγους. (ενεργητ.)

Οι πάγοι **έλιωσαν** από την άνοδο της θερμοκρασίας. (παθητ.)

ζ') Η σύγκρουση **γύρισε** το πόδι του. (ενεργητ.)

Το πόδι του **γύρισε** εξαιτίας της σύγκρουσης. (παθητ.)

8. Να γράψετε .. της επιλογής σας.

Απάντηση:

α') Είχα διαβάσει / διάβασα ένα ενδιαφέρον βιβλίο.

β') Ήμουν / είχα υπάρξει μέλος του θεατρικού συλλόγου και συμμετείχα / είχα συμμετάσχει σε όλες τις παραστάσεις.

γ') Οι καθηγητές έπαιρναν / πήραν θέση μπροστά ή ανάμεσά μας.

δ') Ο διευθυντής πλησίασε / είχε πλησιάσει στο μικρόφωνο και έδωσε / έδινε οδηγίες.

ε') Είχαμε πάρει / πήραμε το σύνθημα και είχαμε μπει / μπήκαμε στις τάξεις.

στ') Ο γυμναστής επέβαλλε / επέβαλε την τάξη.

ζ') Ξεκινούσε / ξεκίνησε η πρώτη ώρα.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

9. Να βρείτε ... του πίνακα:

Φωνή	Συζυγία	Τάξη
ενεργητική	2η	1η
παθητική	1η	–
παθητική	1η	–
ενεργητική	2η	2η
ενεργητική	1η	–
παθητική	2η	2η
ενεργητική	2η	1η
ενεργητική	2η	1η
παθητική	2η	2η
παθητική	2η	1η
παθητική	1η	–
παθητική	1η	–
ενεργητική	1η	–
παθητική	1η	–
ενεργητική	2η	1η

10. Να μεταφέρετε ... σας ζητείται.

Παρατατικός	Αόριστος	Υπερσυντέλικος
λούζονταν	λούστηκαν	είχαν λουστεί
διψούσα	δίψασα	είχα διψάσει
χαλάρωνες	χαλάρωσες	είχες χαλαρώσει
πεινούσα	πείνασα	είχα πεινάσει
μελετούσα	μελέτησα	είχα μελετήσει
λύγιζε	λύγισε	είχε λυγίσει
αιμορραγούσαν	αιμορράγησαν	είχαν αιμορραγήσει
ξεντύνονταν	ξεντύθηκαν	είχαν ξεντυθεί
έτρεχες	έτρεξες	είχες τρέξει
χαλάρωναν	χαλάρωσαν	είχαν χαλαρώσει
κυριευόμουν	κυριεύτηκα	είχα κυριευτεί
συμφωνούσαν	συμφώνησαν	είχαν συμφωνήσει

11. Να μεταφέρετε τα ρήματα της πρώτης στήλης στο ίδιο πρόσωπο του χρόνου που σας ζητείται.

ρήμα	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
βγαίνω	βγήκα	έχω βγει	είχα βγει
διαμαρτύρομαι	διαμαρτυρήθηκα	έχω διαμαρτυρηθεί	είχα διαμαρτυρηθεί
βλέπουν	είδαν	έχουν δει	είχαν δει
σφάλεις	έσφαλες	έχεις σφάλει	είχες σφάλει
μελετά	μελέτησε	έχει μελετήσει	είχε μελετήσει
ενημερώνεις	ενημέρωσες	έχεις ενημερώσει	είχες ενημερώσει
διαφωνείς	διαφώνησες	έχεις διαφωνήσει	είχες διαφωνήσει
αδιαφορούν	αδιαφόρησαν	έχουν αδιαφορήσει	είχαν αδιαφορήσει
επικοινωνείς	επικοινωνήσες	έχεις επικοινωνήσει	είχες επικοινωνήσει
χαλαρώνετε	χαλαρώσατε	έχετε χαλαρώσει	είχατε χαλαρώσει
επιμένουν	επέμειναν	έχουν επιμείνει	είχαν επιμείνει
συμφωνούν	συμφώνησαν	έχουν συμφωνήσει	είχαν συμφωνήσει

12. Να ... ιστορία στο χθες.

Ήταν - ξύπνησαν - ασθενούσε - φοβόταν - ήταν - ήταν -
 - διαδόθηκε - ήταν - μετέφεραν - ανήκαν - Ζούσαν -
 - διαβεβαίωσε - θα έκανε ό,τι μπορεί.⁹ - μπορούσε - ήταν -, έστειλε - φώναξε
 - έλεγαν - ήταν. - βοήθησε - έκανε -

13. Να ... αύριο.

Θα είναι - θα τον ξυπνήσουν - θα ασθενεί - θα φοβηθεί - θα είναι - θα είναι
 -
 - θα διαδοθεί - θα είναι - θα μεταφέρουν - θα ανήκουν - Θα ζουν -.

⁹ Αυτός ο τύπος του **μπορεί** είναι *υποτακτική* (χωρίς **να** ή **αν** ή **ας**): η πρόταση «ό,τι **μπορεί**» σημαίνει «ό,τι **κι αν μπορεί**». Συγκρίνετε με την εξής πρόταση: Θα συμφωνήσω με ό,τι **πει**.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

- θα διαβεβαιώσει - θα κάνει ό,τι μπορεί.¹⁰ - θα μπορέσει - θα είναι - θα στείλει - θα φωνάξει - θα λένε - θα είναι.

14. Να μεταφέρετε ... στις στήλες.

συντελεσμένοι χρόνοι		
Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος	Συντελεσμένος Μέλλοντας
έχω δανειστεί	είχα δανειστεί	θα έχω δανειστεί
έχω υποκριθεί	είχα υποκριθεί	θα έχω υποκριθεί
έχω χτενιστεί	είχα χτενιστεί	θα έχω χτενιστεί
έχω κοιτάξει	είχα κοιτάξει	θα έχω κοιτάξει
έχω μελετήσει	είχα μελετήσει	θα έχω μελετήσει
έχω βαρεθεί	είχα βαρεθεί	θα έχω βαρεθεί
έχω σκεφτεί	είχα σκεφτεί	θα έχω σκεφτεί
έχω πείσει	είχα πείσει	θα έχω πείσει
έχω απαλλάξει	είχα απαλλάξει	θα έχω απαλλάξει
έχω μπερδευτεί	είχα μπερδευτεί	θα έχω μπερδευτεί
έχω καεί	είχα καεί	θα έχω καεί
έχω συμφωνήσει	είχα συμφωνήσει	θα έχω συμφωνήσει

15. Να γράψετε ...συνοπτικό:

α') Δανείστηκα - Δανειζόμουν

β') είχε καλλιεργήσει - καλλιεργούσε

γ') είχαν ξεκινήσει - ξεκινούσαν

δ') είπε - έχει βλάψει - κατηγόρησαν. - έλεγε - βλάπτει - κατηγορούσαν.

ε') υπάκουσαν - άνοιξαν - έδωσε. / υπάκουαν - άνοιγαν - έδινε.

στ') Θα τον έχει κυριεύσει Θα τον κυριεύει

ζ') φόρεσε φορούσε

16. Στις προτάσεις ..(Κ).

Απάντηση:

α') Ο θεός (Υ) μου είναι αρχιτέκτονας (Κ).

¹⁰ Δείτε την υποσημείωση προηγούμενης.

- β') Η Εύα (Υ) έγινε δασκάλα (Κ).
γ') Η Σοφία (Υ) ευχαριστημένη (Κ).
δ') Η μητέρα (Υ) προβληματισμένη (Κ).
ε') Ο Ιωάννης (Υ) Ιωάννου¹¹ παρέμεινε υπουργός (Κ).
στ') Η παράσταση (Υ) πετυχημένη (Κ).
ζ') Ο Θανάσης (Υ) γιατρός (Κ).
η') Ο Γιάννης (Υ) δήμαρχος (Κ).
θ') Το σπίτι (Υ) ερείπιο (Κ).
ι') Ο αδελφός (Υ) Κώστας (Κ).
ια') Ο Ηρόδοτος (Υ) «πατέρας της ιστορίας» (Κ).¹²

17. Με τα ρήματα ... άλλη όχι.

είμαι:

Η Άννα **ήταν** καταχαρούμενη. **συνδεδειγμένο**

Η Άννα **ήταν** στη γιορτή. **μη συνδεδειγμένο**

φαίνομαι:

Ο αγώνας μου **φάνηκε** ενδιαφέρων. **συνδεδειγμένο**

Ο Πέτρος **φάνηκε** στη γωνία του δρόμου. **μη συνδεδειγμένο**

γίνομαι:

Η κατάσταση **είχε γίνει** ανυπόφορη. **συνδεδειγμένο**

Πότε **είχε γίνει** η ναυμαχία της Σαλαμίνας; **μη συνδεδειγμένο**

γεννιέμαι:

Η Αναστασία **γεννήθηκε** υπέρβαρη. **συνδεδειγμένο**

Η Αναστασία **γεννήθηκε** στην Αθήνα. **μη συνδεδειγμένο**

18. Στις παρακάτω προτάσεις ..πότε όχι.

Απάντηση:

¹¹ Στα ονοματεπώνυμα, κύριος όρος της περίφρασης που σχηματίζουν θεωρείται το (βαφτιστικό) όνομα και δευτερεύων όρος (προσδιορισμός) θεωρείται το επώνυμο (επίθετο).

¹² Οι περιφράσεις που κλείνονται σε εισαγωγικά θεωρούνται ένας όρος / μία λέξη.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Συνδετικό ρήμα	Μη συνδετικό ρήμα
✓	
	✓
✓	
	✓
✓	
	✓
✓	
	✓
	✓
	✓
	✓
	✓

19. Ποια ... πίνακα που ακολουθεί;

Πρόθημα	Επίθημα
συν-	-ίζω
—	-εύω
—	-ομαι
—	-ω
ανά-	-άζω
—	-ίζω
προ-	-αίνω
—	-ομαι
διά-	-άζω
—	-ω
—	-αίνω

20. Να σχηματίσετε ρήματα ... θέμα τους:

παράγωγα ρήματα
κλαψουρίζω
μασουλώ
φεγγίζω
ψαχουλεύω

21. Να σχηματίσετε ... που ακολουθούν:

:

<i>παράγωγα ρήματα</i>
ξανθαίνω
παγιδεύω
λειαίνω
λαδώνω
σπουδάζω
αραδιάζω
φτερουγίζω
στρατοπεδεύω

22. Να ... ρήματα που

ακολουθούν:

<i>πρωτότυπα ονόματα</i>
βυθός
άνθος
σκούρος
αραιός
δίκαιος
ζητιάνος
τρέλα
εφόδιο
αηδία
αστυνομία

23. Να σχηματίσετε .. λέξεις:

<i>παράγωγα ρήματα</i>
καλημερίζω
καληνυχτίζω
τριγυρίζω
συχνάζω
κοντεύω
παραμερίζω
νιαουρίζω
χαμηλώνω
χωρίζω
σαραντίζω, σαρανταρίζω
καλωσορίζω

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

:

<i>ανακατεύω, ανακατώνω</i>
<i>γαβγίζω</i>
<i>σιμώνω</i>
<i>αλαργεύω</i>
<i>αγναντεύω</i>

24. Να μιμηθείτε ...που παράγονται από αυτές.

<i>φωνές ζώων</i>	<i>παράγωγα ρήματα</i>
<i>κα-κα</i>	<i>κακαρίζω</i>
<i>μπε</i>	<i>βελάζω</i>
<i>κρα</i>	<i>κρώζω, κράζω</i>
<i>κοάξ</i>	<i>κοάζω</i>
<i>γαβ</i>	<i>γαβγίζω</i>
<i>νιάου</i>	<i>νιαουρίζω</i>
<i>μου</i>	<i>μουγκανίζω, μουγκρίζω</i>

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

1^ο Κριτήριο Αξιολόγησης (Γλώσσα)

1. Να συντάξετε ... σε 250 λέξεις.

Το παραμύθι αυτό επιχειρεί να ερμηνεύσει την παρουσία στον ουρανό, καθώς και την ταυτότητα της Πούλιας και του Αυγερινού: είναι το ίδιο ουράνιο σώμα (ο πλανήτης Αφροδίτη), που εμφανίζεται το βράδυ ως Πούλια και το πρωί ως Αυγερινός. Οι δύο ονομασίες αξιοποιούνται από τον λαϊκό αφηγητή ως ονόματα δύο ετεροθαλών αδελφιών, πριγκιπόπουλων, που έπειτα από μια συγκινητική ιστορία καταδίωξης ανεβαίνουν στον ουρανό και μετατρέπονται σε φωτεινό αστέρι. Η παραμυθική αφήγηση χρησιμοποιεί τα βασικά τυπικά στοιχεία του παραμυθιού: το θέμα της κακιάς μητριάς, το μοτίβο της μαγικής μεταμόρφωσης και το αίσιο τέλος.

Η ορφανή από μητέρα Πούλια κινδυνεύει να δολοφονηθεί από τη νέα σύζυγο του βασιλιά πατέρα της. Ο μόνος που της συμπαραστέκεται και την προστατεύει είναι ο ετεροθαλής αδελφός της, ο Αυγερινός. Με αφορμή το χτένισμα της Πούλιας

από την κακιά μητριά-βασιλίτσα, και έπειτα από τις συμβουλές που δίνει το πουλί-φίλος της Πούλιας, τα δύο αδέρφια κατορθώνουν να απαλλαγούν από την καταδίωξη της μητέρας του Αυγερινού: βρίσκουν καταφύγιο σε ένα δάσος, αφού πρώτα εξουδετερώσουν τον κίνδυνο της βασιλίτσας που τα κυνηγά. Όμως το αγόρι, παρακούντας την Πούλια από υπερβολική επιπολαιότητα, μεταμορφώνεται με μαγικό τρόπο σε αρνί μέσα στο δάσος. Τότε ένα ξένο, περαστικό πριγκιπόπουλο διασώζει την τρομαγμένη Πούλια και την παντρεύεται.

Ωστόσο, στο γαμήλιο τραπέζι προσφέρεται ως δείπνο το αρνί-Αυγερινός. Συντετριμμένη η Πούλια, όταν το αντιλαμβάνεται, θάβει τα κόκαλά του. Στο σημείο της ταφής φυτρώνει τότε μια ροδιά-μεταμόρφωση του Αυγερινού, που προσκαλεί την Πούλια να τη συνοδεύσει στον ουρανό καθώς το δέντρο θα ψηλώνει. Εκείνη δέχεται, γλιτώνοντας έτσι και από τους κακούς πεθερούς της, και τα δύο αδέρφια φωτίζουν από τότε αγαπημένα, ενωμένα και ασφαλή τον ουρανό.

(αριθμός λέξεων: 267)

2. Αφού ... ζητά κάθε φορά ο τίτλος.

ΡΗΜΑΤΑ ΜΗ ΣΥΝΔΕΤΙΚΑ: ζούσε, αρρώστησε, πέθανε, έκλαψε, πέρασε, ξαναπαντρεύτηκε, ζήλευε, μάλωνε, απέκτησε, υπεραγαπούσε, υπερασπιζόταν, αποφάσισε, να σκοτώσει, να πάρει, άκουσε, έτρεξε, να προλάβει, στενοχωρήθηκε, άρχισε, να κλαίει, συμβούλεψε, έκανε, έλεγε, θα πάθαινε, είπε, θα λούζει, θα δένει, θα έρθει, θα πάρει, θα κυνηγήσεις, να πάρεις, (όταν) τρέξει, έλουζε, πήρε, να τρέχει, να γυρίσουν, θα έπαιρνε, συνέχισαν, να τρέχουν, έριξαν, έγινε, κατάφερε, να περάσει, έγιναν, έμεινε, να κοιτάζει, να φεύγει, κάθισαν, να ξεκουραστούν, έσκυψε, να πιει, είχε κάνει, μην πιεις, διψούσε, μεταμορφώθηκε, προχώρησε, έφτασε, ανέβηκε, περνούσε, είδε, παρακάλεσε, να κατέβει, κατέβαινε, γύρισε, να βοηθήσει, ζήτησε, να φέρει, πήγε, κάθισε, είχε ανεβεί, έβαλε, κοσκίνιζε, έπεφτε, έτρωγε, πρόσεξε, φώναξε, να μη(ν) τρώει, συνέχισε, ξαναφώναξε, άκουγε, κατέβηκε, να τη βοηθήσει, εμφανίστηκε, είχε κρυφτεί, άρπαξε, να παντρευτεί, δέχτηκε, στήθηκε, σερβιρίστηκε, είχε, κατάλαβε, μάζεψε, έθαψε, φύτρωσε, αγκάλιασε, έπεσε, έλα, να ψηλώνει, έφτασε, ζουν, μπορεί, να πειράξει.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ΡΗΜΑΤΑ ΣΥΝΔΕΤΙΚΑ: ήταν, ονόμασε, μιλούσε, θα γίνεις.

Ρήματα που εκφράζουν δράση: ξαναπαντρεύτηκε, μάλωνε, απέκτησε, ονόμασε, υπερασπιζόταν, άκουσε, μιλούσε, έτρεξε, να προλάβει, άρχισε, συμβούλεψε, έκανε, έλεγε, είπε, θα λούζει, θα δένει, θα έρθει, θα πάρει, θα κυνηγήσεις, να πάρεις, (όταν) τρέξει, φρόντισε, να έχεις, θα ρίξεις, θα τρέχεις, έλουζε, πήρε, να τρέχει, να γυρίσουν, θα έπαιρνε, συνέχισαν, να τρέχουν, έριξαν, έγινε, κατάφερε, να περάσει, έγιναν, έμεινε, να κοιτάζει, να φεύγει, κάθισαν, να ξεκουραστούν, έσκυψε, να πιει, είχε κάνει, μην πιεις, θα γίνεις, διψούσε, μεταμορφώθηκε, προχώρησε, έφτασε, ανέβηκε, περνούσε, είδε, παρακάλεσε, να κατέβει, κατέβαινε, γύρισε, να βοηθήσει, ζήτησε, να φέρει, πήγε, κάθισε, είχε ανεβεί, έβαλε, κοσκίνιζε, έπεφτε, έτρωγε, πρόσεξε, φώναξε, να μη(ν) τρώει, συνέχισε, ξαναφώναξε, άκουγε, κατέβηκε, να βοηθήσει, εμφανίστηκε, είχε κρυφτεί, άρπαξε, να παντρευτεί, δέχτηκε, στήθηκε, σερβιρίστηκε, είχε, μάζεψε, έθαψε, φύτρωσε, αγκάλιασε, έπεσε, έλα, να φύγουμε, να μένουμε, να ψηλώνει, έφτασε, ζουν, μπορεί, να πειράξει.

Ρήματα που εκφράζουν σκέψεις ή συναισθήματα: έκλαψε, ζήλευε, υπεραγαπούσε, αποφάσισε, να σκοτώσει, να πάρει, στενοχωρήθηκε, να κλαίει, φρόντισε, να έχεις, θα ρίξεις, θα τρέχεις, κατάλαβε, να φύγουμε, να μένουμε, μπορεί, να πειράξει.

Ρήματα ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ: ζούσε, αρρώστησε, πέθανε, έκλαψε, πέρασε, ζήλευε, μάλωνε, απέκτησε, ονόμασε, υπεραγαπούσε, αποφάσισε, να σκοτώσει, να πάρει, άκουσε, μιλούσε, έτρεξε, να προλάβει, άρχισε, να κλαίει, συμβούλεψε, έκανε, έλεγε, θα πάθαινε, είπε, θα λούζει, θα δένει, θα πάρει, θα κυνηγήσεις, να πάρεις, (όταν) τρέξει, φρόντισε, να έχεις, θα ρίξεις, θα τρέχεις, έλουζε, πήρε, να τρέχει, να γυρίσουν, θα έπαιρνε, συνέχισαν, να τρέχουν, έριξαν, κατάφερε, να περάσει, έμεινε, να κοιτάζει, να φεύγει, έσκυψε, να πιει, είχε κάνει, μην πιεις, διψούσε, προχώρησε, έφτασε, περνούσε, είδε, παρακάλεσε, να κατέβει, κατέβαινε, γύρισε, να βοηθήσει, ζήτησε, να φέρει, πήγε, κάθισε, είχε ανεβεί, κατέβηκε, έβαλε, κοσκίνιζε, έπεφτε, έτρωγε, πρόσεξε, φώναξε, να μη(ν) τρώει, συνέχισε, ξαναφώναξε, ανέβηκε, άκουγε, να βοηθήσει, άρπαξε, είχε, κατάλαβε, μάζεψε, έθαψε, φύτρωσε, αγκάλιασε, έπεσε, να φύγουμε, να μένουμε, να ψηλώνει, έφτασε, ζουν, μπορεί, να πειράξει.

Ρήματα ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ: ξαναπαντρεύτηκε, υπερασπιζόταν, στενοχωρήθηκε, να ξεκουραστούν, έγινε, έγιναν, θα γίνεις μεταμορφώθηκε, κάθισαν, κάθισε, εμφανίστηκε, είχε κρυφτεί, να παντρευτεί, δέχτηκε, στήθηκε, σερβιρίστηκε, θα έρθει,

έλα.

ΣΥΖΥΓΙΕΣ Ρημάτων

Α' Συζυγία: αρρώστησε, πέθανε, έκλαψε, ξαναπαντρεύτηκε, ζήλευε, μάλωνε, ονόμασε, υπερασπιζόταν, αποφάσισε, να σκοτώσει, να πάρει, άκουσε, έτρεξε, να προλάβει, άρχισε, να κλαίει, συμβούλεψε, έκανε, έλεγε, θα πάθαινε, είπε, θα λούζει, θα δένει, θα έρθει, θα πάρει, να πάρεις, (όταν) τρέξει, φρόντισε, να έχεις, θα ρίξεις, θα τρέχεις, έλουζε, πήρε, να τρέχει, να γυρίσουν, θα έπαιρνε, συνέχισαν, να τρέχουν, έριξαν, έγινε, κατάφερε, έγιναν, έμεινε, να κοιτάζει, να φεύγει, κάθισαν, να ξεκουραστούν, έσκυψε, να πει, είχε κάνει, μην πεις, θα γίνεις, μεταμορφώθηκε, έφτασε, ανέβηκε, είδε, να κατέβει, κατέβαινε, γύρισε, να φέρει, πήγε, κάθισε, είχε ανεβεί, έβαλε, κοσκίνιζε, έπεφτε, έτρωγε, πρόσεξε, φώναξε, να μη(ν) τρώει, συνέχισε, ξαναφώναξε, άκουγε, κατέβηκε, εμφανίστηκε, είχε κρυφτεί, άρπαξε, να παντρευτεί, δέχτηκε, στήθηκε, σεβριρίστηκε, είχε, κατάλαβε, μάζεψε, έθαψε, φύτρωσε, αγκάλιασε, έπεσε, έλα, να φύγουμε, να μένουμε, να ψηλώνει, έφτασε, να πειράξει.

Β' Συζυγία:

- **α' τάξη:** πέρασε, απέκτησε, υπεραγαπούσε, μιλούσε, θα κυνηγήσεις, να περάσει, διψούσε, προχώρησε, περνούσε, παρακάλεσε, να βοηθήσει, ζήτησε.
- **β' τάξη:** ζούσε, στενοχωρήθηκε, ζουν, μπορεί.

ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ Ρημάτων

ενεργητική: ζούσε, έκλαψε, πέρασε, ξαναπαντρεύτηκε, ζήλευε, μάλωνε, απέκτησε, ονόμασε, υπεραγαπούσε, υπερασπιζόταν, αποφάσισε, να σκοτώσει, να πάρει, άκουσε, μιλούσε, έτρεξε, να προλάβει, άρχισε, να κλαίει, συμβούλεψε, έκανε, έλεγε, είπε, θα λούζει, θα δένει, θα έρθει, θα πάρει, θα κυνηγήσεις, να πάρεις, (όταν) τρέξει, φρόντισε, να έχεις, θα ρίξεις, θα τρέχεις, έλουζε, πήρε, να τρέχει, να γυρίσουν, θα έπαιρνε, συνέχισαν, να τρέχουν, έριξαν, κατάφερε, να περάσει, να κοιτάζει, να φεύγει, προχώρησε, έφτασε, ανέβηκε, περνούσε, είδε, παρακάλεσε, να κατέβει, κατέβαινε, γύρισε, να βοηθήσει, ζήτησε, να φέρει, πήγε, είχε ανεβεί, έβαλε, κοσκίνιζε, έτρωγε, πρόσεξε, φώναξε, να μη(ν) τρώει, συνέχισε, ξαναφώναξε, άκουγε, κατέβηκε, να βοηθήσει, άρπαξε, να παντρευτεί, δέχτηκε, είχε, κατάλαβε, μάζεψε, έθαψε, φύτρωσε, αγκάλιασε, έλα, να φύγουμε, να ψηλώνει, έφτασε, ζουν, μπορεί, να

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

πειράξει.

παθητική: αρρώστησε, πέθανε, στενοχωρήθηκε, θα πάθαινε, έγινε, έγιναν, μεταμορφώθηκε, έπεφτε, στήθηκε, σεβριρίστηκε, έπεσε.

μέση: να ξεκουραστούν, έσκυψε, να πιει, είχε κάνει, μην πεις, θα γίνεις, διψούσε, κάθισαν, κάθισε, εμφανίστηκε, είχε κρυφτεί.

ουδέτερη: ήταν, έμεινε, να μένουμε

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ Ρημάτων

παρελθόν: ζούσε, ήταν, αρρώστησε, πέθανε, έκλαψε, πέρασε, ξαναπαντρεύτηκε, ζήλευε, μάλωνε, απέκτησε, ονόμασε, υπεραγαπούσε, υπερασπιζόταν, αποφάσισε, άκουσε, μιλούσε, έτρεξε, στενοχωρήθηκε, άρχισε, συμβούλεψε, έκανε, έλεγε, θα πάθαινε, είπε, έλουζε, πήρε, θα έπαιρνε, συνέχισαν, έριξαν, έγινε, κατάφερε, έγιναν, έμεινε, κάθισαν, έσκυψε, είχε κάνει, διψούσε, μεταμορφώθηκε, προχώρησε, έφτασε, ανέβηκε, περνούσε, είδε, παρακάλεσε, κατέβαινε, γύρισε, ζήτησε, πήγε, κάθισε, είχε ανεβεί, έβαλε, κοσκίνιζε, έπεφτε, έτρωγε, πρόσεξε, φώναξε, συνέχισε, ξαναφώναξε, άκουγε, κατέβηκε, εμφανίστηκε, είχε κρυφτεί, άρπαξε, δέχτηκε, στήθηκε, σεβριρίστηκε, είχε, κατάλαβε, μάζεψε, έθαψε, φύτρωσε, αγκάλιασε, έπεσε, έφτασε.

παρόν: ζουν, μπορεί.

μέλλον: να σκοτώσει, να πάρει, να προλάβει, να κλαίει, θα λούζει, θα δένει, θα έρθει, θα πάρει, θα κυνηγήσεις, να πάρεις, (όταν) τρέξει, φρόντισε, να έχεις, θα ρίξεις, θα τρέχεις, να τρέχει, να γυρίσουν, να τρέχουν, να περάσει, να κοιτάζει, να φεύγει, να ξεκουραστούν, να πιει, μην πεις, θα γίνεις, να κατέβει, να βοηθήσει, να φέρει, να μη(ν) τρώει, να βοηθήσει, να παντρευτεί, έλα, να φύγουμε, να μένουμε, να ψηλώνει, να πειράξει.

ΠΟΙΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ Ρημάτων

μη συνοπτικό: ζούσε, ήταν, ζήλευε, μάλωνε, υπεραγαπούσε, υπερασπιζόταν, μιλούσε, να κλαίει, έκανε, έλεγε, θα πάθαινε, θα λούζει, θα δένει, να έχεις, θα τρέχεις, έλουζε, να τρέχει, θα έπαιρνε, να τρέχουν, να κοιτάζει, να φεύγει, διψούσε, περνούσε, κατέβαινε, κοσκίνιζε, έπεφτε, έτρωγε, να μη(ν) τρώει, άκουγε, είχε, να μένουμε, να ψηλώνει, ζουν, μπορεί.

συνοπτικό: αρρώστησε, πέθανε, έκλαψε, πέρασε, ξαναπαντρεύτηκε, απέκτησε,

ονόμασε, αποφάσισε, να σκοτώσει, να πάρει, άκουσε, έτρεξε, να προλάβει, στενοχωρήθηκε, άρχισε, συμβούλεψε, είπε, θα έρθει, θα πάρει, θα κυνηγήσεις, να πάρεις, (όταν) τρέξει, φρόντισε, θα ρίξεις, πήρε, να γυρίσουν, συνέχισαν, έριξαν, έγινε, κατάφερε, να περάσει, έγιναν, έμεινε, κάθισαν, να ξεκουραστούν, έσκυψε, να πει, μην πεις, θα γίνεις, μεταμορφώθηκε, προχώρησε, έφτασε, ανέβηκε, είδε, παρακάλεσε, να κατέβει, γύρισε, να βοηθήσει, ζήτησε, να φέρει, πήγε, κάθισε, έβαλε, πρόσεξε, φώναξε, συνέχισε, ξαναφώναξε, κατέβηκε, να βοηθήσει, εμφανίστηκε, άρπαξε, να παντρευτεί, δέχτηκε, στήθηκε, σεβριρίστηκε, κατάλαβε, μάζεψε, έθαψε, φύτρωσε, αγκάλιασε, έπεσες, έλα, να φύγουμε, έφτασε, να πειράξει.

συντελεσμένο: είχε κάνει, είχε ανεβεί, είχε κρυφτεί.

3. Να εντοπίσετε ... που προσδιορίζουν.

[το ρήμα κάθε πρότασης υπογραμμίζεται]:

- που (= η Πούλια: υποκείμενο) ήταν όμορφη και γλυκιά (2 κατηγορούμενα).
- κι ο βασιλιάς (υποκείμενο) ήταν κι αυτός απαρηγόρητος (κατηγορούμενο).
- αν και (αυτή = η γυναίκα: υποκείμενο, εννοείται) ήταν όμορφη (κατηγορούμενο).
- (αυτή = η γυναίκα: υποκείμενο, εννοείται) ήταν κακιά (κατηγορούμενο).
- που (= η βασίλισσα: υποκείμενο, εννοείται) το (αντικείμενο) ονόμασε Αυγερινό (κατηγορούμενο του αντικειμένου).
- Ο Αυγερινός (υποκείμενο) ήταν καλόκαρδος (κατηγορούμενο).
- που (αυτή = η Πούλια, υποκείμενο) μιλούσε μόνη της (επιρρηματικό κατηγορούμενο που εκφράζει τρόπο).
- γιατί θα γίνεις κι εσύ (υποκείμενο) πρόβατο (κατηγορούμενο)!
- (αυτή = η Πούλια: υποκείμενο, εννοείται) ήταν μόνη της και πολύ φοβισμένη (2 κατηγορούμενα).

4. Να γράψετε δύο συνώνυμα ..., άρπαξε.

ζούσε: υπήρχε, βασίλευε

καλόκαρδος: καλοκάγαθος, καλός

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

απαρηγόρητος: απελπισμένος, καταστενοχωρημένος

ο χρόνος: ο καιρός, (τα) χρόνια

όμορφη: ωραία, εμφανίσιμη

στενοχωρήθηκε: λυπήθηκε, πληγώθηκε

να σκοτώσει: να δολοφονήσει, να αφανίσει

φρόντισε: νοιάσου, προετοιμάσου

κατάφερε: μπόρεσε, κατόρθωσε

άρπαξε: αγκάλιασε, έπιασε

5. Πώς περιγράφεται ... μία παράγραφο (έως 100 λέξεις).

Ενδεικτική απάντηση:

Θεματική Περίοδος: Σύμφωνα με το κείμενο του παραμυθιού, η νέα γυναίκα του βασιλιά είχε ορισμένα θετικά χαρακτηριστικά, αλλά περισσότερα αρνητικά.

Λεπτομέρειες/Σχόλια:

α') *Εξωτερική περιγραφή (θετικά χαρακτηριστικά)*: ωραία εξωτερική εμφάνιση («όμορφη»).

β') *Εσωτερική περιγραφή (θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά)*: καλή μητέρα για τον δικό της γιο («απέκτησε κι αυτή ένα αγόρι,... τον υπεραγαπούσε»).

Αλλά: γενικά κακόψυχη («κακιά»), ζηλόφθονη («ζήλευε πάρα πολύ την Πούλια»), με άσχημη συμπεριφορά («συνέχεια τη μάλωνε»), υποκρίτρια, τέτοια φτάνει ακόμη και στον φόνο (φροντίζει τα μαλλιά της Πούλιας με σκοπό να τη σκοτώσει)· επίμονη (κυνηγούσε επίμονα τους δύο νέους για να πετύχει τον κακό σκοπό της).

Κατακλείδα: Συνολική εικόνα της νέας βασίλισσας: αντίθεση ανάμεσα στην εξωτερική ομορφιά και στην εσωτερική (ψυχική) ασχήμια.

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

2^ο Κριτήριο Αξιολόγησης (Γλώσσα-Λογοτεχνία)

Α'. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

1. Να αποδώσετε ... περίπου λέξεις.

Ο συγγραφέας αναφέρεται στη σχέση του με το βιβλίο. Ως αναγνώστης, καταργεί τα όρια του χρόνου και καλλιεργεί τη φαντασία του. Ως αγοραστής βιβλίων, κατακτά την παγκόσμια γνώση. Ως δωρητής τους, εκφράζει την αγάπη του στους άλλους. Ως δανειστής και δανειολήπτης βιβλίων, αισθάνεται ότι χαρίζει ζωή στα βιβλία. Τέλος, γράφει βιβλία από βαθιά υπαρξιακή ανάγκη.

(αριθμός λέξεων: 55)

2. α') Να γράψετε ... αλλιώςτικο, ψυχανεμίζομαι.

καταρρίπτω: γκρεμίζω, κατεδαφίζω, αποδομώ

οικουμένη: Γη, (τον) πλανήτη, (τον) κόσμο

να καταλάβει: να κατανοήσει, να συναισθανθεί, να νιώσει

χρήσιμα: επωφελώς, επάξια, αποδοτικά

αλλιώςτικο: διαφορετικό, άλλο

ψυχανεμίζομαι: αντιλαμβάνομαι, αισθάνομαι, γεύομαι

β') αγοράζω, ... παράγονται τα ρήματα;

αγοράζω < αγορά, έχω αγαπήσει < αγάπη, ξεκουραστούν < ξεκούραση.

γ') Να ...και να το καταγράψετε.

Με βιβλία συνοδεύω τα «Χρόνια Πολλά», το «Καλορίζικος», το «Να μας ζήσει», τα «Συγχαρητήρια».

δ') Να γράψετε ... λέξεις του κειμένου (με έντονα στοιχεία στο κείμενο):

παρελθόν, προσιτό, αγοράζω, έχω αγαπήσει, ξεκουραστούν, επίγειας.

παρελθόν: παρόν, μέλλον

προσιτό: απρόσιτο, απλησίαστο, απροσπέλαστο, άβατο

αγοράζω: πουλώ, εκποιώ

έχω αγαπήσει: έχω μισήσει, έχω αντιπαθήσει

ξεκουραστούν: κουραστούν, κοπιάσουν, μοχθήσουν, εξαντληθούν

επίγειας: γήινης, κοσμικής

ε') Να χωρίσετε ... χαρακτηρίζοντας τις προτάσεις ως κύριες ή δευτερεύουσες.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

– Προτάσεις 2ης παραγράφου («Αγοράζω βιβλία... στο παγκόσμιο αγαθό της γνώσης.»)

- «Αγοράζω βιβλία»: κύρια πρόταση
- «για να κάνω δικό μου τον κόσμο»: δευτερεύουσα πρόταση
- «Τον κόσμο των ιδεών, των μύθων, της επιστήμης, του ονείρου»: δευτερεύουσα πρόταση (λείπουν και εννοούνται οι όροι: «Για να κάνω δικό μου»)
- «Μέσα από τις τυπωμένες σελίδες νιώθω»: κύρια πρόταση
- «να ορίζω καλύτερα το γύρω χώρο, την οικουμένη, ολόκληρο το σύμπαν»: δευτερεύουσα πρόταση
- «Αγοράζοντας βιβλία, πλουτίζω σε εμπειρίες και ευαισθησία»: κύρια πρόταση
- «γίνομαι συμμετοχος στο παγκόσμιο αγαθό της γνώσης»: κύρια πρόταση

– Προτάσεις 5ης παραγράφου («Γράφω βιβλία για να ζήσω... Γράφω, γιατί μονάχα έτσι υπάρχω.»):

- «Γράφω βιβλία»: κύρια πρόταση
- «για να ζήσω»: δευτερεύουσα πρόταση
- «Ερμηνεύω με δικό μου τρόπο τα περασμένα»: κύρια πρόταση
- «βλέπω με μάτι αλλιώς»: κύρια πρόταση
- «ό,τι γίνεται»: δευτερεύουσα πρόταση
- «(ή) δε γίνεται»: δευτερεύουσα πρόταση
- «ψυχανεμίζομαι λίγα»: κύρια πρόταση
- «απ' όσα η ζωή μου δε θα προφτάσει»: δευτερεύουσα πρόταση
- «Γράφω»: κύρια πρόταση
- «γιατί έχω την αυταπάτη»: δευτερεύουσα πρόταση
- «πως είμαι ένας μικρός θεός»: δευτερεύουσα πρόταση
- «παίρνω αφορμή από το τίποτα»: κύρια πρόταση
- «(και) ανασταίνω ζωές»: κύρια πρόταση
- «πιάνω στα χέρια μου μολύβι»: κύρια πρόταση
- «(και) στήνω ένα χάρτινο σύμπαν αληθινό»: κύρια πρόταση
- «Γράφω»: κύρια πρόταση
- «γιατί μονάχα έτσι υπάρχω»: δευτερεύουσα πρόταση

3. Να γράψετε στο ... σε 200 περίπου λέξεις.**Ενδεικτική απάντηση:**

Ημερομηνία: Τρίτη, 14 Σεπτεμβρίου 2021

Προσφώνηση: Αγαπητό μου ημερολόγιο / Αγαπημένε φίλε,...

Πρόλογος (θέμα και θέση): Ανάγνωση ενδιαφέροντος βιβλίου: χρόνος και τόπος ανάγνωσης, όνομα συγγραφέα, τίτλος και θέμα/υπόθεση του βιβλίου (σύντομα), γενική εντύπωση/συναίσθημα (σύντομα): υπέροχο, γοητευτικό,...

Κύριο Μέρος:

– 1η παράγραφος (περιεχόμενο του βιβλίου): είδος βιβλίου, θέμα και υπόθεση (αναλυτικά), π.χ.: (α') μυθιστόρημα: κεντρικοί και δευτερεύοντες ήρωες, πλοκή-εξέλιξη της υπόθεσης, κατάληξη, ... / (β') ποιητική συλλογή: συγκεκριμένη δομή του βιβλίου, θεματολογία των ποιημάτων, μορφή (στιχουργία), σχόλια για τη γλώσσα και το ύφος του ποιητή, ... / (γ') επιστημονικό βιβλίο: είδος επιστήμης, θέματα, σημαντικές γνώσεις/πληροφορίες, σχόλια για τη γλώσσα του συγγραφέα, ...

– 2η παράγραφος (εντυπώσεις και συναισθήματα): διασκεδαστικό, ψυχαγωγικό, μορφωτικό, ενδιαφέρον, συγκινητικό, συναρπαστικό, ...

Επίλογος (η αξία του βιβλίου): Αξίζει να το διαβάσουν όλοι, ... σκέφτομαι να το ξαναδιαβάσω, ... / Τα βιβλία ανοίγουν ορίζοντες, ... μας καλλιεργούν συναισθηματικά, ...

Αποφώνηση: Τώρα πρέπει να ξεκουραστώ κι εγώ. Καληνύχτα, φίλε / Θα τα ξαναπούμε σύντομα, ...

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Β΄. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:**1. Το απόσπασμα χωρίζεται ... το περιεχόμενό τους.****Πλαγιότιτλοι:****Α΄ ενότητα: «Η μόλυνση της Κενγκά από την πετρελαιοκηλίδα».****Β΄ ενότητα: «Η απέλπιδα προσπάθεια της Κενγκά να σωθεί και το άδοξο τέλος της».**

Α΄ ενότητα: «Η μόλυνση της Κενγκά από την πετρελαιοκηλίδα»: «Η Κενγκά άνοιξε τις φτερούγες για να πετάξει,... ήταν το να πεθάνει από την πείνα».

Η γλαροπούλα Κενγκά παγιδεύεται σε μια θαλάσσια πετρελαιοκηλίδα και κινδυνεύει να φαγωθεί από μεγάλα ψάρια ή να πεθάνει αργά και βασανιστικά από ασφυξία. Οι άλλοι γλάροι δεν τη βοηθούν, γιατί απαγορεύεται η παρουσία τους στον θάνατο συντρόφου τους. Γεμάτη απόγνωση, καταριέται τους ανθρώπους που ρυπαίνουν τις θάλασσες και προτιμά να την κατασπαράξει ένα κήτος παρά να πεθάνει από ασφυξία.

(αριθμός λέξεων: 59)

Β΄ ενότητα: «Η απέλπιδα προσπάθεια της Κενγκά να σωθεί και το άδοξο τέλος της»: «Μπροστά στην εφιαλτική προοπτική ενός αργού θανάτου,... Τις φτερούγες της δεν μπορούσε πια ούτε να τις κουνήσει».

Με την ελπίδα ότι ο ήλιος μπορεί να λιώσει το πετρέλαιο στα φτερά της όπως κάποτε είχε λιώσει το κερί στις φτερούγες του Ικάρου, η Κενγκά κατορθώνει με πολύ κόπο να πετάξει ψηλά, πάνω από το λιμάνι του Αμβούργου. Χωρίς να καθαριστεί εντελώς, εξακολουθεί να πετάει χάνοντας συνεχώς δυνάμεις, ώσπου δεν μπορεί πια να κουνήσει καθόλου τα φτερά της.

(αριθμός λέξεων: 59)

2. α') Ο συγγραφέας, ... από αυτούς και να εξηγήσετε τη σημασία τους σύντομα.

Τρεις χαρακτηριστικοί συνδυασμοί επιθέτων και ουσιαστικών που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας προκειμένου να αποδώσει την πετρελαιοκηλίδα είναι: «παχύρρευστη κηλίδα», «μαύρη μάστιγα», «ουσία παχύρρευστη και μολυσματική».

Με τον πρώτο και τον τελευταίο συνδυασμό ο συγγραφέας αποδίδει κυριολεκτικά και ρεαλιστικά τη σύσταση της πετρελαιοκηλίδας. Ειδικότερα, με το επίθετο «παχύρρευστος» τονίζει τη διαφορά του πετρελαίου από το λεπτόρρευστο, διάφανο θαλασσινό νερό, ενώ με το επίθετο «μολυσματικός» επισημαίνει τον κίνδυνο για το φυσικό περιβάλλον και την υγεία από τη ρύπανση των θαλασσών. Με τη μεταφορά «μαύρη μάστιγα» ο συγγραφέας δείχνει εντονότερα πόσο απειλητική είναι η θαλάσσια μόλυνση και πόσο μεγάλη έκταση έχει πάρει στις μέρες μας. Απώτερος σκοπός του είναι να μας ευαισθητοποιήσει και να μας κινητοποιήσει μπροστά στο οξύ πρόβλημα της μόλυνσης του περιβάλλοντος, που απειλεί τη διατήρηση της ζωής στον πλανήτη.

β') Με βάση τον ... στοιχεία τα οποία σας δίνονται ..... από τον πίνακα.

Απάντηση:

<i>χρονική ακολουθία</i>	<i>συναίσθημα</i>	<i>σκέψη</i>	<i>περιστατικό</i>
1	θλίψη για τους άλλους γλάρους	ανάμνηση του νόμου των γλάρων	το πετρέλαιο έφραζε όλους τους πόρους των γλάρων
2	αγανάκτηση για τους ανθρώπους	ευχή για γρήγορο και βίαιο θάνατο	τα καράβια σκόρπιζαν στη θάλασσα μια παχύρρευστη και μολυσματική ουσία
3	ελπίδα σωτηρίας	ανάμνηση της ιστορίας του Ικάρου	η Κενγκά μπορούσε να ανοίξει τις φτερούγες της

3. Μπορείτε να επιλέξετε το ένα από τα δύο επόμενα θέματα:

α') Προσπαθήστε να δώσετε ... (80 λέξεις).

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Θεματική Περίοδος: Παρά την εξάντληση και τη στιγμιαία απόγνωση της, η Κενγκά δεν απελπίστηκε εντελώς.

Λεπτομέρειες/Σχόλια:

– κατέβασμα στο έδαφος, εύρεση μικρών κλαδιών, επίμονο και προσεκτικό ζύσιμο, πλήρες καθάρισμα της ουράς και των φτερών.

– νέα δοκιμή για πέταγμα: αρχικά ακανόνιστο, κοπιαστικό· σιγά σιγά καλύτερο.

– αναζήτηση και εύρεση τροφής: προσεκτικό βούτηγμα σε καθαρά νερά της θάλασσας για να βρει μικρά ψάρια· ξεκούραση.

– τέλος: ελεύθερη, άνετη πτήση, συνάντηση με άλλους γλάρους· ανακούφιση και χαρά.

Κατακλείδα: Ευτυχώς, ύστερα από τη μεγάλη ταλαιπωρία της και τον σοβαρό κίνδυνο που διέτρεξε, η Κενγκά σώθηκε· θα σωθούν όμως τα άλλα πλάσματα της φύσης και το περιβάλλον από την ανθρώπινη απερισκεψία;

β') Να εκθέσετε ... η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.

Ενδεικτική απάντηση:

Πρόλογος: Πολλοί οι τρόποι με τους οποίους συντελείται η καταστροφή του περιβάλλοντος, και ειδικά των θαλασσών. Αρνητικές επιπτώσεις και κίνδυνοι για το περιβάλλον και τη διατήρηση της ζωής στη Γη (σύντομα).

Κύριο Μέρος:

– 1η παράγραφος (καταστροφή του περιβάλλοντος γενικά): ατμοσφαιρική ρύπανση, «φαινόμενο του θερμοκηπίου» ← βιομηχανικοί αέριοι ρύποι, καυσαέρια αυτοκινήτων,... // ερήμωση της γης ← υπερβολική υλοτόμηση, επιπτώσεις από την υπερθέρμανση του πλανήτη (ξηρασία) λόγω του «φαινομένου του θερμοκηπίου», άνοδος της στάθμης της θάλασσας από το λιώσιμο των πάγων, μόλυνση των ποταμών από τα αστικά λύματα,... // ρύπανση και μόλυνση των αστικών κέντρων: ηχορύπανση, απορρίμματα, ανθυγιεινή διαβίωση,... (αναλυτικά).

– 2η παράγραφος (καταστροφή των θαλασσών): ρύπανση από ατυχήματα (πετρελαιοκηλίδες), υπεραλίευση και ελάττωση-εξαφάνιση πολλών θαλάσσιων ειδών ζωής, μόλυνση των ακτών από τουριστικές εγκαταστάσεις και απορρίμματα,... (αναλυτικά).

– 3η παράγραφος (κίνδυνοι για το περιβάλλον και τη ζωή): υποβάθμιση της φύσης, υπονόμηση της υγείας και της ποιότητας ζωής των ανθρώπων, κίνδυνος για τη συνέχιση της ζωής στον πλανήτη (σύντομα).

Επίλογος: Ανάγκη για ταχεία ευαισθητοποίηση όλων (αρμόδιων Αρχών και παγκόσμιων οργανισμών, απλών πολιτών) και για άμεση λήψη μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!